

tv-15 naš TOVARIS

Št. 28
14. julija 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Ob štirideseti obletnici napada Cankarjeve brigade na nemško letališče v Cerkljah ob Krki so minulo soboto na tamkajšnji vojašnici odkrili spominsko ploščo. Med napadom so partizani uničili pet letal in del tehnične opreme. Hkrati pa je Šerčerjeva brigada vdrla na Brod in Mraševo, uničila pošto in zaplenila živino nemškim doseljencem.

Slovesnosti ob odkritju pomnika so se udeležili krajan, nekdanji borci Cankarjeve in Šerčerjeve brigade, predstavniki JLA in drugi. Borci so bili še posebej veseli, da so lahko pozdravili predsednika predsedstva SR Slovenije Viktorja Avblja-Rudija. Slavnostni govornik je bil udeleženec napada na letališče generalmajor Alojz Žokalj.

Dan napada so si krajan Cerklj ob Krki izbrali za svoj krajevni praznik in so ga letos praznovali prvič. Na slavnostni seji skupščine krajevnih skupnosti so pregledali delo, ki so ga opravili v minulem obdobju in najzaslužnejšim krajanom podelili priznanja OF in pisna priznanja KS.

B. K.

Po prazniku dneva borca so v skladu z zakonom o služenju vojaškega roka v JLA prišla na prostovoljno urjenje prva dekleta. Tudi v ljubljanskih vojašnicah Maršal Tito in Ljubo Šerčer, kjer se bodo usposabljevali v intendantski službi oziroma v rodu zvez, so vojakinjam pripravili pristrčen sprejem. Deset dni je bržčas prekratka doba za oceno, kajti pravo vojaško življenje se šele začne, vendar kot pravijo starešine, odgovorni »za žensko vojsko«, dekleta ne samo z navdušenjem, temveč z voljo in prizadevanjem osvajajo »vojaško abecedo«. Po dnevu vstaje slovenskega naroda, oziroma 23. juliju, ko bodo skupaj s fanti izrekle slovesno zaobljubo, bodo šele prave vojakinje.

Na fotografiji starešina Dmitar Mijoković seznana vojakinje z delovanjem ene izmed aparatov, ki jih imajo vezisti JLA.

Staš

V Dolenjskih Toplicah se je v 26. taboru Sutjeska zbralo 80 pionirjev iz vseh naših republik in socialističnih avtonomnih pokrajin, da bi v naši republici ob spoznavanju kulturnih, zgodovinskih in drugih zanimivosti preživeli 14 brezskrbnih dni. Pionirji iz Loznice, Bačke Topole, Pulja, Trbovelj, Tivta, Skopja, Duvna in Džurdževca se bodo na Dolenjskem in drugje v Sloveniji srečali tudi z udeleženci NOB, da bi tako na najbolj verodostojen način obudili spomine na slavne dni iz naše zgodovine. Na slovesni otvoritvi, ki je bila na tabornem prostoru bodočega doma slovenskih pionirjev pri osnovni šoli Baza 20 v Dolenjskih Toplicah, je govoril predsednik sveta Zveze pionirjev Slovenije Franci Kržan. Pionirji iz vse Jugoslavije so tudi s šotori sklenili trden krog bratstva.

Slavko Dokl

Učinkovitejše gospodarjenje vseh in vsakogar

»Ob različnih zunanjih in notranjih težavah našega revolucionarnega razvoja, pa tudi ob poizkusih nekaterih krivih prerokov zaviti na stranpota, smo ostali trdni in idejno neomajni na pozicijah partije. Naj vas spomnim, da letos poteka 35 let od resolucije informbiroja, ko nas je takratno vodstvo Sovjetske zveze hotelo spraviti na kolena in preusmeriti našo pot na svoje koloseke.

Prepričan sem, da izražam mnenje vseh vas in vseh članov naše borčevske organizacije, če rečem, da bomo to svoje poslanstvo izpolnjevali tudi naprej. In naša posebna naloga je, skupno z vsemi močmi, ki predstavljajo SZDL kot fronto organiziranih političnih sil, slejkoprej vzgajati nove generacije, da bodo spoštovale in izpolnjevale vse napredno, kar je doslej ustvaril človek. Nobena druga pot, ne kapitalizem ne birokratski centralizem, ne more uresničiti tiste samoza vesti in dostojanstva vsakega delovnega človeka, kakršnega smo zapisali na naše zastave. Zato poudarjamo spoštovanje izkušenj, da se bodo sedanji in prihodnji proizvajalci in samoupravljalci, da se bo vsak delovni človek, da se bo vse ljudstvo, ves narod zmeraj v vsakem zgodovinskem trenutku v polni meri zavedal svoje moči in sposobnosti, da je nepremagljiv v svojih ciljih, če je hraber in odločen, če ve, kaj hoče, kadar mu je braniti svojo svobodo, svoj družbeni napredek in svojo srečno prihodnost.

Vse nas, ki smo, in tiste, ki prihajajo, mora krepiti odgovornost, da ni napredka brez nenehnega prizadevanja, da nam ne more biti nikoli nič poklonjenega, marveč lahko samo s svojimi silami in trdim delom branimo svoj obstoj, razvijamo svojo prihodnost in gradimo svojo srečo.

Naj nas prežema zavest, da za ljudi močne volje in resnično trdne vere v prihodnost ni ovir, ki jim ne bi bili kos. Prežema pa tudi zavest, da smo v gradnji domovine dosegli izjemne uspehe, takšne, kakršne bi v takšnem času, kakršen je bil potreben nam, težko našli primere na celi zemeljski krogli. Uspehe smo dosegli tako v razvoju materialnih sil kakor pri ustvarjanju blagostanja delovnih ljudi. Pri tem so nas spremljale težave, ki so se, žal, začele kopičiti: prekomerno zadolževanje, ne vse investicije smotne, večje trošenje, kot smo ustvarjali, premajhna zagnanost za delo, za izvrševanje dogovorjenega in podobne zadeve. K temu so pripomogle še mednarodne gospodarske težave, ki peste skoraj vse dežele po svetu.

Pot iz zagate je torej samo v boljšem, smotrnejšem in učinkovitejšem gospodarjenju vseh in vsakogar. Ne dovoljujemo malodušja! Dolžnost vseh nas borcev je s svojimi izkušnjami ustvarjati ozračje, da je izhod, da bomo izšli iz težav, če bomo enotni, če bomo zagnani za delo in če nam bo spoštovanje skupno dogovorjenega prvo pravilo. Ne dovoljujmo preplaha, marveč verujemo v moč ljudskih množic in pomagajmo in poprimimo, da se bo vsa energija, kolikor je premore cela skupnost, spreminjala v delo za svoje dobro in skupno korist.

Posebej naj bosta nam borcem kot doslej tudi naprej pri srcu bratsvo in enotnost. Samo čvrsto združeni, povezani med seboj, spoštuječ eden drugega, si pomagajmo, toda ne prestando upoštevajoč načelo, da je razvoj potreben vsem, da nihče ne more ostati na mestu in čakati, da ga bodo drugi dohiteli. Načela solidarnosti v heterogeni gospodarski strukturi danes pomenijo, da tudi razviti nadaljujejo svojo pot, obenem pa z najrazličnejšimi oblikami gospodarskega sodelovanja, na samoupravni osnovi pomagajo manj razvitim, da se na svojih silah, s svojimi močmi hitreje kopljejo iz zaostalosti,« je med drugim poudaril predsednik RO ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik v svojem govoru zbranim borcem ob dnevu borca v Metliki.

Ob prazniku oklepni enot

Oklepne enote naših oboroženih sil praznujejo 16. julija. Na ta dan pred devetintridesetimi leti so v italijanskem mestu Gravina ustanovili prvo tankovsko brigado narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije. Sklep o njeni ustanovitvi pa je precej starejši in sega že pred zasedanje Avnoja v Jajcu. Tovarš Tito se je zavedal, da bomo za popolno svobodo in spremembo družbene ureditve nujno potrebovali tudi težko oborožitev.

V njenih vrstah so se bojevali borci vseh naših narodov, veliko pa je bilo Slovencev, Hrvatov in Črnogorcev, ki so bili zaprti v italijanskih taboriščih. Po izkrcanju pri Dubrovniku je postala sestavni del 8. korpusa in je sodelovala v bojih za osvoboditev Dalmacije, Trsta in Koroške.

Danes so oklepne enote naših oboroženih sil sodobno opremljene z orožjem, ki ga izdelujemo v naših tovarnah in so ga zasnovali naši strokovnjaki. Seveda pa se tako starešine kot vojaki zavedajo, da brez naporega dela ne bodo dovolj usposobljeni za ravnanje s tem orožjem. Veliko pozornosti pa namenjajo ideološko-političnemu delu, saj samo zaveden človek lahko v popolnosti izkoristi znanje o ravnanju s tem nevarnim orožjem.

B. K.

Nagrade »4. jul« in diplome

Vsako leto ob dnevu borca – 4. juliju so najzaslužnejšim podeljena priznanja – diplome in nagrade »4. jul«. Podeljuje jih sklad zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Letošnji dobitniki diplom so: KNJIŽEVNOST: študentsko kulturno-umetniško društvo Ivan Goran Kovačić; za pesniško manifestacijo »Goranovo prolječe«

PUBLICISTIKA: glasilo občinskih odborov ZZB NOV Dalmacije »Poruka boraca« Split

GLASBENA USTVARJALNOST: ansambel »Djevojka sa Neretve« iz Konjice

GLEDALIŠKA UMETNOST: ansambel predstave »Hrvatski Faust« Jugoslovankega dramskega gledališča iz Beograda

Nagrade »4. jul« pa so si prislužili:

na področju književnosti Dragan Kolundžija za zbirke pesmi »Godine koje proči neče«, »Zvono za povratak«, in »Zaustavljanje kapi«. Na področju publicistike so med nagrajence uvrstili Djordja Momčilo-ovića za knjigo »Zlatne niti zajedništva«, med filmskimi delavci so izbrali Ljubiša Samardžića za vlogu v filmu »Kraljevski voz«, s področja zgodovine pa sta z nagrado »4. jul« odlikovana Rudi Petovar in Savo Trikić za monografijo »Šesta proletarska istočno-bosanska brigada«.

V preteklih petnajstih letih je diplome prejelo 39, nagrade pa 146 del od skupnega števila 1645 predlaganih za ta visoka družbena priznanja.

Živa Drole

Deveta seja predsedstva RK ZRVS

V Ljubljani se bo danes, 14. julija, sešlo na deveti seja predsedstvo republiške konference ZRVS Slovenije. Člani bodo obravnavali osnutek programa dela zveze rezervnih vojaških starešin v prihodnjem letu, poročilo o delu med dvema sejama, samoupravni sporazum o uporabi sredstev, ki jih dodeljuje zvezni sekretariat za ljudsko obrambo v 1983. letu ter predloge za podelitev plaket in zlatih značk.

Poleg tega pa bodo poslušali informacije o seji zveznega predsedstva ZRVS, o srečanju ZRVS Jugoslavije v Vojvodini in o sodelovanju med JLA, TO in ZRVS

B. K.

Red dela z rdečo zastavo za Olgo Vipotnikovo

Predsedstvo SFRJ je podpredsednici mestne konference SZDL Olgi Vipotnik namenilo za njene delovne zasluge, optimizem in zavzetost visoko državno odlikovanje – red dela z rdečo zastavo. Izročil ji ga je predsednik mestnega komiteja ZKS Ljubljana Jože Smole na slovesnosti v prostorih Magistrata.

Ž. D.

Protest zoper fašistično oživljanje

Na razširjeni seji našega predsedstva 17. 6. 1983 smo obravnavali tudi fašistične pohode po slovenskih vaseh republike Italije, napade na italijanske državljane slovenske narodnosti in zaničevanje našega pokojnega predsednika Tita.

Tako početje fašistov je močno prizadelo naše občane, zlasti pa še udeležence NOV, zato predlagamo RO ZZB NOV Slovenije, da predloži letni skupščini, ki bo 23. julija, v sprejem PROTEST in ga posreduje na vsa pristojna mesta. V PROTESTU je treba zahtevati, da se takoj preneha početje, da se fašistom onemogoči, da v predvolilni kampanji v Italiji počenajajo tisto, kar so delali fašisti ves čas okupacije Primorske, in da smo pri tem zelo ogorčeni, ker jih pri takih dejanjih ščiti celo italijanska policija.

OO ZZB NOV IZOLA

Usoda je v naših rokah

Naša država je bila pred pomembno odločitvijo, ki so jo nekateri označili kot zgodovinsko: najeti nova posojila in sprejeti ostre pogoje mednarodnega monetarnega sklada, ali pa razglasiti moratorij in odložiti odplačevanje dolgov.

Odločili smo se za prvo, ker druge pravzaprav sploh ni bilo. Moratorij bi pokopal vse upe za hitrejše vključevanje Jugoslavije v mednarodno delitev dela in nas popolnoma osamilo. Tega pa si samoupravna in neuvrščena Jugoslavija ne more dovoliti.

In kaj se bo zdaj zgodilo? Naši skupni dolgovi, ki so znašali le nekaj manj kot 20 milijard dolarjev, se bodo povečali za dobro milijardo 600. Letos bomo za odplačilo glavnice in obresti morali odšteti 5 milijard dolarjev, v prihodnjih letih pa še nekoliko več. Do leta 1990 bo Jugoslavija ena najbolj zadolženih držav na svetu. Že zdaj nas uvrščajo med devet tistih, ki so se v zadnjih letih prezadlužile, in ki bodo svoje obveznosti do tujine le težko poravnale.

Položaj potemtakem tudi po sprejetju odločitve o novih posojilih ni prav nič ugoden. Nekateri že kar na začetku izražajo bojazen, da tudi zadnje injekcije našemu gospodarstvu ne bodo povrnila poleta in da izdelave ne bomo uspeli kaj prida povečati. Malodušje je opaziti tudi v nekaterih organizacijah združenega dela, ki jim te dni primanjkuje nekaterih osnovnih surovin in reprodukcijskih materialov. Verjetno bo držalo, da je lahko malodušje največji sovražnik, zato bi se ga morali čimprej otresti. Pri tem pa seveda ne gre prezreti in to je tisto, na kar ta čas mnogi opozarjajo – da nas samo posojila ne bodo izvelekle iz zadreg. Ponujajo nam le predah, da se v državi bolje organiziramo, da tesneje povežemo organizacije združenega dela in se pripravimo na obdobje, ki bo zatevalo še več naporov.

Ce teh štirih in nekaj milijard dolarjev, ki jih bomo dobili, ne bomo smotno uporabili, se lahko kriza še poglobi. Če se bomo v naši družbi tako obnašali, kot smo se v preteklosti, izhoda ni. To so izredno resna svarila, ki pa jih velja tako tudi jemati. Če novih posojil ne bomo uporabili za povečanje proizvodnje za izvoz, si ni mogoče obetati izboljšanja našega devizno-bilančnega položaja. Če vsako leto ne bomo povečali deviznega priliva vsaj za 20 odstotkov, obveznosti do tujine ne bo mogoče pravočasno poravnati.

V letošnjih mesecih za temi načrti že zaostajamo, saj je izvoz večji le za 12 odstotkov, medtem ko devizni priliv občutno zaostaja celo za lanskim. Zdajšnji blagovni izvoz ne more pokriti niti najosnovnejših potreb po uvozu surovin in reprodukcijskega materiala. Tako daleč smo prišli.

Številne poslovne banke so izgubile ugled na tujem, zato je zdaj porok Jugoslavija. Verjetno se bo pri nas prvič zgodilo, da bo prišla v stečaj tudi denarna ustanova. Če v 30 dneh svojih obveznosti ne bo poravnala, jo bo Narodna banka Jugoslavije lahko ukinila. In to, da nekatere banke svojih dolgov niso sposobne poravnati, ni nobena skrivnost. Nekaterim bodo poslovanje s tujino prepovedali, drugim pa bodo odvzeli nekatere naloge, za katere se je že zdavnaj pokazalo, da jih niso sposobni opravljati. Na teren bo te dni odšlo okrog 70 nadzornikov, ki naj bi dogajanja sproti ocenjevali in predlagali ustrezne ukrepe.

Odreči se bo treba številnim predstavništvom v tujini, posebno v Evropi. Za plačevanje teh predstavništev porabimo veliko deviz, učinek pa je ponekod prav smešno majhen. Menijo, da bi morali takoj zapreti vrata vsaj tistih predstavništev, ki z izvozom v vseh teh letih niso ustvarile niti enega samega dolarja. Zdi se prav neverjetno, vendar

Italija po volitvah

Četudi je minilo že več kot dva tedna, odkar so bile v Italiji izredne parlamentarne volitve, pa vse kaže, da bodo te volitve, oziroma njihovi izidi še dolgo odmevali v italijanski politični javnosti. In kar je zlasti pomembno – brez dvoma bodo ti izidi še kako vidno vplivali na politično stanje in odnose v Italiji v prihodnjih mesecih.

Tisto, kar mnogi postavljajo na prvo mesto, je pomembna sprememba v razmerju sil v celotnem političnem okviru, še posebej pa sprememba v razmerju sil med obema poglavitnima političnima silama, ki že ves povojni čas dajeta poglavitni pečat notranjim političnim razmeram v Italiji: med krščansko demokratsko stranko in komunistično partijo. Značilno je, da so predvolilne ankete še nekaj tednov pred volitvami napovedovale povsem drugačen izid. Mnogi so sodili, da bo komunistična partija doživela občuten osip njenih glasov. Take napovedi so razlagali s pojavi nesoglasij znotraj partije, ko naj bi zaostren spor s sovjetsko partijo zavoljo Poljske pa tudi Afganistana oddaljil od partije vse tako imenovane staliniste. Po drugi strani pa naj bi dejstvo, da partija ni uspela s svojo strategijo zgodovinskega kompromisa, se pravi zveze vseh demokratskih plasti italijanske družbe, komunistov, socialistov in katoličanov, pa se je zato na zadnjem kongresu letos spomladi izrekla za tako imenovano demokratsko alternativo, se pravi vlado levice, vidno vplivalo na ozračje v partijskih vrstah. Končno velja še dodati, da je bila partija ves čas v sporu s socialisti, pa se je zdelo, da jo bo tako osamljeno in samo v sebi oslajeno zapustil občuten del njenih dosedanjih volilcev.

Po drugi strani pa sta si zlasti dve stranki obetali odločilno zmago na teh volitvah. Socialisti, ki so izzvali vladno krizo poprejšnje petstrankarske vlade, ker jim ni bila povšeči gospodarska politika, ki jo je tej vladi vsiljevala krščanska demokratska stranka, so računali, da bodo dobili močno podporo volilcev tako na levi kot v krogu sredinskih političnih sil. Voditelj socialistov Craxi je tolikanj računal na okrepitev svoje stranke, da je samega sebe že videl na predsedniškem mestu nove vlade.

Podobne račune so si delali tudi krščanski demokrati. Gospodarska stiska, ki jo preživlja dežela, ne more biti, po njihovih računih, v škodo stranke, saj ima v svojih rokah vse vodilne položaje v vseh poglavitnih poddržavljenih ali napol poddržavljenih podjetjih. Hkrati pa so se zgledovali po ostali Evropi in so bili prepričani, da bodo doživeli podobne uspehe, kot jih je Kohlova stranka v zahodni Nemčiji in pa Thatcherjeva v Veliki Britaniji. Ti dve zmagi naj bi bili dokaz, da gre Evropi, kljub zmagi socialistov v Franciji, Španiji in Grčiji, na desno. Celotno Avstrijo, dolgoletni trdnjavi socialdemokratov, je izšla ta stranka oslajena iz volitev in je bila prisiljena iskati zaveznika pri skrajno desničarski stranki.

Volilni izidi so pomenili za krščanske demokrate enega največjih udarcev v vsem povojnem obdobju. Stranka je edina doživela hud poraz, zgubila je kar dva milijona volilcev. Na zadnjih parlamentarnih volitvah je v poslanski zbornici dobila 38,3 odstotkov glasov, tokrat pa samo 32,9 odstotkov. Ti odstotki sami niti ne razkrijejo vse katastrofe in ne pokažejo vse usodnosti poraza krščanske demokratske stranke. Treba je namreč vedeti, da je – razen v dveh pokrajinah – povsod nazadovala. Pomembna novost je ta, da je dosti volilcev zapustilo krščansko demokratsko stranko zlasti v južnih delih države, ki so bili vse doslej poglavitna in nepremagljiva trdnjava krščanskih demokratov. Druga pomembnost je ta, da je bila stranka ob dokaj odstotkov volilcev v vseh večjih mestih od Firenc, Torina pa vse do Benetk, ki so bile znano politično oporišče krščansko demokratske stranke.

Kot značilnost teh volitev bi kazalo omeniti še nekatera bistvena dejstva. Prvo je to, da so delno, za odstotek, dva napredovale vse manjše sredinske stranke, poleg socialistične še posebej republikanska in liberalna, edino socialdemokrati so ostali na dosedanjih postojankah. Za sodobno politično ozračje v Italiji je pa vsekakor značilno, da so se bolj kot druge stranke okrepili neofašisti, zlasti v Rimu in na jugu dežele. Od 5,3 odstotka glasov na volitvah leta 1979 so tokrat dobili v poslanski zbornici 6,8 odstotka, v senatu pa 7,2 odstotka glasov.

Komunistična partija je v bistvu ohranila svoje številno volilno telo neokrnjeno. V poslanski zbornici ima 29,9 odstotka glasov, v senatu pa 30,8. Tudi glede komunistične partije šele nekoliko podrobnejša analiza glasov pokaže dejansko zmago komunistov na teh volitvah. Partija je obdržala neokrnjene postojanke v mnogih najbolj pomembnih industrijskih središčih Italije, v Milanu, Torinu in drugih mestih. Kar je zlasti pomembno, je dejstvo, da je tokrat delno napredovala v južnih delih države, Neaplju, na Siciliji in drugod.

Bistvena značilnost novega, povolilnega razmerja sil je predvsem ta, da se je to pot politična moč obeh poglavitnih strank, krščansko demokratske in komunistične, skorajda povsem izenačila. Kakšno razmerje sil je bilo med njima še pred desetimi leti, povedo izidi volitev leta 1972: krščanski demokrati so takrat dobili 38,7 odstotka glasov, komunisti pa samo 27,1 odstotka. Prav izenačenost moči teh dveh strank je ena bistvenih novosti teh volitev, ki nikakor ne bo mogla ostati brez posledic za nadaljnji razplet političnih razmer in odnosov v Italiji. Brez komunistov oziroma proti njihovi volji je bilo že do zdaj nemogoče ali pa zelo težko vladati v Italiji, zdaj bo še dosti težje.

Potrebno je dodati še eno značilnost teh volitev, ki vzbuja skrb vsem strankam, tudi komunistični – čedalje večja nezavzetost množic za politično življenje in za delovanje strank. Dokaz temu je dejstvo, da je bilo tokrat okoli 20 odstotkov tistih, ki niso šli volit, ali pa so iz protesta oddali prazne glasovnice. Število takih se od volitev do volitev vidno večja.

Drago Košmrlj

naš komentar

v gospodarski zbornici Jugoslavije trdijo, da takih sploh ni tako malo.

Odreči se bo treba porabi, ki je v državi še vedno znatno nad možnostmi. Očitno vsa nagovarjanja niso kaj dosti zalegla. Vsaka občina hoče imeti svojo bolnišnico, svojo šolo, ceste in vse drugo. To se dogaja v trenutku, ko ne vemo, kako sestaviti konec s koncem in kako poravnati velike obveznosti, ki nas vsak dan bolj in bolj pritiskajo.

Tu in tam se ljudje v teh dneh zbirajo na sestankih in predlagajo, naj bi tudi sami priskočili na pomoč. Nekateri se zavzemajo za razpis deviznega posojila, drugi so pripravljeni delati za stabilizacijo in podobno. To kaže na veliko odločnost ljudi, ki se vse bolj zavedajo težavnega položaja. Dve stvari sta pri vsem tem seveda več kot očitni: občutno bo treba zmanjšati vse oblike porabe, skrbiti bo treba družbeno režijo in se odpovedati marsičemu, kar se nam je dosedaj zdelo sicer povsem normalno, česar pa v prihodnje ne bo mogoče več vzdrževati. In drugič, več bo treba delati. Milijarde dolarjev smo porabili za uvoz tehnologije, pa je naša odvisnost od tujine večja, kot je bila kdajkoli. Imamo številne strokovnjake, organizacija dela pa je slaba. S produktivnostjo nismo prišli nikamor. Na nekaterih področjih zaostajamo za svetom celo za tri do štirikrat.

V tem so naše rezerve in naše možnosti. Edino, če bomo to izkoristili, se lahko nadajamo, da kriza, o kateri mnogi govorijo, ne bo tako dolgotrajna. Živeti pa bi bilo treba brez vsakršnih utvar: v prihodnjih nekaj letih nam ne bo lahko. V preteklosti nam je marsikaj ušlo iz rok in če bomo hoteli zdaj to popraviti, bodo potrebni izredni napor. Pripravljenost za to je, in to je tisto, kar najbolj opogumlja.

Darko Marin

Znova o Dražgoški bitki

Predsedstvo republiške konference socialistične zveze je na zadnji seji spet obravnavalo usodo projekta Dražgoška bitka in vzroke za neuspeh. Zdaj, ko so marsikateri stvari razčiščeni in ko je zaradi časovne odmaknjenosti marsikatera stvar bolj jasna in je mogoče problem presojati bolj objektivno, brez polovičnih resnic, ki so problem Dražgoške bitke marsikdaj potisnile v rubriko škandalov, je prav, je bilo rečeno, da se predsedstvo odzove številnim dokaj ostro postavljenim zahtevam javnosti in z objektivnim prikazom zadevo pojasni in izoblikuje družbeno verificirano stališče.

Kratek povzetek razprave – po kateri je bila sprejeta le informacija, ne pa tudi v ta namen pripravljeni sklepi, ker so pač člani predsedstva menili, da je tako bolj prav – bi bil takle. Odločitev, da je bil projekt prekinjen, je bila pravilna. Tako smo se odrekli nadaljevanju velike investicije, ki bi bila ob neugodnem ekonomskem položaju nevzdržna. Pokazalo se namreč je, da je projekt bolj zapleten in zahteven in da bi bilo potrebno zagotoviti zanj več denarja, v dinarjih in v devizah, kot je bilo predvideno. Ko je bilo leta 1980 snemanje ustavljeno, je bilo posnetih 1478 kadrov ali nekaj nad 30 odstotkov vsega gradiva za TV serijo in celovečerni film in stroški so dosegli 139 milijonov dinarjev (po predračunu naj bi snemanje veljalo 124 milijonov dinarjev).

Najočitnejši vzrok za neuspeh je dejstvo, da televizijsko-filmski projekt Dražgoška bitka v nobenem trenutku svojega obstoja ni imel na voljo finančnega načrta, ki bi bil lahko kolikor toliko trdna osnova za njegovo realizacijo. Ali drugače: projekt je bil predrag. Tako piše v gradivu, ki je bilo pripravljeno za sejo predsedstva in v katerem so potem takole nanizani še ostali vzroki: neustrezne priprave na snemanje, ki so na široko odprle vrata improvizacijam in stihiskemu delovanju; slabo definirana medsebojna razmerja med udeleženci – kasneje podpisniki samoupravnega sporazuma RTV Ljubljana, Viba filmom in Kulturno skupnostjo Slovenije, kjer niso bile razmejene naloge in nosilci; velike poslovne in organizacijske pomanjkljivosti

Vibe filma, pomanjkljivo izvedene priprave in neizkušenost ustvarjalcev, neuspešno povezovanje ustvarjalnega zaledja ob projektu, ki je utrdil povsod navzoče mnenje, da denar za projekt ni problem, in zato spodbudil zaslužkeške apetite.

Predsedstvo RK SZDL je ocenilo, da je bilo prizadevanje, da se izkoristi vsaj del vloženih sredstev, razmeroma uspešno. Tako so bile iz posnetega gradiva zmontirane 3 epizode nadaljevanke po 60 minut, marsikaj pa je bilo uporabljeno tudi za snemanje TV projekta Oblaki so rdeči, tako da je brez rezultata kot zatrjujejo poznavalci, ostala največ četrtina vloženih sredstev. Materialna škoda torej ni izjemno velika, kar pa seveda ne more odtehtati moralne in drugačne škode. Predsedstvo je zato zahtevalo hitrejši potek preiskave o odgovornosti. Zelo dolg molk o položaju projekta ni koristil objektivnemu in treznemu razreševanju nakopičenih vprašanj o vzrokih neuspeha, zaradi česar je bila moralna obsodba javnosti dostikrat površna in zato krivična.

Družbeni svet projekta ni uspel uveljaviti celotnega družbenega interesa pri uresničevanju tega izredno zahtevnega projekta, čeprav je bila ustanovitev takega sveta nesporno potrebna, pa je očitno, da mu je predsedstvo RK SZDL že s svojim sklepom o ustanovitvi naložilo več obveznosti in nalog, kot bi bilo to normalno za podobne družbene svete in kot jih je v danih razmerah sploh mogel uresničiti. Svet je brez dvoma aktivno, zavzeto in resno deloval, je bilo ocenjeno na seji predsedstva, vendar je nehoti prispeval k nekakšni politizaciji projekta, pojmovani v njenem negativnem smislu – izvajalci projekta so za veljavo in mnenji sveta prikrivali svojo odgovornost za posamezne odločitve.

Neuspeh Dražgoške bitke, ki pa ga ne kaže drammatizirati, ne more biti tudi neuspeh politike podružbljanja pomembnih projektov. Vendar pa je potrebno v prihodnje natanko razmejiti poslovne in strokovne naloge in odgovornosti od družbenih in političnih pristojnosti in odgovornosti. Tega pri projektu Dražgoška bitka ni bilo.

Nadja Pengov

Kronika Logaškega bataljona

V občini Logatec so se lotili pisanja zgodovine delavskega in revolucionarnega gibanja. Naslov knjige bo »Logatec z okolico med NOB«. Kot posebno poglavje bo v knjigo vključena tudi kronika Logaškega bataljona pod naslovom »Oblikovanje Logaškega bataljona«.

Odbor skupnosti borcev Logaškega bataljona se zaveda pomembnosti naloge, ki mu jo je zaupal uredniški odbor za pripravo knjige »Logatec z okolico med NOB«, zato je imenoval komisijo, oziroma manjši uredniški odbor, ki mora pripraviti vse potrebno gradivo za kroniko. Odbor skupnosti borcev želi čim bolj realno opisati dogodke, ki so pripeljali do tako množičnega odhoda mladih iz Logatca in okolice v partizane dne 12. septembra 1943 in ustanovitve Logaškega bataljona. Tako množičen odhod k partizanom je bil samo rezultat organiziranega dela komunistične partije in SKOJ. Nekateri dosednji »kronografi« so netočno opisovali ustanovitev in delovanje tega bataljona. Zato je naloga še težja in odgo-

vornejša. Borci Logaškega bataljona moramo napisati vso resnico o takratnih dogodkih, saj smo bili žive priče vsem dogajanjem, ki so zgodovinskega pomena za Logatec in okolico.

Uredniški odbor zbira podatke, prispevke in razno dokumentacijo. Z željo, da bi čim bolj opravili delo, prosi in poziva vse borce Logaškega bataljona, da po svojih možnostih napišejo spomine za septembr – november 1943, da bi bila kronika podkrepjena s številnimi podatki borcev. Gre namreč za razhajanje v datumih in območju delovanja Logaškega bataljona in posameznih skupin, oziroma čet bataljona. Tudi podatki o posameznih borcih in borkah so zaželeni, saj se je tedaj vključilo v partizanski bataljon, ki je deloval na območju Logatca, blizu 200 borcev in bork. Ob ustanovitvi je imel bataljon tri čete, v vsaki po okrog 60 borcev in bork. Čete so bile razvrščene na področju Žiberš: prva četa je bila v rovtarskih Žiberšah (Na Planini), druga četa v logaških Žiberšah (v Tumletovi gra-pi) in tretja četa na Ravniku nad Hotedrši-

Dan vstaje v Srbiji in Črni gori

V spomin na napad skupine partizanov na orožniško patroljo v Beli Crkvi pri Šabcu praznujejo v Srbiji 7. julija dan vstaje. Po vsej republiki so se zvrstile številne prireditve, na katerih je srbski narod potrdil, da bo še naprej hodil po poti, ki jo je začrtal tovariš Tito. Najvidnejši predstavniki srbskega družbenopolitičnega življenja so prejeli številne brzojavne čestitke iz drugih republik. Med drugimi so jih poslali tudi naši najvidnejši predstavniki. Predsednik RO ZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik je v svoji čestitki zapisal, da moramo v sedanjih naporih za gospodarsko stabilizacijo z doslednim uresničevanjem politike zveze komunistov skupno krepiti socialistične samoupravne odnose, odločanje delovnih ljudi o rezultatih njihovega tekočega in minulega dela, krepiti bratstvo in enotnost ter enakopravnost naših narodov in narodnosti, naš sistem SLO in DS ter politiko neuvrščanja na izročilih tovariša Tita.

Trinajstega julija pa so praznovali dan vstaje v Črni gori. Tamkajšnji komunisti so dvignili črnogorsko ljudstvo v splošen oborožen upor in osvobodili vse kraje razen Cetinja, Nikšića in Podgorice. Tudi črnogorskemu narodu je Janez Vipotnik brzojavno čestital v imenu slovenskih borcev z željo, da bi v času izjemno zaostrenih ekonomskih odnosov in mednarodnih razmer enotni in strnjeni na izročilih NOB, socialistične revolucije in tovariša Tita utrjevali in razvijali našo samoupravno socialistično skupnost.

co. S spomini borcev bi radi dokazali, kako je ta enota kot samostojen partizanski bataljon, čeprav je obstojal kot Logaški bataljon malo časa, opravila veliko in pomembno nalogo, predvsem na območju, koder takrat ni bilo večje partizanske enote.

Zelo pomemben je večdneven boj Logaškega bataljona na prometni žili Godovič–Črni vrh, ko je zadržal prodor Nemcev, ki so hoteli udariti prek Ajdovščine v hrbet goriški fronti. Se bi lahko naštevati akcije, vendar želimo prav od vas, borcev in bork Logaškega bataljona, da pobrsbate po svojem spominu in napišete vse, kar se še spomnite iz tistih dni.

Odbor skupnosti borcev Logaškega bataljona pričakuje odziv borcev in bork, da bi letos ob 40-letnici odlikovanja Logaškega bataljona imeli zapisano vse, kar smo doživeli in dali za NOB.

Prispevke pošljite na naslov: Skupnost borcev Logaškega bataljona 61370 Logatec, poštni predal 45.

Likovna razstava »Po poteh Gubčeve brigade«

Ob letošnjem slavlju v Beli krajini so v metliškem muzeju odprli priložnostno razstavo likovnih del pokojnega akademskega slikarja Borisa Kobeta, prikazuje pa v sliki in besedi zgodovinsko pot slavne Gubčeve brigade, ki je bila ustanovljena v gozdu pri Trebelnem. Slike prikazujejo brigadno pot same ustanovitve prek vseh bojnih postojank do slavne zmage.

S. Dokl

Kolesarji – maraton Franja vabi!

V petek, 22. julija, na sam dan vstaje slovenskega naroda bodo ob sedmi uri zjutraj v Tacnu štartali udeleženci verjetno največje kolesarske prireditve pri nas – »Kolesarskega maratona Franja«. Pot jih bo vodila iz Tacna skozi Ljubljano, Vrhniko, Logatec, Idrijo, Cerkljo, Kladje, Gorenjo vas, Škofjo Loko, Vodice in v Tacen.

Zanimanje za 155 kilometrov dolg maraton je veliko in organizatorji dobivajo številne prijave. Do zdaj se je prijavilo že blizu tisoč udeležencev, predvsem iz delovnih organizacij. Iz Gorenja v Titovem Velenju bo vozilo 44 udeležencev; iz Vožil, Integrila, Stola in Litostroja pa po štirinajst. Veliko prijavljenih je tudi iz športnih društev Štucin, KK Kamnik in Janez Peternel. Več kot dvesto prijavljenih je iz Škofje Loke. Prijavila pa se je tudi družina iz Šmartnega.

Najstarejša moška, ki sta se prijavila do zdaj, sta Milan Zerovnik in Franc Oblak, oba rojena 1916. leta, najstarejša ženska pa Julija Šalamun, rojena 1936. leta. V kategoriji tekmovalcev nad petinštirideset let je prijavljenih 72 moških in 27 žensk.

Na to prireditev vabimo tudi borce, ki se čutijo sposobne prevoziti 155 kilometrov dolgo pot. Tako kot lani bodo organizatorji končali maraton ob 16. uri.

Vse, ki bi želeli priti na start maratona dan prej, pa obveščamo, da lahko prespijo v izobraževalnem centru organov za notranje zadeve v Tacnu. Prenosišče skupaj z zajtrkom stane samo 250 dinarjev. Število postelj je omejeno, zato pohitite s prijavi.

B. K.

Kje je pokopanih vseh pet?

Leta 1944 je na Pohorju zapadlo mnogo snega. Črni vrh. Velika in Mala Kopa ter Kremažarjev vrh so bili podobni velikanskim snežnim kepm. V visokem snegu sta prilezla partizanska kurirja – sneg jima je segal do pasu – do samotne koč. Samevala je na visokem hribu, kraj se je imenoval Hudi kot. Na na pol zaviti in posušeni jablani je samevalo zmrzlo jabolko. Za njo se je daleč naokoli raztezal visok in obširen gozd. Hotela sta potrkati na srednje okno, ko sta zaslišala nerazločen človeški glas, kakor da ga je od nekod prinesel veter. Tesno jima je postalo pri srcu. Potuhnili sta se. V visokem snegu sta spet zlezla v gozd. Ko sta bila na varnem, je Mirko začel šepetaje tožiti Joštu:

»Uh, kako me zebe! Prstov na nogi ne čutim več. Kar tema se mi dela pred očmi, tako sem lačen.«

Za hip je utihnil, potem pa nadaljeval:

»Kdo ve, kaj zdaj počenja oče. Nemci so ga zaznamovali. Dokazati mu ne morejo ničesar, čeprav trdijo, da je zelo sumljiv človek. Nič koliko preiskav in zaslišanj so opravili nad njim. Oče se je izvil iz nemškega precepa že nekajkrat, vendar ne vem, kako bo tokrat.«

Mirko še ni dopolnil petnajstega leta, bil je še brez izkušenj, a je že hodil po nevarnih poteh. Zdaj ga je Jošt posvaril:

»Drugi ti povem, kako sem 1943. leta zbežal iz nemške vojske, ko bi moral na rusko fronto. Zdaj zrak še ni čist. Pst! Ali slišiš...!«

»Zleziva ritensko po tem potoku in se vrpni-va na tisto gosto smreko. Nemška policija si pomaga z dresiranimi psi, zato bova po izhojenju poti nasula nekaj prihranjenega popra. Tako pes ne bo mogel vohati za nama. Če ostaneva tukaj, naju zagotovo odkrijejo. Pst! Ali slišiš, so že tu!«

In res. Mimo njiju se je previdno pomikala nemška policijska kolona. Postave so bile ogrnjene z belimi pelerinami. Oprezno so začeli preiskovati teren. S plaho negotovostjo so obračali gozdno grmičevje, stikali zdaj tu zdaj tam, s štirimi dresiranimi psi. Močnejša pbi-cijska patrolja je zoževala prostor: pričakovati je bilo, da ju odkrijejo. In kaj se je zdaj zgodilo?

Policist, ki je vodil in krčevito držal dresirane psa, se je ob nečem spotaknil in padel v globljo jamo. Pošteno se je opraskal in se sam obstrelil v levo nogo, ker se mu je med pad-

cem sprožila brzostrelka. Pes je žalostno cvilil okoli njega z okrvavljenim gobcem, kajti tudi njega je ranil strel. Psu je sicer uspelo, da je zlezel iz jame, policist pa se je še zmeraj premetaval v njej in klical na pomoč. Njegovi spremljevalci so navezali vojaške pasove in ga izvlekli. Nejevoljno so odhajali z ranjencem. Dva metra stran, visoko v smrekovih vejah, sta kurirja kakor okamenela opazovala dogodek. Jošt je tedaj šepnil Mirku:

»Ali vidiš, kako jima jo je zagodla narava!«

Zimski veter se je enakomerno zaganjal med veje, ki so cvilile in se pripogibale. Ob nape-tem prisluškovanju sta zlezla z drevesa in se kot lačna volkova tihotapila do koč. Mraz jima je zlezel v kosti. Zdaj nista opazila nobene sumljivega znamenja. Eden od njiju je nalahko potrkal na srednje okno na zgornji strani poslopja. Neslišno se je odprla polovica okna in že se je pokazala glava z žensko ruto. Zdaj so tudi zaškrpala kuhinjska vrata. Kurirja sta stopila v polmračno kuhinjo, v kateri je ležal dušec zrak. Na klopi ob krušni peči je podremaval oče. Zaradi dobrote so ga spoštovali daleč naokoli. Večkrat ga je kdo izzval in se je v šali rad postavil s svojimi doživljaji iz prve svetovne vojne, ko je služil pri regimentu kranjskih Janezov. Zlasti je rad pogreval tisto, kako so se topli z Lah. Pri tem se je marsikdaj tako zatopil v tiste čase, da je nehoti mečkal krajec svojega oguljenega klobuka, na katere-

ga je bil prav tako ponosen kot na svoje spomine. Mati je božala senčnik petrolejke in bila globoko zatopljena, nekaj težkega je premisljevala. Povila je tri krepke sinove. Starejši je obležal pred dnevi na bojišču nekje na Gorenjskem v boju z nemško soldatesko. Dva pa sta bila na Štajerskem v Zidanskovi brigadi. Tudi o njiju ni bilo nobene vesti. Na njenih ramenih je ležalo šest križev.

Mati je fantoma vsakemu posebej dala velik kos domačega kruha, ki se jima je zdel izredno dober. Oba kosa sta kmalu izginila v želodcih lačnih kurirjev. Tudi toplo hribovsko mleko jima je zelo teknilo. Izmenjali so nekaj besed o vojni in o tem, da je bo kmalu konec. Zopet so si segli v roke, si jih stiskali, kot da se zadnjič pozdravljajo. Kurirja sta obljubila, da se bosta drugi dan proti večeru spet oglasila.

Toda oče in mati sta zaman čakala kurirja. Po dveh dneh sta zvedela, da sta bila izdana in ubita iz zasede.

Vojne je bilo konec. Oče in mati sta vsak večer čakala sinove. Ni jih bilo. Spoznavala sta, da so tudi sinovi padli. Toda kje, se sprašujeta. Sprašujeta se še danes. Se vedno mislita tudi na kurirja Mirka in Jošta. Če bi oče in mati vedela, kje je pokopanih vseh pet, bi prav gotovo kljub starosti obiskala njihove grobove.

Drago Miklavc

Iz razprave na letni skupščini ZZB NOV Slovenije

Bobu bob in ne bobu fižol!

Na letni borčevski skupščini so, kot smo že poročali, borci resno in kritično analizirali naše družbenopolitične razmere in med drugimi je v razpravi sodeloval tudi Jože Povše, bорец iz Šaleške doline. Iz njegovega premišljanja o tem, kaj se dogaja ter kakšen je odnos borcev do sedanjih družbenih pojavov, objavljamo tebe misli:

»Zaskrbljenost borcev v sedanjih razmerah je toliko bolj upravičena, le samoupravne odnose hudo načenja birokracija, ki ni nastajala od spodaj v vrstah delovnih ljudi, temveč je prihajala od vrha, od ljudi, ki so zasedali odgovorne in pomembne družbene in politične položaje. Vsi organi so si enotni, da je treba poretiti korenine nepotrebnih in odvečnih administracij, ki prerašča v birokratski odnos ter duši samoupravljanje. Do danes še ni na tem področju storjenega niti toliko, da bi bilo omembe vredno. O kolektivni in osebni odgovornosti je bilo izrečenega in napisanega mnogo gradiva in tudi sprejetih sklepov, vendar do danes še ni bilo slišati, da bi

kdo odgovarjal za svoje slabo delo in storjene škode ter izgube na račun družbe...

Ko smo prehajali na nov delovni čas, smo ure in ure razpravljali, se prepričevali in razglabljali, ko pa so se podražili kruh in druga osnovna živila, nismo o tem rekli niti besede. Kot da je samo po sebi umevno, da tako mora biti. Dajemo velik pomen manj pomembnim stvarim, in odločitvam, tiste, ki prizadenejo neposrednega delovnega človeka, pa pustimo, da gredo svojo pot, ki ji ne vidimo konca...

Upravičeno se sprašujemo, kako smo po vojni vse zmogli, saj smo bili goloroki, brez tovarn, strojev in strokovnjakov. Obetali smo si še hitrejši razvoj, zato smo velik del narodnega dohodka, ki je bil že tako skromen, vlagali v reprodukcijo in kadre, ki pa nam niso dali in ne dajejo tistega, kar smo pričakovali.

Dobili pa smo neprimerno več nesposobnih snobov in birokratov, ki so s svojim ravnanjem naredili več škode naši družbi kot koristi...

Moram povedati, da so prav borčevske organizacije dovolj zgodaj opozarjale na slabosti v naši družbi, na slabosti, ki imajo danes zelo močan negativen vpliv in posledice. Vendar opozorila niso našla razumevanja in upoštevavanja, prej so imela povsem nasproten učinek.

V trenutnem neugodnem gospodarskem položaju in težkem ekonomskem položaju zelo radi povemo, da so to posledice svetovne krize in kriznih žarišč v svetu. Tega dejstva ne zanikamo v celoti. Povedati pa moramo, da je velik del krivde pri nas doma! Še danes ostajajo velika rodovitna polja neobdelana ali slabo obdelana. Tudi tiste kmetijske površine, kjer naj bi pridelali največ hrane, ne dajejo zelenih rezultatov. To ni krivda drugih, to je posledica nenačrtnega gospodarjenja, neodgovornega ravnanja z razpoložljivimi dobrinami, to je razvrednotenje dela in delovnih navad, ki so bile velika odlika in močno orožje v rokah naših ljudi.

To se je dobro pokazalo v

času informbiroja, ko nam niso mogle do živega vse gospodarske in politične blokade.

V današnjih razmerah pa je drugače. Vse preveč je posrednikov in takih delovnih organizacij, ki želijo razpolagati z delom drugih, pri tem pa ustvarjati sebi prioritetan položaj in večji zaslužek, kot ga sprejema proizvajalec za svoje živo delo. Upravičeno slišimo v naših vrstah zaskrbljujoče vprašanje, ali bomo zmogli vse naloge in obveznosti, ki jih pred nas postavlja gospodarska stabilizacija. Te naloge niso majhne. Je pa odgovornost toliko večja. Lahko pa smo enotni v stališču, ki smo ga že večkrat povedali naglas, da sta delo in prehod od besed k dejanjem pravi recept, na katerega se lahko z vso gotovostjo opremo.

Več strpnosti in samokritičnosti ter upoštevavanja dela je treba vnesti in vtakati v doraščajoče generacije, predvsem pa spoštovanja do vseh revolucionarnih pridobitev, do tistih dobrin, ki so sad NOV in revolucije.

Krepitev družbenopolitičnega dela

Odgovorni v TO Koroške si stalno prizadevamo dvigovati kvaliteto družbenopolitičnega dela. Dejavnosti na tem področju so del celotnega programa načrtovanih nalog. Pri realizaciji zastavljenih ciljev pa upoštevajo tudi priporočila in pobude, ki prihajajo še zlasti iz družbenopolitičnih organizacij.

Kvalitetno družbenopolitično usposabljanje pomembno prispeva h krepitvi vojaških kolektivov. Celotno dejavnost tega področja dela gradijo na spoznavanju in prizadevanju za spreminjanje varnostno-političnih razmer, okolij v katerih delajo in živijo pripadniki TO, in okolij, kjer urijo svoje enote.

Pri utrjevanju in krepitvi enotnosti vojaških kolektivov imajo člani ZK odločilen pomen. Tako stanje pa ima svoj odnos tudi zunaj enot. Pri pripadniku TO želijo doseči spoznavanje zasnove SLO in prepričanje o nujnosti odpora ter vero v uspešnost splošne ljudske obrambne vojne proti napadalcu.

Adolf Ankon

Uspela akcija v Trbovljah

Pred nedavnim so v Trbovljah v okviru dejavnosti občinskega sveta ZSS na področju SLO in DS že petič zapored uspešno izpeljali akcijo pod geslom »Sindikati v SLO«. Za te akcije je vsako leto večje zanimanje med člani delovnih kolektivov. V njih sodelujejo tričlanske ekipe, ki jih sestavljajo OO ZSS iz delovnih organizacij ter krajevnih organizacij SZDL.

Na letošnjem tekmovanju je nastopilo 46 ekip, ki so merile moči v streljanju s pi-

štolo, metu ročne bombe, razstavljanju in sestavljanju vojaške puške M-48, orientaciji na zemljišču in znanju s področja SLO in DS. Najboljše rezultate je dosegla druga ekipa OO ZSS Strojne tovarne Trbovlje tozdar tovarna strojev.

Tekmovanje, s katerim so obeležili tudi občinski praznik, so izpeljali ob sodelovanju občinske konference ZRVS Trbovlje, občinskega štaba TO, oddelka za ljudsko obrambo, OK SZDL in OK ZSMS.

Rudi Matko

Vse naloge so morali tekmovalci reševati na kontrolnih točkah na sedem kilometrov dolgi progi.

Z. Š.

O upokojevanju borcev in kmetov

Člani komisije za socialno-zdravstvena vprašanja borcev NOV so bili seznanjeni s predlogom zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju s posebnim poudarkom na določbah, ki urejajo upokojevanje borcev NOV in kmete. Ugotovili so, da so odločbe, ki zadevajo reševanje borčevskih vprašanj v tem zakonu, ustrezno urejene in da bistvenih sprememb v primerjavi z osnutkom zakona ni.

Ob analizi zdravstvenega varstva in zdraviliško-klimatskega zdravljenja borcev in vojaških invalidov po novih predpisih je bilo precej razprave o zdraviliško-klimatskem zdravljenju upravičencev, poudarjeno pa je bilo tudi uveljavljanje ortopedskih pripomočkov vojaških invalidov po novih predpisih.

V smislu določb zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev je Zvezni komite za vprašanja borcev in vojaških invalidov sprejel »Kriterije in merila za razdelitev sredstev proračuna federacije za uveljavljanje pravic vojaških invalidov do zdraviliškega in klimatskega zdravljenja«. Po

teh kriterijih so bila v 1982. letu odobrena sredstva za zdraviliško in klimatsko zdravljenje razdeljena pristojnim republiškimi in pokrajinskimi upravnimi organi, glede na število vojaških invalidov in nosilcev partizanske spomenice 1941. Višina skupnih sredstev za zdraviliško in klimatsko zdravljenje vojaških invalidov in nosilcev partizanske spomenice 1941 za vso SFRJ je bila določena na ta način, da so bili stroški zdraviliškega in klimatskega zdravljenja vojaških invalidov iz leta 1980 povečani za odobren odstotek rasti sredstev zveznega proračuna. Od skupno planiranih sredstev za zdravstveno varstvo vojaških invalidov v letu 1982 je bilo v tem letu določeno in razdeljeno republikam in pokrajinama za zdraviliško-klimatsko zdravljenje vojaških invalidov in nosilcev partizanske spomenice 1941 558.045.000 dinarjev. Za enega potencialnega upravičenca je bilo odobreno 3.854,56 dinarjev. Socialistična republika Slovenija je dobila 43.680.000 dinarjev. Ob primerjavi podatkov vloženih predlogov v letu 1981, kjer je

bilo od 1025 predlogov odobrenih 3.893 in v letu 1982, ko je bilo od 3.312 vlog odobreno le 1.952, je bilo poudarjena potreba po višjih sredstvih, še zlasti, če se upošteva, da se s starostjo pojavljajo nova obolenja. Mnenje je bilo, da bi se stanje na področju zdraviliško-klimatskega zdravljenja vojaških invalidov in drugih upravičencev izboljšalo, če se ta pravica, ki je še vedno ostala kot posebna temeljna pravica, prenese v republike v okviru pristojnih samoupravnih interesnih skupnosti.

S prenosom zdravstvenega varstva v samoupravne interesne skupnosti, ki velja od 1. 1. 1983 za vojaške invalide, uživalce družinske invalidnine in njihove družinske člane, je bilo pri uveljavljanju pravice do ortopedskih pripomočkov večkrat poudarjeno, da je potrebno postopek čimbolj poenostaviti.

Podana je bila ocena stanja na področju občinskih priznavalnin, kjer je bilo ugotovljeno, da je v letu 1982 prejemale stalno občinsko priznavalnino 13.424 borcev ali 23 več kot ob koncu leta

1981. Na novo je bilo priznanih 884 stalnih priznavalnin, povprečna stalna priznavalnina v SR Sloveniji pa je v letu 1982 znašala 2.244 dinarjev. Podeljenih je bilo še 5.366 enkratnih priznavalnin, 110 občasnih in 2.703 drugih oblik družbenih pomoči borcem.

Komisija za vojaške invalide je spregovorila še o perspektivi razvoja Zdravilišča vojaških invalidov in borcev NOV Slovenije v Strunjanu ter o informaciji o organiziranosti vojaških invalidov v SR Sloveniji. Povzetki omenjene informacije so pokazali različno pojmovanje organiziranosti vojaških invalidov, pri čemer je opazna težnja, da se združenja in sekcije ponekod ukinejo. Ugotovljena je bila heterogena sestava članstva, nekaj je takih, ki po novem statutu ne morejo biti v združenju. Iz informacije pa so člani tudi ugotovili, da v nekaterih občinskih odborih ni imenovanih komisij za vojaške invalide. Omenjene probleme bo skušala komisija razjasniti na regijskih posvetih.

Z. Š.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Trebnje - Borci so še vedno aktivni

Borci krajevnih organizacij ZB NOV in vojaški vojni invalidi Trebnje so se zbrali na delovni letni skupščini že spomladi. V letu 1981 se je krajevni organizaciji priključilo še združenje vojaških vojnih invalidov, ki je prej delovalo kot samostojna organizacija. Tako sedaj vsi skupaj rešujejo probleme in načrtujejo različne aktivnosti.

V preteklem letu so borci še posebej slovesno počastili več pomembnih jubilejev, med njimi 40-letnico ustanovitve Gubčeve brigade in odkritja spominske plošče narodnemu heroju Francu Kresetu-Čobanu. Vključevali so se v akcijo »Nič nas ne sme presenetiti« in izvajali naloge iz svojega programa dela, posebno še s področja obrambnih priprav. Člani so obiskovali tudi počitniški dom v Banjolah. Nekateri borci in njihovi svojci so preživeli tudi nekaj dni počitka v invalidskem domu Strunjan in v novem domu upokojevcem v Izoli.

Razvejanja dejavnost borcev je potekala tudi na drugih področjih. Odbor krajevnih organizacij je v tem času na 8 rednih sejah reševal najrazličnejše probleme članov od socialne ogroženosti, sosedske pomoči in

dodeljevanja priznavalnin. Borci so uspešno sodelovali z vsemi družbenopolitičnimi organizacijami in društvi v kraju, še posebej tesno pa je bilo sodelovanje z osnovno šolo Jožeta Slaka-Silva v Trebnjem. Učenci so ob pomoči njihovih mentorjev skrbeli, da se revolucionarna izročila prenaša naprej, in so skrbno zapisovali vse spomine borcev in jih objavljali v svojem glasilu. Učenci so tudi ob vseh praznikih in drugih priložnostih obiskovali in urejali pomnike na območju krajevnih skupnosti.

Borce krajevnih skupnosti Trebnje pa čaka veliko dela in nalog tudi v prihodnje. Kot so poudarili na delovni skupščini, se bodo aktivno vključili na vseh področjih, bojevali se bodo proti vsem slabostim, vzpodbujali pa bodo tudi vsa naša skupna prizadevanja za stabilizacijo gospodarstva. V programu je tudi zapisano, da bodo obnovili spomenik in grobnico na pokopališču v Trebnjem. Vso pozornost bodo še naprej namenili nalogam s področja ljudske obrambe in družbene samozaščite. Program je pester in zahteven, vendar so borci prepričani, da ga bodo s takšno zavestjo in odgovornostjo vseh članov uspešno uresničili.

Pavle Miklič

Preverili so svoje znanje

V organizaciji rezervnih vojaških starešin občine Mozirje so v preteklem letu namenili vso pozornost idejnopoličnemu izobraževanju in splošno vojaškemu in samozaščitnemu usposabljanju RVS. V jesensko-zimski sezoni so bila organizirana predavanja po vseh krajevnih skupnostih.

Pred nedavnim je predsedstvo OK ZRVS Mozirje organiziralo preverjanje znanja RVS. Preverjanje znanja, ki je letos potekalo nekoliko drugače kot v prejšnjih letih, je bilo razdeljeno na tri dele. V prvem delu so rezervni starešine reševali testna vprašanja iz vseh tem po učnem programu. Po testiranju so si ogledali manjšo razstavo priročnih diverzantskih sredstev. Njihova praktična uporaba je bila prikazana na maketah. V drugem delu so se RVS pomerili v streljanju s pištolo. V tretjem delu pa so RVS reševali taktično nalogo »Diverzantska akcija na most prek reke Savinje«. Skupina RVS je ob sodelovanju občinskega štaba TO občine Mozirje pripravila taktično nalogo-opisni del z ocenami sil in položajev sovražnih in naših sil. RVS, ki so naloge reševali skupinsko, so na skico vrisali svojo rešitev.

Udeležba pri preverjanju znanja je bila dobra. Rezultati preverjanja znanja so bili predvsem pri testiranju in reševanju taktične naloge zelo dobri, medtem ko so bili pri streljanju s pištolo znatno slabši. Vzrok temu je, da so v preteklosti premalo vadili z orožjem.

Janez Zagar

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ob 13. srečanju ZRVS Jugoslavije Prispevali delček k bratstvu in enotnosti

Od 30. junija pa do 2. julija je socialistična avtonomna pokrajina Vojvodina gostila predstavnike občinskih konferenc zveze rezervnih vojaških starešin iz vse Jugoslavije, ki so se zbrali na 13. vsakoletnem srečanju Bratstvo in enotnost. Delegacije republik in Kosova so razdelili na več delov in obiskali so posamezne vojvodinske občinske konference ZRVS ter delovne organizacije. Predstavniki družbenopolitičnega življenja občin gostiteljic pa so jih seznanili s trenutnimi gospodarskimi in političnimi razmerami v njihovih skupnostih.

Slovenska delegacija, ki jo je sestavljalo 75 članov, se je delila na tri dele. Predstavniki občinskih konferenc Koroške, Štajerske, Prekmurja, Zasavja, dela Dolenjske in Bele krajine so obiskali občino Vršac, predstavniki ljubljanskih OK ZRVS, dela dolenjskih in notranjskih so bili v Novem Sadu, rezervni

in rudniku nekovin Rakovac, ki sta nosilca gospodarskega razvoja v tej občini, hkrati pa sta tudi velika proizvajalca v jugoslovanskih razmerah. V cementarni so slovenske rezervne starešine seznanili s stopetdesetletno zgodovino tovarne, njenimi sedanjimi težavami in načrti za prihodnje. Tako kot druge

rili na postavljena vprašanja. Ob koncu pa so se povedali, da je v njihovi cementarni delalo tudi veliko Slovencev.

Najmanjša v SAP Vojvodini

Občino Beočin sestavlja deset krajevnih skupnosti, v katerih živi 14.126 prebivalcev, razprostira pa se na 183 kvadratnih kilometrih.

Kljub temu, da je majhna po površini, je beočinska občina pomembna zaradi velikih zmogljivosti za proizvodnjo cementa in izkoriščanja tehničnega kamna. V tamkajšnji cementarni izdelajo 18 odstotkov cementa, v rudniku nekovin Rakovac pa sedem odstotkov jugoslovanske proizvodnje. Združeno delo sestavlja 11 industrijskih delovnih organizacij, dve kmetijski, tri gradbene, tri prometne, šest trgovskih, dve turističnogostiški ter eno obrtniško in eno komunalno-stanovanjska. Lani so v teh organizacijah združenega dela dosegli 8.330.000.000 dinarjev prihodka, kar je za 8 odstotkov več v primerjavi z letom 1981. Dohodek pa je bil za sedem odstotkov manjši. Vse izgube so delovne organizacije pokrile z amortizacijo in drugimi razpoložljivimi sredstvi in niso obremenjevale občine.

Kmetijska proizvodnja še vedno temelji na setvi žitaric, čeprav se trudijo, da bi povečali delež sadjarstva, vinogradništva, proizvodnjo zelenjave in industrijskih rastlin.

V rudniku nekovin Rakovac so slovenske rezervne vojaške starešine seznanili z njegovo večstoletno zgodovino. Poudarili so, da je v njegov razvoj vgrajenega veliko dela Slovencev, ki so v te kraje prišli s trebuhom za kruhom.

Poleg tega so člani ZRVS obiskali nekatere spomenike iz NOV. Tako so obiskali grobišče pri Jabuki Iletanki na Fruški gori in položili šopek cvetja. O začetkih vstaje in razvoju narodnoosvobodilnega boja v Sremu in Vojvodini ter znanem pobegu političnih zapornikov iz kaznilnice v Sremski Mitrovici pa jim je pripovedoval predsednik občinskega odbora ZZB NOB Djordje Alimpijević. Slovenski rezervni starešine so položili cvetje tudi k spomenikom narodnih herojev Stevanu Petroviću-Brlu in Stanku Paunoviću-Velju. Ogledali so si tudi klet, kjer je zaprisegla prva partizanska desetina v Sremu.

Zadnji dan bivanja v Vojvodini so se vsi rezervni vo-

jaški starešine zbrali na enem od vrhov Fruške gore-Iriškem venču in se tam udeležili sklepne prireditve srečanja in osrednje vojvodinske proslave ob dnevu borca.

Pogovori, obiski v delovnih organizacijah, izmenjava izkušenj in srečanja so pokazali, da se kljub vsemu še premalo poznamo in vemo drug o drugem. Pokazalo se je tudi, da ZRVS ni ozka, zaprta in stanovska organizacija, ampak široka družbena or-

Organizacija z največ komunisti

Del slovenske delegacije, ki se je udeležila 13. srečanja ZRVS Jugoslavije v Vojvodini, je obiskal občino Beočin in njeno občinsko konferenco zveze rezervnih vojaških starešin. O delu te dokaj majhne organizacije smo se pogovarjali s predsednikom Bogdanom Ivanovićem in članom predsedstva občinske konference ZRVS Vojinom Radojčićem.

»Naša občinska konferenca šteje 435 članov, ki združujejo svojo dejavnost v osmih krajevnih organizacijah. Te pokrivajo vsa naselja v občini«, je med drugim dejal Bogdan Ivanović. »Nekdanjih borcev je 56, drugi pa so mlajši. Zaenkrat še nismo vključevali tovarišev in tovarišic brez činov, vendar pa že razmišljamo tudi o tem. Vse bolj ugotavljamo, da ima-

Evidenca obiskov predavanj kaže, da pri njih nimajo težav s tovariši, ki bi stalno manjkali na predavanjih. Če pa kdo dvakrat zaporedoma manjka, to sporočijo njegovi osnovni organizaciji ZK, in ta ga potem obravnava.

Zanimivo je, da pri njih ne poznajo preverjanja znanja rezervnih vojaških starešin. Menijo, da so ta odveč in da tudi ne dajo prave slike znanja članov. Tudi v prihodnje ne razmišljajo o uvedbi preverjanja znanja.

Kot sta dejala sogovornika, pa zelo dobro sodelujejo z občinskim štabom teritorialne obrambe. O tem priča dejstvo, da vsako leto skupaj pripravljajo strokovno usposabljanje. Zelo dobro sodelujejo z vojašnico Slobodan Bajić-Paja v Novem Sadu. Vsako leto obiščejo vojake in starešine, ti pa jim pripravijo taktično-tehnični zbor. Ker je njihova občina ob Donavi, dobro sodelujejo tudi z vojaško rečno flotiljo.

V Sloveniji zadnje čase veliko govorimo o delovanju aktivov po organizacijah združenega dela, zato smo tovariša Radojčića vprašali, kako imajo to urejeno v Beočinu. Odkrito je priznal, da nimajo aktivov.

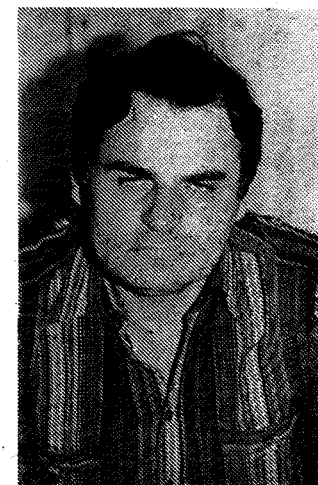

Predsednik občinske konference ZRVS Beočin Bogdan Ivanović pravi, da so vsi njihovi člani aktivni pri usposabljanju civilne zaštite v občini in obrambnem izobraževanju izvenšolske mladine.

mo premalo članov mlajših od sedemindvajset let. Za to pa nismo sami krivi, ker gre letno iz naše občine malo fantov v šole rezervnih oficirjev. Potrebe po mlajšem kadru pa so velike. Na ravni pokrajine se zavzemamo, da bi vse občinske konference imele približno enako število članov in seveda enake možnosti za delo. Pri nas je vse delo prostovoljno.

»Posebna značilnost naše organizacije pa je ta, da je 75 odstotkov rezervnih starešin članov zveze komunistov kar je največ v Vojvodini«, je dodal Vojin Radojčić. Takšen odstotek so dosegli tako, da so krajevne organizacije ZRVS predlagale svoje najbolj delovne člane za sprejem neposredno osnovnim organizacijam ZK.

Udeležba na predavanjih je dobra in se giblje med 70 in 80 odstotki. Odvisna je od tem in predavatelja. Zelo dobro so obiskana predavanja iz zunanjepolitičnih tem, manj pa predavanja o notranji politiki. Kot je dejal Vojin Radojčić se članstvo pogosto pritožuje, da so s predavanji prepočasni in da več zvejo o nekem dogodku iz časopisov, radia in televizije kot pa na predavanjih. Za predavanja uporabljajo samo svoje kadre. S tem imajo dvojno korist. Predavatelji se bolj poglobijo v snov in lahko povežejo teorijo in prakso na njihovem območju, po drugi strani pa prihranijo denarna sredstva, ki bi jih morali dati predavateljem iz drugih krajev.

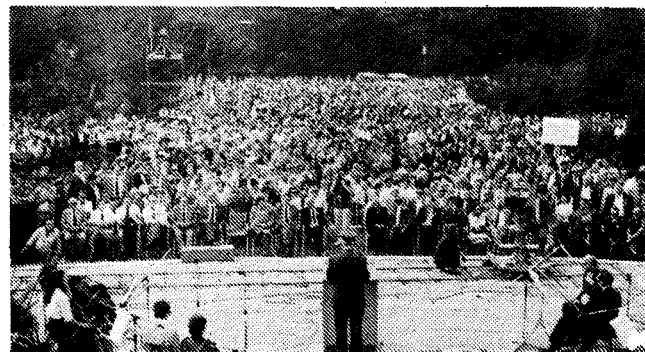

Vojin Radojčić poudarja, da so beočinski rezervni starešine zelo zadovoljni s sodelovanjem z našimi oboroženimi silami.

Bili so sicer prvi v Vojvodini, ki so poskušali s to obliko dela, vendar so jim svetovali, naj ne bi šli v podvajanje. Praksa in dosedanje izkušnje pa kažejo, da bodo morali v prihodnje temeljito premisliti tudi o ustanavljanju aktivov.

Financiranje organizacije je podobno kot v naši republici. Del sredstev za svojo dejavnost dobijo iz občinskega proračuna, del pa zberejo s članarino. Že dolgo časa si želijo prostora. Kot je dejal Bogdan Ivanović, bodo svoje dolgoletne želje uresničili že to jesen, dobili bodo svojo pisarno in prostor za sestanke. Menijo, da bo s tem tudi veliko boljše in uspešnejše delo njihove organizacije.

Bojan Kuntarić

Sklepne slovesnosti na Iriškem Venču se je udeležilo petdeset tisoč ljudi iz vse Jugoslavije. Zbrane so pozdravili Vukašin Bivolarević-Volf, Djuro Lončarević, generalpolkovnik Dane Petkovski, slavnostni govornik pa je bil član predsedstva CK ZKJ Petar Matić.

starešine z Gorenjske, dela Notranjske in Primorske pa je gostila najmanjša vojvodinska občina Beočin.

Prav gotovo so bili pogovori s predstavniki tamkajšnje občinske konference ZRVS zelo koristni. Izmenjali so si izkušnje in mnenja o delu, organiziranosti in sploh položaju ZRVS v naši družbi. Medtem ko je v Sloveniji postala ZRVS nepogrešljiv del pri obrambnem usposabljanju prebivalstva, pa se v Vojvodini šele trudijo, da bi to postala. Veliko pa rezervni starešine pomagajo pri usposabljanju civilne zaštite in izvenšolske mladine.

Zelo koristna sta bila obiska v beočinski cementarni

tovrstne delovne organizacije tudi njih pestijo pomanjkanje energije, vračanje posojil in plačilo obresti. Tako bodo letos morali za vrnitev posojil, odplačilo anuitet in obresti nameniti 72 milijard dinarjev. Predstavniki cementarne so tudi poudarili, da se je zelo zmanjšal družbeni standard. Tako so zelo skrbili gradnjo stanovanj in sklad za letne dopuste. Težave pa imajo tudi zaradi pomanjkanja deviz, saj je njihova proizvodnja manj zanimiva za izvoz. Slovenski rezervni vojaški starešine so se zanimali tudi za sistem SLO in DS v cementarni. Predstavniki delovne organizacije so jim dokaj nadrobno odgovorili.

Z besedami se ne more vsega opisati!

Po sklepni slovesnosti ob spomeniku na Iriškem venču smo nekatere slovenske rezervne vojaške starešine vprašali, kako so se počutili v Vojvodini. Vsi so zagotavljali, da se z besedami ne da povedati vseh občutkov, ki jih nosijo domov. Zelo so bili veseli, da so se lahko udeležili srečanja ZRVS, saj le neposredni stiki in pogovori dajo pravo sliko o gostoljubnosti prebivalcev te naše pokrajine. Sicer pa so povedali tole..

Silvio Špocal, predstavnik OK ZRVS Nova Gorica: »Sprejem v občini Beočin je bil enkratni. Šele na takšnih srečanjih človek spozna, kaj sta bratstvo in enotnost. Vsi v občini so skrbeli za nas in skušali so uresničiti vsako našo željo. Sprašujem se, kako bomo mi vrnili takšno gostoljubnost. Srečanja rezervnih vojaških starešin Jugoslavije pa so pomembna tudi zato, ker izmenjujemo izkušnje in se drug od drugega lahko veliko naučimo. Med obiski v delovnih organizacijah smo spoznali, da imajo ravno takšne težave kot pri nas v Sloveniji. Še na nekaj sem postal pozoren v Vojvodini. Mislim, da v teh krajih z večjo ljubeznijo in skrbjo negujejo spomenike iz naše revolucije.

Silvio Špocal

Slovenci bi se lahko zgledovali pri njih.

Rudi Žaubi, predstavnik OK ZRVS Domžale: »Skupina, v kateri sem bil tudi sam, je obiskala Novi Sad in tudi tam je bil sprejem nadvse prisrčen. Tudi mi smo s tovariši iz novosadske organizacije ZRVS izmenjali mnenja in izkušnje o delu. Malce sem pogrešal pogovor o delu samih občinskih in krajevnih konferenc ZRVS. Sicer pa smo največ pozornosti med pogovori namenili izobraževanju in usposabljanju rezervnih starešin. Obravnavali smo tudi samo organizira-

Rudi Žaubi

nost ZRVS in načine dela v krajevnih organizacijah, ter kako so rezervni starešine vključeni v obrambo in samozaščitno usposabljanje prebivalstva. Pohvalno je, da smo obiskali tudi tri delovne organizacije. Mislim, da so bili ti obiski koristni za vsakega od nas.

Tone Milharčič, predstavnik OK ZRVS Postojna: »Najprej bi se vsem tovarišem iz Beočine najtopleje zahvalil za nadvse prisrčen sprejem. Ko je bilo 1978. leta srečanje v Sloveniji, je naša občinska konferenca gostila eno izmed dele-

Tone Milharčič

gacij, in vem, koliko dela je bilo s tem. Mogoče se bo nekomu zdelo, da je priprava takšnih srečanj zapravljjanje, sam pa menim, da jih moramo organizirati tudi v prihodnje, ne glede na gospodarske težave. Tako veliko več prispevamo h krepitvi bratstva in enotnosti med našimi narodi in narodnostmi kot pa s številnimi besedami. Mogoče bi morali v ta srečanja bolj vključiti mladino in mlajše rezervne vojaške starešine, kajti ravno njim so ta namenjena. Starejši smo se za to bojevali, mladi pa morajo bratstvo in enotnost razvijati naprej.

Partizanske pesmi za mešane in za mladinske zборе

Pred kakšnim mesecem smo dobili v roke pesmarico partizanskih pesmi za mladino, ki je nekako dopolnila in sklenila serijo pesmaric partizanskih pesmi. Pred tem sta namreč pri ZKO izšli pesmarici za moške in mešane zборе. S tem je strnjena pevsko literatura, ki je nastajala med NOB, oziroma tiste pesmi, ki so jih borci prepevali med svojimi pohodi in v trenutkih oddiha med boji. Partizanska pesem je vsekakor dragocen dokument dobe, v kateri je nastajala. O pesmarici za mešane zборе nam je tovariš Ciril Cvetko, ki vodi glasbeno komisijo pri svetu za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij pri RO ZZB NOV Slovenije, povedal takole:

»Ta pesmarica, katere podnaslov podčrtuje, da je bila izdana ob 40-letnici drugega zasedanja AVNOJ, je v resnici vredna vse pohvale. Zakaj?

Predvsem zato, ker so naši mešani zbori doslej močno pogrešali in vztrajno zahtevali tovrstno zbirko, in ker je v njej smotno zbranih 24 najbolj znanih izvirnih partizanskih pesmi M. Apiha, M. Bora, C. Cvetka, R. Gobca, J. Kobeta, D. Korošca, M. Kožine, J. Kuharja, A. Lavrina, S. Marolta-Spika, V. Mihelčiča, K. Pahorja, M. Pirnika, R. Somonitja in P. Šivica, prirejenih za mešane zборе, v nadaljevanju pa še 8 priredb ljudskih pesmi, 7 priredb pesmi jugoslovanskih narodov in 7 priredb pesmi drugih narodov. V celoti torej dovolj bogata in zanimiva zbirka, ki jo je uredil Radovan Gobec.

Urednik je povabil k sodelovanju vse še živeče avtorje izvirnih partizanskih pesmi,

da so s svojim dosedanjim skladbam za moške in mladinske zборе dodali zdaj še priredbe istih za mešane zборе, za vse druge pa je določil prireditelje. Med njimi se največkrat pojavlja urednikovo ime, kar je seveda hkrati pozitivno in vprašljivo. Pozitivno zategadelj, ker je Gobec resnični poznavalec zborovskega stavka, vprašljivo pa zategadelj, ker večkratno ponavljanje prireditelja oz. sorodni pristopi k priredbam – razumljivo – ne prispevajo k bogatenju, pač pa k določenim monotoniji zbirke. No, ne glede na te pripombe smprepričan, da bodo naši mešani zbori radi segali po pesmih iz Gobčeve zbirke. Štirideset let po njihovem nastanku in po mno-

festivala v Celju, kakor je novi zbirki pesmi na pot napisal dr. Emil Rojc. Tovrstna zbirka pesmi je edinstvena, pravzaprav za slovenske mladinske zборе poseben kulturni dogodek. Se mnogim prihodnjim generacijam bo natis teh pesmi izpovedoval globoko kulturno humanistično vsebino naše socialistične revolucije. Treba je povedati, da od 120 izvirnih zborovskih skladb, ki so nastale med NOB, odpade petdeset samo na mladinske zборе. To je dokaz, da so med vojno delovali na osvoboditvi, na delno osvoboditvi ali celo zasedenih ozemljih tudi mladinski zbori, za katere so skladatelji namenili pisali skladbe. Po osvoboditvi pa je izšla le ena pe-

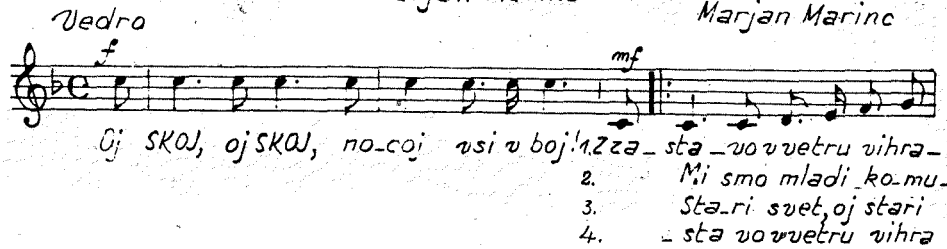
več Pirnikovih. Skladatelj Makso Pirnik je namreč poleg Srečka Kumarja med prvimi mladinskimi zborovodji, ki je pospeševal mladinsko zborovsko literaturo že pred drugo svetovno vojno, med njo in po njej, pa tudi organiziral mladinske pevske koncerte in festivale med NOB. Sicer pa je med pesemskim gradivom zapisanih enajst imen partizanskih skladateljev.

V drugem delu pesmarice je dvajset priredb umetnih partizanskih pesmi, tretji del pa prinaša 25 priredb drugih borbenih pesmi, to je pesmi s ponarodelo tematiko iz vsega jugoslovanskega jezikovnega prostora.

Osnovno merilo za izbor pesmi je bil, naj bodo vse v triglasni zborovski fakturi, razen treh himen. V drugem delu pesmarice so med umetnimi partizanskimi pesmimi ostale le pesmi, ki so žive še vsa povojna leta in ki niso ozkega bataljonskega značaja.

Skojevska pesem

Marjan Marinc

gih neustreznih, ad hoc harmoniziranih napevom, smo končno le dobili v glavnem solidne, tu in tam celo nadpovprečne priredbe za mešane zборе.

Tudi pesmarica Partizanske pesmi za mladinske zборе poudarja v podnaslovu, da je izšla ob 40. letnici 2. zasedanja AVNOJ in tudi to je uredil Radovan Gobec, sodi pa v okvir razširjene dejavnosti mladinskega pevskega

smarica partizanskih pesmi za mladinske zборе z naslovom Mlada pesem, in še ta nepopolna. Največ pesmi je objavila Grica, nekaj pa je bilo objavljenih v raznih revijah in pesmaricah, medtem ko celotne pesmarice za mladinske zборе doslej še ni bilo.

Pesmarica pred nami pa prinaša: v prvem delu 30 izvirnih partizanskih pesmi za mladino, med njimi naj-

Ko je zborovodja Radovan Gobec zbral gradivo za pesmarico, je poudaril, da bo glasbena kulturna dejavnost naših pionirjev in mladine v prihodnje še bogatejša, zven naše slavne preteklosti v njihovi pesmi pa še odmevnejši. Moč govornice partizanske pesmi je namreč v svetli viziji prihodnosti: takšno prepričanje pa nam je potrebno tudi danes.

Živa Drole

16. tabor likovnih samorastnikov Jugoslavije

Prve dni julija so v Trebnjem odprli 16. tabor likovnih samorastnikov Jugoslavije, ki je pritegnil na Dolenjsko 26 slikarjev in 9 kiparjev iz Jugoslavije, ZRN, ČSSR, Kanade, Argentine in Ekvadorja. Na slovesni otvoritvi te največje tovrstne prireditve v Jugoslaviji je zbranim umetnikom in drugim spregovoril direktor politične šole CK ZKS in podpredsednik skupščine tabora samorastnikov, Roman Ogrin, ki je med drugim dejal: »V Trebnjem je ustvarjena galerija likovnih samorastnikov, ki ima v svojih sobanah neminljiva umetniška dela, slike in skulpture. Iz tega »prepolnega lonca« umetniških stvaritev so se umetnine preselile tudi v druge kraje trebanjske občine, saj jih je moč zaslediti pred Galerijo, dalje v organizacijah združenega dela, na šolah itn. Skratka je taboru se je razmahnila široka kulturna dejavnost, ki je postala last delovnih ljudi in občanov trebanjske občine, ki tudi s svojim denarjem financirajo ta skup samorastnikov – umetnikov iz vseh koncev sveta. Ob koncu svojega nagovora je Roman Ogrin opozoril na hude stabilizacijske čase, ki pa ne bi smeli osiromašiti naše duhovne kulture, kajti kultura je bila ravno v najtežjih časih naših preizkušeni najplodnejša in najbogatejša.«

S. D.

Stalna razstava zbirke v Župankovi domačiji

V počastitev dneva borca je bila 3. julija odprta stalna razstavna zbirka »Narodnoosvobodilni boj na območju občine Radlje ob Dravi«.

Razstava zajema okrog 120 fotografij in drugih dokumentov iz NOB. Postavljena je v Župankovi domačiji nad Radljami, kjer je v noči od 22. na 23. november 1944 v spopadu s sovražnikom padlo 7 borcev Lackovega odreda. Razstavo je pripravil Koroški pokrajinski muzej revolucije v Slovenj Gradcu, njeno postavitvev pa so omogočili: občinski odbor ZZB NOV Radlje ob Dravi, OKS Radlje ob Dravi in Lesna TOZD Gozdarstvo Radlje ob Dravi.

Adolf Ankon

Cvetko Zagorski 1

Obiskala me je Ančka iz Čufarjeve igre »Ljubezen v kleti«

Zadnje dni junija sem doživel nekaj nenavadnega: na zvonjenje sem odprl in na pragu zagledal ženičko v črnem, upehano, vendar žarečo in obraz, iskrivega pogleda iz rjavih oči. Nasmehnila se mi je kot staremu znancu, sam pa se nisem spomnil, da bi jo že kdaj videl, in malo nerodno mi je bilo. Povabil sem jo v kuhinjo. Skoraj sesedla se je na stol in spregovorila:

»Samo da si odpočijem. Kako sem vas iskala... Ana Žitnik sem, z Jesenic. Hvala za lepo pismo.«

Se sem jo sprenevedasto gledal in se skušal spomniti. Ona pa je potegnila iz torbice moje pismo izpred enega leta. Tedaj sem se spomnil: zahvalil sem se ji bil za ljubeznivo priznanje, ker sem pripravil od 1951. do 1976. leta štiri različne izdaje del Toneta Čufarja; v pismu mi je zaupala, da je prav ona Ančka iz Čufarjeve drame »Ljubezen v kleti« in iz še nekaterih drugih del. Torej tista Ančka, s katero sem se ukvarjal sam in so se ukvarjali mnogi kritiki pred petdesetimi leti in potem zmeraj znova, kadar je bilo objavljeno kakšno delo, v katerem je bila omenjena tudi Ančka. Tista Ančka, ki jo je malokdo poznal, ki je stala zmeraj v ozadju, tiha in skromna tedaj, ko je zahajal Čufar k njej v klet in sta bila prijatelja, kot tedaj, ko je igrala to vlogo katera izmed igralk jesenjske ali katere druge »Svobode« ali ko je bila natisnjena kakšna povest, v kateri je bila junakinja zgodbe spet Ančka.

Vendar je potrebno pojasniti: Čufar ni Ančke preprosto »prefotografiral«, se pravi pripeljal na oder ali v pripoved natanko tako, kakršna je živel v neki kleti na Jesenicah. Prilagodil je njeno podobo zasnovi svojega dela, v katerem je hotel prikazati usode ljudi v določenem okolju in času, temne in svetle strani življenja v delavskem revirju, obenem pa jasno izpovedati svojo privrženost izkoriščanemu, bojujočemu se in moralno klenemu človeku.

»Takrat sem res živel v kleti, pri zidar-skem mojstru Regovcu na Savi. Zaradi je-tičnosti nisem mogla ostati v nobeni službi in sem sklenila, da bom kuhala delavcem. Priskrbel pa mi jih je Čufar. Včasih sem kuhala samo za enega, včasih za več, do pet. Bilo je skromno življenje, toliko da smo se preživljali. Bilo pa je vendarle tudi lepo. Razumeli smo se in Čufar je s pogumom in dobro voljo ozarjal pusti vsakdan. Bil je velik šaljivec...«

Poslušal sem jo, kako lepo zna pripovedovati. Pa saj veliko bere, knjige so ji v

Tone Čufar iz časa, ko se je začel ukvarjati s snovjo, ki jo je pozneje oblikoval v proznih delih »Ljubezen v kleti« in »Februarska noč« ter v drami »Tragedija v kleti«.

tolažbo in razvedrilo, njen drugi svet. Redno hodi v knjižnico. Pri svojih dvainosemdesetih – prav na dan borca jih je dočakala – je vsa živa, polna spominov in volje. V središču vsega pa je prav Tone Čufar. Poiskala me je, da bi se pogovarjala z menoj o njem. Pa tudi mojo radovednost je potešila in povedala kaj o sebi:

»Bila sem nezakonska. Oče je odšel v Ameriko in nikoli nisem slišala nič o njem. Ko sem bila stara eno leto, mi je umrla za jetiko mama. Preden je umrla, je prosila sorodnike in sosedo: Dajte otroku košček kruha, kadar bo lačen... Od hiše do hiše sem živila. Zmeraj bolehn. Nisem se čutila enakovredna drugim... In v to življenje v kleti je stopil Tone. Z njim knjige. Beri, mi je rekel. O sebi pa: Samo da bi lahko pisal. Ko mi je pokazal, kaj piše, sem se zjokala. A to ti znaš delat, sem mu rekla... Ko sem gledala njegovo igro Ameriška tatvina, sem se naglas zjokala, da so se ljudje ozirali vame... Nisem se mu čutila doroslo. Kaj boš ti z menoj, sem mu pravila. Najprej je bil zaljubljen v pisarijo, potem je bilo šele vse drugo... Pogumen je pa bil, pogumen, in zmeraj dobre volje. Jaz pa sem videla, da živi v pomanjkanju. O, ti revež ti moj! sem pravila v mislih...«

Želel sem, da bi kaj več pripovedovala o sebi, pa jo je zmeraj znova zanašalo k Tonetu:

»Bil je dober, plemenit človek. Ni me pritegoval v ilegalno delo, pravil mi je: Ne bi vzdžala, prešibka si, prenežna, premehka... hudi časi so, še hujši bojo... Nikoli te ne bom užalil, je rekel, in me tudi ni... Ko so ga žandarji zaprli, sem ga obiskala prvič na Jesenicah in potem v Ljubljani, preden so ga odpeljali v Beograd... Ja, to mi hodi zdaj še najbolj po glavi: ko je bil zaprt na Jesenicah, sem šla neki dan v cerkev. Takoj za menoj je prišel župnik Križnar in stopil v

spovednico. V svoji stiski sem pokleknila na pručko v spovednici. Križnar pa takoj: »Imaš fanta? Katerega? A Čufarja? Takoj ga pusti, drugače ne dobiš odveze.« Kar dvignilo me je, rekla sem »Hvala,« in zbežala iz cerkve. Prepričana sem, da je bil on kriv, da so Toneta tako preganjali. Ko bi le vedela, kje se zdaj skriva, napisala bi mu tako pismo!... Tone se ni več vrnil na Jesenice, poslej je živel v Ljubljani in Mariboru, tudi najina pota so šla vsaksebi. Prišla je vojna in zvedela sem, da so ga v Šentvidu pri Ljubljani, ob takratni nemško-italijanski meji ustrelili. S sorodniki, ki so šli nekoga obiskat, sem šla tudi jaz v Šentvid. Videla sem kraj, kjer so ubili Toneta. Ne da bi vedela, kje so ga pokopali, sem šla na pokopališče in za zidom našla njegov grob. Rekla sem si: »Tone, pa sva spet skupaj.« Tako sta se najini duši lovili... Zdaj berem, veliko berem, kakor mi je priporočal Tone. Živim s hčerino družino, zgoraj imam svojo sobo, skrbijo zame.«

Tri desetletja minevajo, odkar sem na željo Čufarjeve matere in sestre (obe pokojni) ter Slovenskega knjižnega zavoda oz. poznejše Cankarjeve založbe urejal zapuščino Toneta Čufarja. Zdaj, ob Ančkinem obisku, sem se spet srečal s Čufarjem in bom poskusil bežno obnoviti spomin na literarno Ančko vsaj v nekaterih njegovih delih.

V nedokončanem romanu »Ljudje iz kleti« nam pisatelj takole predstavi Ančko: »Navsezadnje se je vendar prikazala. Hitela je, kakor da bi gorelo za njo. Nič ni bila podobna drugim ženskam na stavbišču. Bila je srednje velika, bolj suha in črno oblečena... Ančki je bilo komaj dvajset let. Medtem ko so se druge zvedavo razgledovale in se spuščale v glasne, dovpitne pomenke, je bila Ančka precej plaha.«

Se nadaljuje

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 25

Bitka za Bejrut

Palestinski umik

Po premirju, sklenjenem 12. avgusta, so si Izraelci dovolili le štirinajst dni, da bi po besedah obrambnega ministra Šarona »uživali svojo zmago«. Res je bila to videti neke vrste zmaga, kajti med tem obdobjem se je iz Bejruta umaknilo 13.000 palestinskih borcev in sirskih vojakov: prva skupina je zapustila mesto 21. avgusta in odplula z ladjo v ciprsko luko Larnaca; medtem ko je Jaser Arafat 30. avgusta na poti v Tunizijo odplul proti Grčiji. Tako je bil precejšen del oboroženih sil PLO ter njegove politične in vojaške vodstva razposlan v osem različnih arabskih držav, tako daleč vsaksebi, kakor so Irak, Južni Jemen in Alžirija.

Vendar je bila to omejena zmaga, kajti vsaka skupina je bila pospremljena s čustveno in navdušeno odhodnico iz Bejruta: lepo uniformirani borci so nosili s seboj orožje ter vzdigovali roke s prsti zmagovite črke V (victory – zmaga). Ko so prispeli v svoja nova domovanja, so doživeli dobrodošlico kakor junaki, pozdravili pa so jih tudi voditelji držav. Kralj Husein je bil pri roki, da je vsakemu ob borcev, ki so v prvi skupini dopotovali v Jordanijo, osebno čestital. Celo Ciprčani nearabskega rodu so vzklikali tistim, ki so se ustavili na Cipru. Arafatu pa so v Atenah priredili uraden, slovesen sprejem. »Nismo bili premagani,« je bilo geslo celotne operacije in bolj ali manj se je s tem sporočilom strinjalo tudi svetovno javno mnenje.

Ameriški načrt

Čeprav je bilo to kljubovalno nepriznavanje vojnega dejstva za Izraelce nerazložljivo in dražeče, sta se jima mir in tišina, ki sta po Habibovem sporazumu zavladata v Bejrutu, prav tako prilegla. Po odhodu Palestincev naj bi umaknili svoje čete z obrobij Bejruta do Khaldeha, južno od mednarodnega letališča. Vendar ni bilo opaziti nobenega znaka o takšnem premiku, izraelska vojaška letala so celo še naprej

uporabljala letališče, ki so ga Izraelci preimenovali v »Letališče kralja Hiram«, v čast feničanskemu kralju, ki je Salomonu pomagal postaviti židovski tempelj v Jeruzalemu.

Nato pa sta se 1. septembra 1982 pripetili dve stvari, ena javno, druga pa skrivno, ki sta skrajšali izraelsko uživanje zmage.

Prva je bila nastop ameriškega predsednika Reagana na vseh televizijskih mrežah, ko je razložil celoten mirovni načrt za rešitev arabsko-izraelskega spora. Predsednik je zatrdil, da gre za uravnotežen predlog, toda sodeč po odzivih, je bil veliko manj dobrodošel Izraelcem kakor Arabcem. Predstavniki Arabcev in PLO so pokazali nenavadno stopnjo zadržanosti in zmernosti, rekoč le, da načrt vsebuje nekaj zanimivih idej in da bi utegnil postati temelj za razpravo. Begin pa je po drugi strani 1. september označil za »najbolj žalosten dan v njegovem življenju«, odkar je postal ministrijski predsednik, ter načrt tudi takoj zavrnil.

Arabski načrt

Ta nagla zavrnitev načrta je oživela kritike izraelske opozicije na račun tega, kako je Beginova vlada vodila vojno v Libanonu; voditelj laburistične stranke Simon Peres pa je izjavil, da bi morali o ameriškem načrtu razpravljati. Kar je bilo še hujše, tudi vplivna židovska skupnost v ZDA je bila razdvojena. Mnogi od njenih vplivnih voditeljev so zavzeli enako stališče kakor Peres in, kakor je poročal Hary Brandon (12. septembra, Sunday Times), »nobena vidnejša židovska organizacija ni zavrnila predsednikovih predlogov«. Najbrž neki Izraelec ni bil daleč od resnice, ko je dopisniku britanskega BBC v Jeruzalemu dejal: »Kaznovani smo za tisto, kar smo storili v Libanonu.«

Poleg vsega pa so se razcepljeni Arabci na vrhunski konferenci voditeljev držav v maroškem Fesu odkupili za neuspeh poprejšnjega sre-

čanja, ki je bilo novembra 1981 prav tako v Fesu, ter soglasno odobrili arabski mirovni načrt. Ta načrt je bolj ali manj zajel ideje, ki jih je prvotno objavil princ Fahd, zdaj kralj Saudove Arabije. Načrt je dal močno podporo PLO, pozval k umiku Izraela na meje iz leta 1967 in k ustanovitvi palestinske države na zahodnem bregu reke Jordan z glavnim mestom Jeruzalemom. V sicer nekoliko dvomljivi obliki pa je ponudil tudi »brez-

Izraelska zasedba Bejruta je bila vojaški sprehod: muslimanske milice, oborožene le z lahkim orožjem, so bile popolnoma presenečene. Takšno razdejavanje je v zahodnem Bejrutu (na sliki) pustilo izraelsko bombardiranje.

pogojno» priznanje Izraela. Čeprav se je arabski načrt bistveno razlikoval od Reaganovega, ga ga niso zavrnili ne Američani ne kdo drug – razen Izraela, ta ga je odklonil pri priči.

Kmalu nato je papež kljub burnim protestom Izraela sprejel palestinskega voditelja Jasera Arafata v zasebno avdienco v Rimu, da bi mu izrazil sočutje zaradi trpljenja palestinskega ljudstva. Tako je bil Izrael na koncu prvih štirinajst dni septembra, čeprav ni več metal bomb na Libanon, znova popolnoma osamljen in predmet splošnih kritik.

Izrael in libanonska Falanga

Izgubil je celo prijateljstvo libanonskih maronitskih zavznikov. Ko so Izraelci 23. avgusta pomagali poveljniku maronitske milice (Falange) Beširu Džemajelu, da je

bil izvoljen za predsednika Libanona, je vse kazalo, da so dosegli tudi najpomembnejši politični cilj vojaškega posega – ustanovitev prijateljskega, a odvisnega režima, ki bo podpisal mirovni sporazum z državo Izrael. Vse je bilo videti tako gotovo, da je bil Begin prvi voditelj ki je poslal sladko čestitko svojemu »dragemu prijatelju« Beširu Džemajelu.

Toda zelo hitro so se dogodki začeli razvijati v povsem drugi smeri. Džemajel je trdovratno molčal v zvezi z vprašanjem mirovnega sporazuma. Saj je tudi moral, če je iskreno želel postati predsednik vseh Libanoncev. Za Izraelce je bilo to videti kaj skromno vračilo za 100 milijonov dolarjev pomoči, ki jih

muslimanskem kakor v krščanskem taboru so takoj domnevali, da je bil napad delo Izraelcev. Robert Fisk (16. septembra, Times) je zapisal tale komentar:

Izraelski kritiki ne bodo izgubljali časa, da bi opozorili, kako nevarno je za arabske voditelje, če ponudijo Beginu roko prijateljstva. Bešir Džemajel je umrl skoraj natanko leto dni po umoru gosпода Sadata...

Libanonci so prišli do prav nasprotnega sklepa – kako nevarno je izgubiti prijateljstvo Begin in domačih zavznikov Izraela.

Okupacija zahodnega Bejruta

Kakor hitro se je zvedelo, da je bil Bešir Džemajel res ubit se je izraelska vlada odločila, da pošlje vojsko v zahodni Bejrut, kjer naj bi po uradni razlagi »preprečila nevaren razvoj dogodkov ter ohranila red in mir«. Ko se je 15. septembra zjutraj začel premik izraelskega vojaštva, so Izraelci razširili domnevo, da bi falangistična milica utegnila naskočiti zahodni Bejrut in se maščevati za Džemajelov umor, ki naj bi ga bili zagrešili muslimani. Toda Bejrut je bil v torek, 14. septembra ponoči miren, kajti za Bejrutčane je bilo očitno, da umora ni storil musliman.

V sredo okrog poldneva so izraelski funkcionarji ameriškemu odposlancu Draperju v Jeruzalemu zagotovili, da bo »napredovanje izraelske vojske omejeno in le svari- no«. Vojska naj ne bi vkorakala v ves zahodni Bejrut, temveč naj bi se premaknila le do južnih obrobij osrednjega dela zahodnega Bejruta pri Corniche Mazraa. Toda Izraelci niso državi besede in so prodirali naprej.

V bistvu je bila izraelska zasedba zahodnega Bejruta vojaški sprehod, saj so bile levičarske muslimanske milice popolnoma presenečene: prav tako so namreč verjele izraelskim zagotovilom, ki jih je prinesel Habib. V prejšnjih dveh tednih so odstranile precej pregrad in bunkerjev, ki so zapirali južne pristope k mestu. Prenehale so patrolirati, večina njihovih obrambnih položajev pa je bila brez posadk. Izraelski tanki in oklepni transporterji so imeli prosto pot. Na hitrico reorganizira-

ni in z lahkim orožjem oboroženi pripadniki milice niso mogli storiti veliko.

Kljub temu je v treh dneh, kolikor so potrebovali Izraelci, da so zasedli mesto, izgubilo življenje 88 civilistov, 254 pa je bilo ranjenih: Izraelci so imeli le osem mrtvih. V tem neslavnem vojaškem dejanju je mogla izraelska vojska le s presenečenjem in prevaro končno uresničiti tisto, česar se ni upala poskusiti proti palestinskim branilcem Bejruta.

Razlogi okupacije Bejruta

Izraelci so bili zelo glasni z opozorili, da je PLO prekršila Habibov sporazum, češ da je del svojega težkega orožja ob evakuaciji izročila muslimanskim milicam in v Bejrutu pustila 2.000 borcev. Toda potem ko je vsa grozota pokola v taboriščih Sabra in Satila osmesila prvotno izraelsko trditev, da je bila izraelska vojska poslana v Bejrut zato, da bi ustavila prelivanje krvi, se je Šaron končno odločil, da bo povedal resnico, ali vsaj eno izmed njenih različic. Dne 24. septembra je na izraelski televiziji priznal, da je bil prvotni razlog za vkorakanje v zahodni Bejrut le »kamufliža« in da je bil resnični cilj »odstraniti 2000 teroristov«.

Resnica je bila drugačna – izraelska vojska v zahodnem Bejrutu ni naletela na nobenega palestinskega borca.

Morda je bil razlog za vdor v Bejrut povsem drugačen, psihološki? Celih deset tednov so branilci PLO in prebivalci Bejruta držali v šahu vso silo izraelske vojske in Izraelci si niso drznili začeti kopenskega napada. Ta dolgotrajna klubovalnost je slabo delovala na moralno in ugled izraelskih oboroženih sil, prav tako pa tudi na Šaronov ugled.

Dodati je mogoče še en razlog za izraelsko zasedbo Bejruta. Vprašati je treba, ali je bil pokol preprosto nesrečen nasledek izraelske zasedbe ali pa je bil, kot bi se dalo misliti, ena njenih posledic. Z drugimi besedami povedano, ali je izraelska vojska vdrla v Bejrut zato, da bi Palestince spravila v grozo in šok, kar je moritev še preveč uspešno dosegla?

(odlomki iz knjige »Bitka za Bejrut«)

Volilni polom Krščanske demokracije in Liste za Trst

Napovedi političnih opazovalcev, da ne bodo predčasne državnozbornske volitve za obnovitev italijanskega parlamenta (senat in poslanska zbornica) prinesle nič novega, se tokrat niso uresničile. Vladajoča Krščanska demokracija je namreč zadobila huj volilni poraz, saj je izgubila približno šest odstotkov glasov, kar predstavlja največje nazadovanje te stranke v vsem povojnem obdobju. Očitno so se volilci izrekli proti nameri KD za sestavo centristične vlade, ki bi dejansko predstavljal preokret na desno. Politična linija vsedravnega tajnika De Mite je torej popolnoma propadla. Komunistična partija je v bistvu ohranila, tako po odstotku glasov kot po številu izvoljenih poslancev ter senatorjev, svojo volilno moč in je le za borega pol odstotka zamudila »zgodovinsko« priložnost, da bi prekosila KD in postala stranka relativne večine. Volilci so tako v bistvu potrdili veljavnost predloga tajnika Berlinguerja o demokratični alternativi.

Kdo se je torej okoristil z glasovi, ki jih je izgubila Krščanska demokracija? V bistvu je šlo za razpršitev glasov na stranke tako imenovanega laično-socialističnega pola, med katerimi so dober napredek zabeležili socialisti tajnika Craxija in pa republikanska stranka s Spadoliniem na čelu. Kr-

ščanska demokracija je izgubila kar 55 parlamentarcev, komunisti imajo 5 sedežev manj, najbolj pa sta se okoristili socialistična in republikanska stranka, ki sta pridobili 19 oziroma 17 novih parlamentarcev. Na osnovi teh podatkov pa se politični položaj v Italiji ni razčistil in upravljalnost države je celo težavnejša kot v prejšnji zakonodajni dobi. Realno gledano je možna le obnova petstrankarske vlade, ki ima manjše število parlamentarcev kot doslej, stranke laično-socialističnega pola pa bodo prav gotovo imele bolj odločilno besedo in bodo lahko bolj kljubovale dosedanji hegemoniji Krščanske demokracije. Edini negativni podatek na vsedravnih ravni, ki pa je bil žal pričakovan, je porast glasov neofašistične stranke MSI, ki je v državi pridobila pol-drugi odstotek volilcev. To je bilo pričakovati, ker se je desnica KD preusmerila v vrste MSI, da bi tako izrazila svoje nezadovoljstvo nad načinom vladanja KD. Za vso demokratično javnost mora to biti jasno opozorilo, da je treba bedeti nad obujanjem desnice, pojav pa spričo vsestranskih težav v Italiji ni tako zaskrbljujoč.

V Trstu so volitve prinesle še večjo novost, saj je protiosimska in protijugoslovanska Lista za Trst izgubila za poslansko

zbornico skoraj deset odstotkov glasov, se pravi skoraj tretjino svoje volilne moči. Še hujši udarec je doživel bivši tržaški župan Cecovini, ki se je prostovoljno odpovedal županskemu mestu, da bi kot parlamentarec romal v Rim, v resnici pa ni bil izvoljen niti v senat niti v poslansko zbornico. Tržaška Lista je torej ubrala rakovo pot, okrepile pa so se dejansko vse druge stranke. Krščanska demokracija je na Tržaškem ponovno stranka relativne večine, tik za petami pa so ji komunisti, v glasovih pa so pridobile stranke laično-socialističnega pola. Razveseljeva je tudi ugotovitev, da je desničarska MSI v Trstu zabeležila nižji odstotni povešek glasov kot drugod po Italiji, kar pomeni, da volilci ne pričujejo nasilnim fašističnim metodam in hudim izzi- vom, ki so jih med volilno propagando izvajali po slovenskih vaseh in proti sodelovanju z Jugoslavijo. Okrepitev demokratičnih strank dejansko lahko razlagamo kot željo večine tržaških volilcev, da se uveljavi politika sožitja in ustvarjalnega sodelovanja ob meji, desničarsko in šovinistično usmerjeni krogi pa so vse bolj izolirani.

Te ugotovitve so vsekakor pozitivne za slovensko narodnostno skupnost v Italiji. To ne samo zaradi splošnega političnega

položaja, ki je vsaj na papirju veliko bolj naklonjen pravičnim zahtevam Slovencev, temveč tudi zaradi odlične uveljavitve slovenskih kandidatov. Tako je bila v senat ponovno izvoljena komunistka Jelka Gerbec, novi člani deželnega sveta Furlanije-Juljske krajine pa so komunisti Boris Iskra in Ivan Bratina ter predstavnik Slovenske skupnosti Drago Štoka. V goriški pokrajinski svet so bili izvoljeni trije Slovenci, v dveh občinah Beneške Slovenije pa sta zmagali izrazito slovenski krajevni listi. Pa tudi ostali slovenski kandidati na raznih listah so prejeli sorazmerno visoko število preferenčnih glasov. Na koncu še zanimiv podatek, ki je povezan s slovensko narodnostno skupnostjo in zadeva odnose na krajevni ravni: na desničarski MSI je bil v deželni svet izvoljen zmerni Morelli namesto pričakovane uveljavitve skvadrista Giacomellija, ki se je proslavil pri zadnjih napadih na Slovence. Tudi to je pomemben znak desničarskega dela volilcev, da ne priznavajo nasilnih metod, kakršnim smo bili pred dnevi priča na Bazovici, na Proseku in v Lonjerju, kar daje temu sicer nazadnjaškemu združevanju nekoliko demokratičnejši videz.

Boris Simoneta

Bela krajina je spet pokazala svoje gostoljubje

Ob letošnjem dnevu borca je vedno gostoljubna Bela krajina spet sprejela medse na tisoče borcev, njihovih sorcev, mladine, kratka prijateljstvo deželice belih brez, steljnikov, zidanec in Zelenega Jurija, da so skupaj obudili spomine na hude, vendar slavne dni iz naše zgodovine, na dneve, ko so bile ustanovljene legendarne 14., 15. in 18. divizija ter postavljene temelji vojaškega šolstva narodnoosvobodilne vojske Slovenije. Na kopalniškem prostoru v Metliki ob mejni reki Kolpi, ki že od nekdaj združuje ljudi z obeh bregov, je zbranim spregovoril predsednik republike-

V času tega velikega belokranjskega slavlja so se najprej zbrali borci 15. SNOUB Belokranjske, da bi se nato zvrstila cela vrsta spremljajočih prireditev, med katerimi velja omeniti zlasti odkritje doprsnega kipa predsednika Tita, dalje spomenikov trem belokranjskim herojem – Iliji Badovincu, Janku Brodariču in Martinu Južni, obeliska slovenskim in hrvaškim partizanom itd. V tej zvezi velja še posebej omeniti spominsko razstavo likovnih del pokojnega akademskega slikarja Borisa Kobeta, ki prikazuje zgodovinsko pot Gubčeve brigade, in odkritje partizanskemu šol-

Vid Jerić

trišnji dan. Še enkrat so doživeli in si izpričali trdno voljo, da si ne pustijo omajati idealov, za katere so krvaveli in umirali.

● Vid Jerić, borec Gubčeve brigade, se spominja, da v času ustanavljanja 15. divizije, v katere sestavo je bila poleg Cankarjeve brigade tudi Gubčeva brigada, niso ustanovitev proslavili s kakšno posebno slovesnostjo. Tedaj so se namreč približevali Žužemberku, ki so ga napadli. V tistem času mu je ostal v spominu tragičen dogodek, ko so padli komandant 15. divizije Predrag Jevtič-Dragan, Milan Šaranović in Nande Kavčič. Bolj kot sama ustanovitev 15. divizije se mu je v spomin vtisnil tragični trenutek, ki je pretresel partizanske vrste. Vid Jerić je povedal, da se je z veseljem vrnil v Belo krajino, kajti srečanje z »zibelko partizanstva« in njenimi ljudmi pomeni človeku veliko doživetje.

Anton Jelen

● Anton Jelen z Vrhnik, sicer borec Tomšičeve brigade, je že s 17. leti leta 1944, postal partizan. Spominja se, kako je kot mladenič odšel iz Ponikve pri Zalcu v partizane. Najprej je bil pomočnik mitraljezca Kristana, ko je ta padel na Graški gori pri Slovenj Gradcu, je njegovo me-

sto prevzel Tone. Potem je bil ranjen, pri pohorskem kmetu je obležal šest tednov. Nato so ga izsledili Nemci, ga odpeljali v Maribor, kjer je bil zaprt na Tezmem. Smrti ali internacije ga je rešila svoboda.

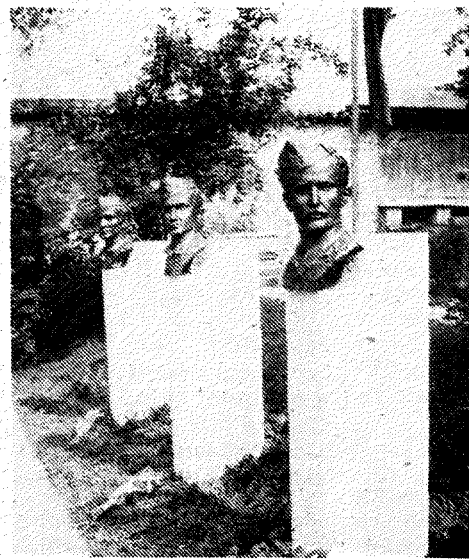
● Franc Kopic, borec iz Novega mesta, je v času for-

miranja divizij bil boje čisto na drugem koncu Slovenije. V prijetnem ozračju in ob srečanju z bojnimi tovariši se mu je zlasti prilegel partizanski golaž, ki je že nekako stalni spremljevalec takšnih in podobnih srečanj borcev.

Slavko Dokl

Branko Jerkič je obudil spomine na belokranjske heroje

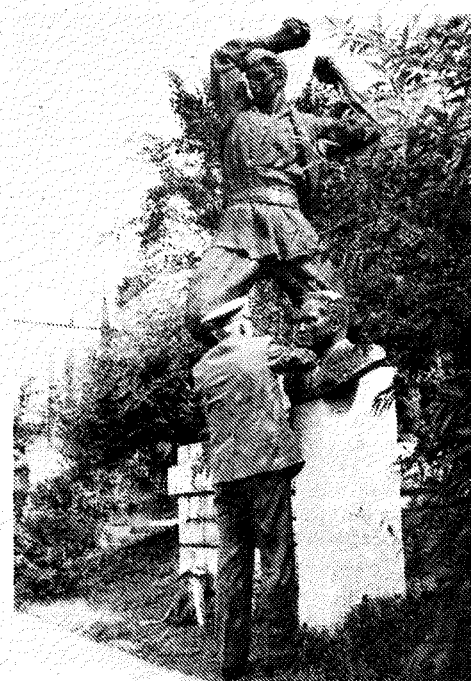
Generalpolkovnik Branko Jerkič je ob tem slavlju govoril v spominskem parku v Metliki in je obujal spomine na svoje soborce – tri belokranjske narodne heroje Ilijo Badovince, Janko Brodariča in Martina Južna. Takole nekako se spominja Janka

Doprsni kipi treh belokranjskih herojev. Od desne: Ilija Badovince, Janko Brodarič, Martin Južna

Brodariča: »Spomin me ponese v leto 1942, po kočevski ofenzivi, ko se je vsak partizan Belokranjskega odreda želel seznaniti in navezati prijateljske stike z mladim fantom, prvim hudim invalidom, ki smo ga lahko srečali pri partizanih. Ob večernem tabornem ognju je znal tako živo pripovedovati o bojih, njegovi nesrečni rani, amputaciji noge in grozotah roške ofenzive. Bil je vesel in vedno pripravljen za šalo. Tako se je Janko premikal z nami partizani iz taborišča v taborišče. Takrat mu je pomenil vse njegov zvesti bosanski konjček, ki je lahko tudi v najtemnejših nočeh varno prenašal svojega jezdeca, tudi po najbolj nemogočih in nevarnih poteh.« Branko Jerkič je nadaljeval svoje pripovedovanje: »Tako sta se oktobra srečala na Gorjancih dobra tovari-

ša, Tine Južina s svojo četo in Janko Brodarič. Besnela je gorjanska ofenziva, v kateri so močne enote Italijanov in ustašev napadle peščico partizanov. Osamljena slovenska partizanska četa se je pridružila hrvaškimi partizanom in se skupaj prebijala čez Žumberak na Kordun. V tej četi je bil tudi Janko. Srečno je preživel preboje skozi ustaške obrobe in se končno znašel na osvobojenem Kordunu. Kordunaši so ga takoj vzljubili in Janko je želel ostati med njimi. Ko se je v začetku novembra Tinetova četa vračala v Belo krajino, smo se s težkim

Generalpolkovnik Branko Jerkič je odkril tudi doprsni kip maršala Tita, ki stoji v spominskem parku, ob vznosno belokranjskega bombaša.

srcem poslovali od Janka. Kmalu zatem se je začela 4. sovražna ofenziva in Janko je junaško padel med svojimi hrvaškimi in srbskimi tovariši na Kordunu.«

Foto: S. Dokl

Množica borcev iz vseh koncev Slovenije je prisluhnila govoru predsednika RO ZZB NOV Slovenije Janezu Vipotniku

ga odbora zveze združenj borcev NOV Janez Vipotnik, ki je med drugim dejal: »Nam partizanom je bila Bela krajina pojem oddiha, počitka, predvsem pa so to bili kraji, kjer so bili vsi ljudje prijaznega pogleda, dobre besede, enake misli, odprtih rok in širokega srca. Res, kadarkoli smo si med vojno v svojih skromnih željah predstavljali srečo in zadovoljstvo, sta bila ta sreča in to zadovoljstvo povezana s predstavo o Beli krajini in njenih dobrih ljudeh.« S temi besedami je Janez Vipotnik po več kot štiridesetih letih dal ponovno javno priznanje skromnim in dobrosrčnim Belokranjcem, ki so si v najhujših letih vojne vihre od ust odtrgali zadnji grižljaj, da so lahko prehranili partizansko vojsko.

stvu, ki je naši vojski v Beli krajini dalo 2.964 solanov kadrov.

Spomini sežejo v daljna leta

V množici borcev iz vseh krajev Slovenije, v Belo krajino so prihiteli s Primorske, Gorenjske, Štajerske, Prekmurja, Notranjske, Ljubljane in seveda največ z Dolenjske in Bele krajine, je bilo v tem lepem sončnem dnevu ponovno poglavljenih toliko starih prijateljskih in tovariških vezi, ki so se začele tkati v najtežjih letih našega boja za obstoj. Na tisoče stiskov rok, objemov, poljubov, obnovljenih zgodb in bitk, je te ljudi, prekaljene v bojih in v povojni gradnji, za trenutek popeljal v leta njihove mladosti, ki se je kalila ob tovarištvu in upanju na boljši ju-

Franc Črnugelj-Zorko

Boji za prostor med vasmi Kred, Brezje, Špeter Slovenov spomladi 1944. leta

Že maja 1943. leta sta brigadi Simona Gregorčiča in Ivana Gradnika začeli na območju južno od grebena Kobariškega Stola, Breškega Jalovca in vasi Tipana (Taipana), Subid (Subit) ter Špeter Slovenov (S. Pietro al Natisone) obsežne boje. Še pred prihodom obeh brigad so bile na tem prostoru manjše partizanske enote, ki so ustvarile razmere za brigadne operacije. Junija 1943. leta je radio BBC poročal o bojih na tem področju ter jih pripisoval dvema četniškima brigadama, ki sta preokupirali reko Nadižo. Na intervencijo vrhovnega poveljnika NOV in POJ tovariša Tita so vest popravili ter svetu sporočili, da sta bili to dve brigadi NOVJ, ne pa četniški.

Ob odhodu sta brigadi pustili na omenjenem območju partizanske enote, ki so ustvarile razmere, da so se takoj po razpadu Italije oblikovale nove čete, ki so jih sestavljali prebivalci Beneške Slovenije in severnega Posočja. Iz teh čet so zrasli bataljoni oziroma 2. soška brigada. Nove enote so odšle na druga področja, tu pa je ostal 1. beneški bataljon, ki se je pozneje imenoval 2. bataljon Briško-beneškega odreda.

Po zavzetju osvobojenega ozemlja, tako imenovane »Kobariške republike«, so Nemci s pomočjo italijanske republikanske vojske, v

prvih mesecih 1944. leta so se jim pridružile še domobranske enote, hoteli uničiti narodnoosvobodilni boj in partizanske enote na tem prostoru. Enot Briško-beneškega odreda so se največ časa zadrževale med vasmimi Breginj, Brezje (Montemaggiore) in v pastirskih stajah na Plazah ter imele tam svoj centralni operativni prostor.

Breginjski hrib Brdo leži med vasema Breginj in Brezje. Na severozahodnem pobočju Brda je kraj Na Plazah, domačini ga še danes skrajšano imenujejo Plazi. Del pobočja, kjer so Plazi, je pogozden, drugi, večji del, obrnjen proti pobočju planine Muzec, so travnate senoži. Hrib Brdo z vzhodne in zahodne strani prepletajo večji in manjši hudourniški potoki, ki izvirajo z grebena, ki ga sestavljajo Gnjilica (1463 m), Gabrovec (1576 m), planini Muzec in Stol. V sedlu teh gorskih masivov so bila tri pastirska naselja – staje: Tam na Lepem Brdu, Tam v Klinu in Kočarjeva planina. Do staj so vodile samo steze, dve iz Breginje, ena iz Brezje. Zunaj steza je bilo pešačenje težko, ponekod celo nemogoče.

V začetku februarja 1944 je na Plaze prišel 2. bataljon Briško-beneškega odreda ter se utaboril v pastirskem naselju. Zmotil je več deset let stare navade pastirjev in celo živine, ki je »morala« svoje staje odstopiti partizanom.

1

Tok življenja na planini se je popolnoma spremenil. Čez noč je to naselje dobilo več kot petdeset novih prebivalcev, z vsakim dnem se je njihovo število večalo. Patulje so skoraj vsako jutro pripeljale nove borce iz vasi Kobariškega kota, iz zahodne Beneške Slovenije in drugih bližnjih krajev.

Drugi bataljon je dokaj dobro organiziral življenje borcev v novem taborišču, ki se je včasih delilo na tri dele – tri naselja staj. Uspešno so izvajali vojaški pouk – teoretični in praktični del, imeli politične ure, katerih vsebina je bila zelo pestra: od poučevanja slovenščine, učenja pesmic in raznih skečev do spoznavanja zgodovinske in kulturne preteklosti slovenskega naroda, za kar so bili prikrasni v fašistični italijanski šoli. Ob slabem vremenu so pouk imeli v stajah.

»Bila je to prava partizanska kasarna, za mene prva in edina vojašnica vse do konca vojne. Nikoli pozneje se nisem tako dolgo zadrževal na istem kraju, saj smo na Plazah ostali skoraj štirideset dni...« je pripovedoval Arturo Siega.

Z vojaško-geografskega gledišča je bilo taborišče 2. bataljona na Plazah skoraj idealno za partizansko zavarovanje in možnosti delovanja po vaseh. Tod je bila tako rekoč središča na točka operativnega območja tega bataljona. V dobrih dveh do štirih urah so lahko patrulje dosegle vsako, tudi najbolj oddaljeno vas. Hrano in drugo je bataljon dobival v vaseh Kobariškega kota. Taka središčna lega taborišča je omogočala tudi uspešnejše politično delovanje za novačenje novih borcev, kar je bila tedaj zelo pomembna dejavnost. Enot bataljona so iz te partizanske »vojašnice« odhajale v napade na sovražnikove postojanke in komunikacije po Kobariškem kotu, v boje v Nadiško dolino in Furlanijo.

Bataljonski tabor so zavarovali na tri načine.

– neposredno s stražami in patruljami, podnevi so imeli tudi oglednice;

– posredno z zadrževanjem stalne enote v vasi Brezje (to je bila večja patrulja, včasih vod, včasih pa tudi cela četa), iz Breginje so proti vasi Kred pošiljali eno do dve patrulji;

– podnevi se je vsak dan nad Breginjem zadrževala skupina borcev s puškomitraljezom, ki je imela dvojno nalogo: ogledovanje terena, če bi bilo potrebno, pa tudi nalogo zasede;

Imeli so tudi organizirano obveščevalno službo po vaseh in v krajih, ki jih je zasedel sovražnik. Vodila sta jo dva bataljonska obveščevalca: za Kobariški kot Nikolaj Simac-Koleto, za zahodno Beneško Slovenijo Mirko Fratina. Oba sta bila skoraj stalno na terenu, zbiral obveščevalne informacije, posebno pa so jima naročili, naj neprestano spremljata celotno sovražnikovo dejavnost.

Ta zavarovalni sistem je dobro deloval, obveščevalci – v večini ženske in dekleta – so pravočasno odkrili vse sovražnikove namere in spremembe. Zvonko Vodopivec-Nazdar, takratni pomočnik politkomisarja bataljona, misli, da je »vse bilo predvideno in preštudirano v nadrobnosti, tudi praktično izurjeno... bataljonsko vodstvo je bilo prepričano, da je bilo zavarovanje odlično organizirano. Menili so, da je sistem zavarovanja taborišča in operativnega območja takšen, da je nemogoče, da bi jih kdorkoli presenetil.«

Sovražnik je imel seveda svoje namene in je deloval tako, da bi odkril partizanska bivališča, ne le sodelavce, ki so jih podpirali. Med ljudmi je iskal omahljivce, neznačajne ali take, ki jih je lahko z izsiljevanjem primoral k izdajstvu rojakov. Za škodo je dovolj samo eden.

Borci z Neretve in Sutjeske iz SRS na Tjentištu

V Sloveniji živi 94 borcev, ki so se udeležili bitk na Neretvi in Sutjeski. Med njimi je pet Slovencev, ostali pa so iz drugih krajev naše domovine. Največ jih je iz Banije, Dalmacije in Bosanske krajine. To so skoraj vsi upokojeni starešine JLA, ki so po službovanju ostali v Sloveniji. Povabilu, naj se udeležijo proslave na Tjentištu, se je odzvalo 65 borcev, drugi pa so se opravičili predvsem zaradi bolezni. Organizacija obiska je prevzela skupnost borcev z Neretve in Sutjeske, ki deluje v okviru republiškega odbora ZZB NOV Slovenije. Denarna sredstva pa so zagotovili občinski odbori v krajih, kjer živijo ti borci.

Po dokaj napornem, a zanimivem potovanju so borci prišli v občino Pale, ki je bila njihov gostitelj. Sprejelo jih je veliko delovnih ljudi in občanov, borci pa so bili še posebej veseli pozdrava tamkajšnje mladine. V imenu občine gostiteljice jih je pozdravila pred-

sednica občinske konference SZDL in jim zaželela prijetno bivanje. Tamkajšnje kulturno umetniško društvo pa je pripravilo krajši priložnostni program. Za tople sprejem in prijetno bivanje se je gostiteljem zahvalil general Milan Lah in jih seznanil z delom skupnosti borcev z Neretve in Sutjeske.

Po slovesnem sprejemu so borci odšli vsak s svojim gostiteljem in pri njih prespali.

Čeprav so že zgodaj zjutraj odpotovali proti Tjentištu, se je od borcev iz Slovenije poslovilo veliko prebivalcev Pal. Pot je vodila prek Romanije do Gorazda, zgodovinske Foče in na Tjentište. Na enem izmed številnih bregov se je kolona avtobusov ustavila in pred borci sta se pokazala Tjentište in dolina herojev. Znova so oživel spomini in marsikatero oko so obile solze. Po krajšem postanku je kolona nadaljevala pot in po polurni vožnji so prispeli na cilj. Tam so se sre-

čali nekdanji vojni tovariši, ki se niso videli že več let. Vsi skupaj so se odpravili v muzej, kjer je vklesanih več kot 7.000 imen borcev, ki so padli na Sutjeski. Borci so si ogledali slike o zverinstvih sovražnika nad nedolžnim prebivalstvom in po glavah so jim rojile misli o naporih pred 40. leti. Potem pa so se odpravili k spomeniku in h grobnici herojev, da bi se poklonili njihovu spominu. V grobnici počiva 3.331 borcev.

Ob 11. uri se je začela osrednja proslava. Borci so sestavljali brigade tako kot v bitkah. Po himni so vsi zbrani z minuto molka počastili spomin na padle tovariše. Ko je Cvijetin Mijatović dejal, da prvič obujamo spomin na bitko brez tovariša Tita, sta obraz starih borcev preleteli žalosti in bolečine. Vsako misel tovariša Mijatovića so borci pozdravili z gromkim ploskanjem in odobravanjem. Ob koncu je zado-

nela pesem Druže Tito mi ti se kunemo... Peli so jo vsi zbrani.

Po proslavi so se borci delegacije federacije republik in pokrajin, predstavnik angleške vojaške misije in delegacija sovjetskih borcev zadržali na skupnem kosilu. Šele tu pa je nastalo pravo veselje. Krajišniki so tekmovali z Dalmatinci in Črnogorci, kdo bo glasneje pel. Vsi skupaj pa so prepevali pesmi, ki so jim dajale moči, da so vzdržali v najhujših trenutkih naše revolucije. Veselje je trajalo globoko v noč.

Slovo od bojnih tovarišev je bilo težko. Spet objemi, poljubi in solze v očeh. Borci iz Slovenije je pot znova vodila v Pale. In znova so doživljali tisto, kar so ob prihodu v to občino. Naslednji dan so se od njih poslovili gostoljubni domačini in jim zaželeli srečno pot, ki jih je peljala prek zgodovinskega Jajca, Petrovca, Bihaća v Slovenijo.

Dušan Knežević

Zbor Istrskega odreda

V soboto, 23. julija, ob 16. uri se bodo v počastitev praznika borcev zbrali ob 40-letnici ustanovitve Istrskega odreda njegovi borci, živeči v Jugoslaviji in v Italiji. Zbor organizirajo skupnost borcev IO in družbenopolitične organizacije z območja krajevne skupnosti Hrpolje-Kozina pri kozinskem motelu ob cesti Reka-Trst, da z njim slovesno proslavijo ta zgodovinski jubilej.

Iz zgodovine odreda

Odred je bil ustanovljen z odredbo glavnega štaba Slovenije 5. oktobra 1943. Deloval je na južnoprimejskem območju. Zaupane so mu bile te naloge: mobilizacija novih borcev v enote NOV, uničevanje prometnih zvez in sredstev, ki služijo sovražniku in boj z okupatorskimi vojaškimi in policijskimi enotami, zaščita političnih organizacij in njihovih aktivistov pred okupatorskim nasiljem; organizacija zbiranja in prevažanja hrane, opreme, orožja in streliva, potrebnega enotam NOV in POS.

V odredu, ki je imel 6. septembra 1944 tri bataljone in štabne oddelke, nato pa je bil organiziran formalno kot samostojen bataljon s 4 četami, se je bojevalo hkrati najmanj 126 (21. nov. 1943) do 506 borcev (aprila 1944). Skupno pa je bilo ves čas v njegovih enotah okoli 3000 borcev.

Odred je ne glede na težave, ki jih je preživel v svojih razvojnih fazah, vendarle dokaj uspešno opravil na svojem operativnem območju, ki je bilo za sovražnika iz strateško-prometnih gledišč zelo pomembno, veliko, težko in v razvoju NOB zgodovinsko pomembno nalogo. Njegove enote so od 5. oktobra 1943 do 26. aprila 1945 241-krat napadle sovražnika in se branile pred njegovimi udarci, pri čemur so onespobile za boj skupno okoli 900 sovražnikov, medtem ko so same izgubile 82 padlih, 150 ranjenih, poškodovanih

in obolelih in približno 70 ujetih in pogrešanih borcev.

Se pomembnejši je bil odredov prispevek pri oviranju in onemogočanju okupatorjeve mobilizacije sil in sredstev našega ljudstva v njegove vojaške oz. vojne namene, saj so odredovi minirali z 61 napadi na proge in železniška prometna sredstva razrušili okoli 4000 metrov proge, 4 pomembnejše mostove in 20. aprila 1944 do konca vojne izločili iz obratovanja progo Kozina-Trst.

Razen tega so uničili ali hujše poškodovali 32 lokomotiv, 167 vagonov.

Pomembna je bila tudi odredova vloga pri vključevanju sil in sredstev našega ljudstva v bojne vrste NOV in POS, saj so odredove enote v obravnavanem obdobju (oktober 1943 do maja 1945) omogočile vključitev v NOV 4800 novim borcem. Poseben pomen je imelo v okviru splošnih naporov našega na roda tudi zbiranje, prenašanje in prevažanje hrane, zdravil in tehničnih sredstev s Primorske na Notranjsko in Dolenjsko, kamor je bil poslanega in prepeljanega sodelovanjem odredov borcev okoli 60 ton blaga.

Največ je Istrski odred v pravičnem boju proti mračnim silam nacifašizma prispeval s tem, da so njegovi borci s svojim delovanjem na za sovražnika pomembnem območju vezali najmanj 5000 do 21.000 sovražnikovih vojakov, policistov in pripadnikov drugih oboroženih formacij.

Vse te in druge uspehe so odredovi borci lahko dosegli zlasti zato, ker so jih v boju podpirali skoraj vsi slovenski ljudje.

Vse njihove zборе in proslave (6. oktobra 1968 v Kozini, 14. septembra 1975 na Prelozah) so počastili z množično udeležbo. Zato pričakujejo tudi tokrat veliko ljudi na njihovem zboru 23. 7. 1983 pri kozinskem motelu ob 16. uri.

Maks Zadnik

Mali Rigelj št. 4

Odbor 8. SNOUB Frana Levstika je sklenil, da pošlje delegacijo na Mali Rigelj, kjer je bil pred 40. leti ustanovljen Levstikov udarni bataljon. V ponedeljek, 20. junija popoldne, je bil pogreb Kolenčeve mame iz Poljan pri Dolenjskih Toplicah. Na pogrebu je bila tudi Zamidova Marta z Malega Riglja št. 4. Na tej hiši je vzdana spominska plošča. Po pogrebu je pristopil k Marti prvoborec Tone Strniša-Kostja in ji dal v roke eno od slovenskih zastav, ki so jih nosili na pogrebu in je imela lep raven drog. Doma jo je zasadila v zemljo pred svojo rojstno hišo na desno stran od plošče, ki ima napis: »Pred to hišo je glavni štab NOV in PO Slovenije 13. junija 1943 ustanovil Levstikov udarni bataljon«.

Ali je res minilo od tedaj že 40 let? In mi, ki smo bili tedaj fantje in dekleta dvajsetih let, mar smo res že starci? Vsa sreča, da se je rdeča vrtnica povzpela prav do spominske plošče ter razširila vejice s cvetovi kot roko v pozdrav. Skupaj z zastavo na malo nagnjenem drogu je pridobila hiša lepo in prijetno slavnostno podobo.

Drugo jutro je iz hiše zadisalo kakor nekoč, ko je Zamido-

va mati pripravljala jedi za kakšen praznik. To jutro pa je Marta s prijateljico cvrla piščance, narezala domačo šunko in sušen zelodec, spekla potico in kekse, njen mož pa je iz zidanice prinesel najboljše belo vino, ki se je ob svetlobi zlato prelivalo. S podstrešja je prinesel še dvakrat žgan sadje, v takoj bi bilo vse pripravljeno, če ženski v kuhinji ne bi cvrtili še krofe.

Mar bodo nekdanji partizani opazili, da so zanje sicer ka-

mnito pot obnovili, izkopali odtočne jarko in jo posuli s svežim peskom? Ljudi pa je na Malem Riglju malo – samo štiri hiše – mladine pa nobene. Iz Ljubljane bodo namreč prišli levstikovci, ki bodo obudili spomin na ustanovitev Levstikovega udarnega bataljona. Kostja jo je obvestil, da bodo prišli tega dne popoldne.

Motorji avtomobilov so se po klancu močno hropeč povzpeli na vrh prej, kot se jih je Marta nadejala. Najprej je levstikovcem ponudila žganje. Potem so odšli pred hišo k plošči in je nekdanji komandant bataljona

Borci udarnega bataljona Frana Levstika pri hiši številka 4 v Malem Riglju. Prvi z leve je komandant bataljona Avgust Vovk-Jurče, ob njem pa so še: komisar Janez Perovšek-Pelko, Ivan Bobnar-Bobi, Anton Klemenčič-Mitja, Slavka Stanovnik, Venčeslav Kolenc-Vencelj, Nasta Sever, Tone Strniša-Kostja, Štefka Kolar in Francka Premrl-Habič

Izdajstvo kurirske postaje

V februarju 1944 se je narodnoosvobodilni boj v Kobarškem kotu posebno razplamenel. Mladi fantje so množično vstopali v NOV. Štab 2. bataljona je poročal štabu Briško-beneškega odreda, da je v tem mesecu prišlo v bataljon 64 novincev.⁵ Nemce je močno skrbelo rekrutiranje in množičen odhod fantov v partizanske enote, zato so izvajali razne ukrepe, da bi onemogočili napredovanje in razcvet narodnoosvobodilnega boja. Prve dni marca so v vasi Kred ustanovili novo postojanko s 70 možmi, eno pa so že imeli v kilometer oddaljenem Robiču. V Kobaridu so teklo priprave za ustanovitev in prihod domobranske enote. Za vzpodbudo prebivalstvu so 27. februarja 1944 v Kobarid pripeljali dva avtobusa domobrancev, ki so razkazovali svojo bojno moč in izvajali nasilno mobilizacijo. Kaplan Pontar s Kamnega je kot domačin na ves glas hvalil domobranstvo in blatil partizane. Obiskoval je posamezne družine v Kobarškem kotu, da bi jih pridobil za domobranstvo. Takšno agitacijo je izvajal tudi med poklicnimi kolegi.⁶ Nemški okupator je skupaj z domobranci organizirano izvajal proti vsem tistim, ki niso bili naklonjeni okupacijskemu sistemu, politične in policijske akcije, z geslom: »Kdor ni za nas, je za partizane.« Za sredine ni bilo prostora, hoteli so opredeliti!⁷

Politične dogodke na Tolminskem so ocenili na seji okrožja 27. marca 1944: »... Bela garda je močno na delu. Med duhovniki so napravili pravo ofenzivo proti komunizmu in sploh proti našemu osvobodilnemu gibanju. V nedeljo so imeli v Tolminu mašo štirje duhovniki: dva iz Tolmina, eden, ki je pribežal iz Ponikev, in en kapucinar. Glavni namen teh maš so bile izrazito belogardistične pridige. Ljudje so se zgražali in jih je več odšlo med »pridigo« iz cerkve. Duhovnik v Logjeh ni hotel pokopati umrlega partizana z izgovorom, da »komuni-

stov ne pokopava«. Enako ni hotel breginjski duhovnik pokopati Rusa – partizana, ki je padel v boju z Nemci. Ta je pa rekel, da Rusov ne pokopava. Pokopali so ga domačini... Vsa belogardistična propaganda, čeprav povezana z nemškim nasiljem, nima zaželenega uspeha...⁸

Nemška aktivnost pa je v zavezništvu z domobranstvom le dala sadove. Našlo se je strupeno jabolko – izdajalec. To je bil nekdo iz Kreda, in 13. marca 1944 je vodil Nemce v gozdiček nad vasjo Staro selo, kjer je delovala karavla 24-b. Presenetili so kurirje: dva so ušli, le enemu je uspelo zbežati. Kurirja so takoj začeli mučiti, najprej Vinka Fratinu.⁹ Vinko je kljuboval vsem mukam, zdržal je in molčal. Izmučen, prebitan, ves krvav si je moral na domačem pokopališču sam izkopati grob. Preden so ga ustrelili, je zbral zadnje moči ter zavpil: »Vaša izguba, naša zmaga!«¹⁰ Drugi kurir, doma z bovškega, ni bil kos mukam. Privolil je v izdajstvo in govoril o vsem, kar je vedel. Povedal je tudi za taborišče 2. bataljona Briško-beneškega odreda na Plazeh, izdal je karavlo 24-c, ki je bila na pobočju Matjaurja. Še istega dne so jo Nemci uničili; tu je padel kot kurir najmlajši Konavčev iz vasi Svino, brat aktivistke Meri Konavčev-Nade.

Taborišče 2. bataljona izdano

Aktivisti iz Kreda so bili zaskrbljeni, zlasti potem, ko je vojni kurat iz kredske postojanke neki mladinki iz Kreda povedal, da se Nemci pripravljajo za napad na taborišče 2. bataljona. Istega dne je to obvestilo do vasi Homec prinesla Vilma Mesklinova iz Kreda. Dalje v Breginj sta to sporočila Jože Koren in Mirko Fratina iz Homnca, in sicer bataljonskemu obveščevalcu Nikolaju Šimacu-Koletu. Kurirja sta se z olajšanjem vrnila nazaj, prepričana, da sta storila veliko delo.¹¹

Zvonko Vodopivec-Nazdar je zapisal svoje spomine na dogodke na Plazeh... »Ali je Koleto to povedal Slavku Čebokliju in menda še nekemu, s katerima je tega večera odšel v Logje in Prosnid? To ve samo Koleto! Ravno tako samo on ve, zakaj ni obvestil tovarišev na Plazeh. Ali je sporočilo vzel neresno? To bo verjetno ostala uganka za vedno, kajti Slavko Čebokli je mrtev, kdo pa je bil tistega večera še z njim, ni znano.«¹²

Nikolaj Šimac-Koleto je v svoji izjavi, ki jo je poslal iz Anglije, kjer sedaj živi, zapisal, da je sporočilo poslal v štab taborišča na Plazeh, toda patrolja iz taborišča ni pravočasno prenesla sporočila poveljstvu taborišča.

Res je le, da poveljstvo ni dobilo obvestilo o nameravanem napadu Nemcev na partizane pri Breginju, niti o tem, da je bila patrolja na stezi iz vasi Breginj na Plaze.

In ko so tovariši na Plazeh mirno počivali, so Nemci izkoristili kurirja karavle 24-b – izdajalca. Do mostu v Breginju so ga vodili po makadamski cesti, od tod dalje je kurir vodil Nemce. Po skrivnih stezah so obšli Breginj. Še pred zoro 14. marca 1944 so se razvrstili po grebenu med Breginjem in Plazmi. Mitraljeze so uperili na stajo na Plazeh, del Nemcev se je začel približevati stajam. Hoteli so doseči popolno presenečenje, s pomočjo izdajalca zajeti stražarja pri potoku, nato planiti k stajam in zajeti še speče partizane. Zato tudi niso hoteli streljati na partizana Tonija Pavlina in njegovega tovariša, ki sta se prav tedaj brezbrizno vračala iz Breginja v taborišče. Prav z lahkoto bi ju ubili, vendar so računali, da ju zajamejo in likvidirajo brez strela. To se jim ni posrečilo, izostren Tonijev sluh ju je rešil. Sunkovito sta se izmaknila iztegnjenim zločinskim rokam, nekaj skokov in že sta bila v zavetju noči.

Tudi zamudni strelji ju niso zadeli, le Toni je med padcem naletel na štrleči čok, ki se mu je zarezal globoko v vrat.

Prav tedaj, ko sta se izmaknila Toni in njegov tovariš, se je iz taborišča na Plazeh odpravljal na greben proti Breginju hrabri Aleksej Jergalov iz daljnega Rostova. Tudi njega so hoteli ujeti, a presenečenje ga ni zmedlo.

Viri in opombe:

¹ Od Breginja do staj na Plazeh je okrog 3-4 km in na tej oddaljenosti je skoraj 15 potokov oziroma hudournikov. Hudourniški potoki so ves teren razbrazdali, tako da je teze prehodne. Prostor, kjer so stale pastirske staje, domačini imenujejo Plazi. Okrog 1000 metrov zahodno od staj teče sedaj jugoslovansko-italijanska meja, pred 1. svetovno vojno pa je prav tu tekla državna meja med Italijo in Avstro-Ogrsko. Danes državna meja teče po Črni potoku in ravno na Plazeh številni potoki iz Jugoslavije in Italije napolnjujejo reko Nadizo.

² Pastirske staje so bile zgrajene že v 19. stoletju. V stajah na Plazeh so pozimi ovce samovale, le občasno so jih lastniki ali pastirji šli pogledat. Ob tragediji so pastirji že bili v svojih stajah, kajti običajno so se vrnili februarja in prignali tudi drugo živino v staje. (Po pripovedovanju Staneta Tonkliča in Franca Skoljca iz Breginja ter Zvonka Uršiča iz Kobarida.)

³ Ustni vir Alfonz Perat, pisni vir Zvonko Vodopivec-Nazdar.

⁴ Pisni vir Zvonko Vodopivec-Nazdar.

⁵ Ustni vir dipl. inž. Klavdija Čebokli-Čolanovič iz Kreda pri Kobaridu.

⁶ Vojno poročilo štaba 2. bataljona z dne 29. 2. 1944, fasc. 292 II v IZDG - LJ.

⁷ Ustni in pisni vir Zvonko Vodopivec-Nazdar, Alfonz Perat ter iz obveščevalnega poročila 2. bataljona štabu Briško-beneškega odreda z dne 29. 2. 1944, fasc. 292 II v IZDG LJ.

⁸ Ustni vir Ivana Kurinčiča-Hajduka, doma iz vasi Idrsko.

⁹ Poročilo s seje okrožnega komiteja KPS za Tolminsko z dne 29. 3. 1944, arhiv CK ZKS 10654, št. 418-44.

¹⁰ Pisni vir Zvonko Vodopivec-Nazdar.

¹¹ Vinko Fratina iz Kreda pri Kobaridu je bil rojen 18. 5. 1925. Ko so ga Nemci ujeli, je bil komandir karavle, hkrati pa je bil njegov starejši brat Mirko obveščevalec v 2. bataljonu Briško-beneškega odreda.

¹² Ustni vir Iva Rob iz Kreda, poročena Kranjc, in Rozalija Čebokli iz Podbele.

¹³ Pisni vir Zvonko Vodopivec-Nazdar.

Se nadaljuje

DONIT

KEMIČNA INDUSTRIJA, n. sol. o., MEDVODE

TELEFON: (061) 611-106
TELEX: 31365 YU DONIT

**IZ BOGATEGA PROIZVODNEGA PROGRAMA
VAM PONUJAMO:**

- ŽIČNE IN PLASTIČNE MREŽE
- TESNILNI MATERIAL – TESNIT
- FILTRE ZA ZRAK, OLJE IN GORIVO
- ABSOLUTNE ZRAČNE FILTRE
- VREČKE ZA SESALNIKE PRAHU
- SINTETIČNE SMOLE
- LESE ZA STISKANJE – ODPRESKOV
- SERVISNE PLADNJE
- TEHNIČNE LAMINATE
- ELEKTROIZOLACIJSKI MATERIAL
- ANTENE IZ KOMPOZITIVNIH MATERIALOV
- GUMBE, ZAPONKE IN OKRASNE IZDELKE IZ POLIESTRA IN DRUGIH MATERIALOV
- SINTETIČNA LEPILA
- TEKOČO PLASTIKO, POLIRNE IN BRUSNE PASTE
- AVTOKOZMETIKO
- PREDELOVANJE PLASTIČNIH MAS V GOTOVE IZDELKE (POLIESTRSKI LAMINATI ZA GRADBENIŠTVO, INDUSTRIJO IN ŠIROKO POTROŠNJO)

tekstina

TEKSTILNA INDUSTRIJA AJDOVŠČINA

TEKSTINA – MODNE TKANINE, PREJA

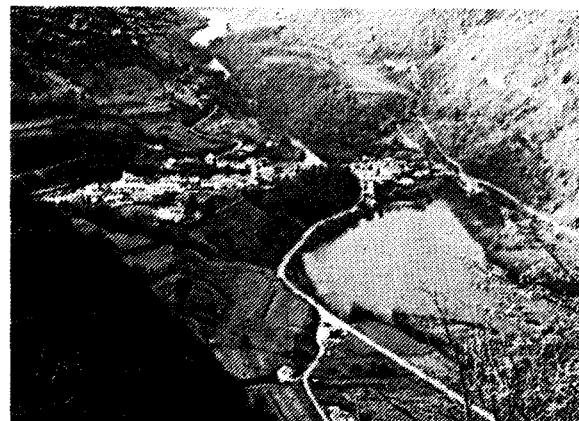
**NASLOV: TOVARNIŠKA C. 15
65270 AJDOVŠČINA**

● TELEFON: n. c. (065) 61-322
● ŽELEZNIŠKA POSTAJA: AJDOVŠČINA
● TELEX: 34375 YU AJTEX

**LJUBITELJI NARAVE, KI SI ŽELITE MIRU IN TIŠINE,
OBIŠČITE HOTEL**

»SOČA«

**NA MOSTU
NA SOČI**

KJER BOSTE VLJUDNO POSTREŽENI Z RIBJIMI SPECIALITETAMI IN DOMAČIMI ŠTRUKLJI.
RIBOLOV, LEPI IZLETI!

**CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA**

IZŠEL JE NOVI KRIMI

Rex Stout:
Plagiat

tozd terme čatež

Pravočasno poskrbite za svoje zdravje
Združite prijetno s koristnim
Povežite sistematične pregiede z oddihom.

KUPON
PROSIM, POŠLJITE MI INFORMATIVNO GRADIVO IN CENIK STORITEV
NA NASLOV

TEL (068) 61-811
TELEX 36796

DONIT

Gorenja Trebuša kot partizanska prestolnica

V nedeljo, 3. julija 1983, je bilo v Gorenji Trebuši v tolminski občini veliko partizansko slavnje ob dnevu letošnjega dneva borca, posvečenemu 40. obletnici še cele vrste pomembnih dogodkov iz časa velikega boja za svobodo in zmagovito oboroženo revolucijo vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti – padcu italijanskega fašizma in kapitulaciji fašistične Italije in njene vojske, Kočevskemu zboru in drugemu zasedanju AVNOJ, ustanovitvi primorskih brigad, divizij in 9. korpusa NOV in POS ter drugim zgodovinskim dogodkom. Posebej pa so v nedeljo počastili spomin na ustanovitev OZNA za oblast 9. korpusa, na katero zdaj spominja plošča na isti hiši, v kateri je bil 20. decembra 1943 ustanovljen 9. korpus NOV in POS, nato pa je bilo na poslopju zadržnega doma, v katerem je zdaj obrat Metalflexa, odkrito še spominsko obeležje osrednji primorski partizanski kurirski postaji P-7 in njenim osim padlim kurirjem ter štabu 2. relednega sektorja kurirskih zvez Primorske. Prireditve so pripravili s sodelovanjem krajevnega skupnosti Gorenja Trebuša in občinskimi odbori ZZB NOV Tolmin, nekdanji pripadniki OZNA oblasti 9. korpusa NOV in POS ter nekdanji partizanski kurirji iz odbora 4. brigade VDV za južno Primorsko. Slavnostna govornika sta bila sekretar republiškega odbora ZZB NOV Marjan Lenarčič-Tomo pri odkritju obeležja OZNA, pri kurirskem pa je domačinom in drugim gostom govoril narodni heroj Albert Jakopič-Kajtimir. V kulturnem programu so sodelovali godba na pihala Milice iz Ljubljane, pevski zbor iz Dolenje Trebuše ter Joco Turk in domači recitatorji. Slavnje je izzvenelo v prisrčno partizansko srečanje. Ob odkritju spominskega obeležja partizanskim kurirjem P-7 in njihovim osim padlim tovarišem so udeleženci slavnje slišali tudi kratko zgodovino te kurirske karavle, ki jo povzemamo.

Narodnoosvobodilno gibanje se je že v letu 1941 počasi širilo tudi na Primorsko, čeprav se je tukaj razvijalo v bistveno drugačnih in veliko težavnejših razmerah kot v osrednji Sloveniji. Fašistični okupator je Slovensko primorje in Istro po letu 1918 imel kot del Italije, zato je toliko bolj prežal na vsak pojav režimu sovražnega delovanja, ker bi to pomenilo, da začenja upor že znotraj fašistične države. Ko se je to tudi v resnici zgodilo, so fašistične in vojaške oblasti Mussolinijeve Italije silovito reagirale. Pomnožile in okrepile so svoje postojanke vojaštva, fašističnih škvader, karabinjskih in policijskih posadk po skoraj vseh večjih naseljih na Primorskem. Ko je po bitki na Nanosu aprila 1942 postalo jasno, da se je tudi Primorska pridružila boju za svobodo, so okupacijske oblasti začele neusmiljeno izvajati represalije nad primorskim prebivalstvom. Fašisti so začeli silovito preganjati zlasti svojce prvih partizanskih borcev. Preganjali so jih, mučili in zapirali, požigali so jim domove in ropali premoženje – skratka, pokazali so svoj pravi obraz.

Toda nobena sila ni mogla več zaustaviti vse močnejšega narodnoosvobodilnega gibanja, ki mu je kot organizator stala na čelu Komunistična partija Slovenije. Nikjer drugje – ne v Sloveniji in ne v celotni Jugoslaviji – ni bilo tako jasno videti razvoja politične in vojaške organiziranosti v skladu s rastjo in širitvijo partije. Vendar je kmalu postalo jasno, da politična pripravljenost Primorske naj boj za svobodo daleč prekaša možnosti za oborožen nastop proti okupatorju. Predvsem je bil vzrok za takšno stanje močno pomanjkanje ustreznih kadrov. Zato je pokrajinski komite KPS za Primorsko že spomladi 1942. leta prosil centralni komite KPS za pomoč. Čeprav je poleti 1942 v Sloveniji divjala roška ofenziva, je vojaško-politično vodstvo NOV in POS poslalo na Primorsko kot vojaško pomoč in podporo za širjenje oboroženega boja Loški odred, ki se je ob prihodu na Primorsko 20. oktobra 1942 preimenoval v Šoški odred. Njegov komandant je bil Mirko Bračič-Miran Bradač, komisar pa Dušan Pirjevec-Ahac. Hkrati je centralni komite KPS odločil, da pošlje na Primorsko kot svojega inštruktorja ter političnega in vojaškega poverjenika izvršnega odbora OF dr. Aleša Beblerja-Primoža Tratnika. Ko je ta sredi novembra 1942 prišel na sedež pokrajinskega komiteja KPS na Vogrskem pri Gorici, je takoj dal pobudo za pokrajinsko konferenco KPS, ki je nato bila 4. in 5. decembra 1942 v opuščenih cerkvi na Vrh nad Branikom. Konferenca je bila prav gotovo velika prelomnica v splošnem razvoju

narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem, ki je poslej hitreje napredovalo. Komunistična partija Slovenije se je še iz časov svojega ilegalnega delovanja med obema vojnima se kako zavedala pomena dobrih zvez za dobro in uspešno delovanje svoje organizacije. Te izkušnje je zato uspešno prenesla v vojni čas po aprilu 1941. Ko se je narodnoosvobodilno gibanje vse hitreje razraščalo, se je hkrati tudi vse bolj nujno kazala potreba po dobrih zvezah. Najbolj zanesljive so seveda bile žive kurirske zveze. Tako se je jeseni 1942 rodila tako imenovana reledna mreža stalnih kurirskih zvez, ki je nato spomladi 1943 prepredla vso Slovenijo, vključno s Primorsko.

Dobremu delovanju zvez so posvečali kar največjo pozornost najvišji voditelji slovenskega NOG od Borisa Kidriča-Petra, Ivana Mačka Matije in Borisa Kraigherja-Janeza tja do Edvarda Kardelja-Krištofa. Zaradi posebnega političnega in strateškega pomena Primorske so tudi osebno in seveda v imenu CK KPS, IOOF in glavnega štaba partizanskih čet Slovenije vzpodbujali vzpostavljene čim boljše zvez s pokrajinskim komitejem KPS za Primorsko in štabom Šoškega odreda.

Pri organizaciji partizanskih kurirskih zvez na Primorskem sta zato sodelovala tako štab Šoškega odreda in osebno njegov komandant Bračič kot pokrajinski komite KPS z Beblerjem na čelu. Tako so nastajale prve kurirske karavle, ki so bile samo oštevilčene z arabskimi števkami in so bile po pravilu postavljene v neposredni bližini partizanskih vojaških enot ali blizu političnih organov. Prva je bila v Lozi blizu Senoče, druga blizu Podrage pri Vipavi, tretja na Brinovem griču nad Idrijo, nato pa so sledile še druge, v glavnem v bližini položajev partizanskih čet ali bataljonov na podlagi ukazov in navodil štaba Šoškega odreda. Obroč teh kurirskih zvez je tako oklenil območje Primorske, na katerem je že proti koncu leta 1942 narodnoosvobodilno gibanje doseglo največji razmah. Najpomembnejše kurirske postaje so takrat bile 3, 4 in 8. Tretjica na Brinovem griču je bila pomembna zaradi zveze s Polhograjskimi Dolomiti, kjer je bilo od novembra 1942 do marca 1943 vodstvo NOV in POS, štirica je bila na Vogrskem, kjer je imel do zgodnje pomladi 1943 svoj sedež pokrajinski komite KPS, osmica pa je bila na Vrh nad Branikom blizu Čepovanu, odkoder je imela zvezo s štabom Šoškega odreda.

Karavlo 8 je ustanovil štab Šoškega odreda 26. decembra 1942 s svojim ukazom številka 20. Hkrati je ustanovil tudi karavlo 7 v Mrzli ru-

pi, ki je imela zvezo s karavlo 3 na Brinovem griču, s čemer je bila vzpostavljena najhitrejša zveza z Dolomiti. Neposredno pri štabu odreda in po priselitvi z Vogrskega v začetku leta 1943 je bila v Tolminskem lomu karavla 9, ki je bila pravzaprav zaščitna enota vojaško-političnega vodstva NOV Primorske.

Odredni ukaz o ustanovitvi karavle 8 je prišel v 3. Trnovsko četo, ki je takrat delovala na območju Vojskega in obeh Trebuš. Komisar čete Benjamin Vrenko-Slovenko je formiranje karavle poveril Francu Casermanu-Tesarju. Iz čete mu je v ta namen dodelil še tri borce za kurirje. To so bili Franc Tušar-Jelen, Vladimir Carli-Zmago in Alojz Kumar-Lisjak. Odpravili so se v Vrata pri Čepovanu, kjer so jih lepo sprejeli pri Maraževčevih.

Na hiši Alojza Bratuša je Marjan Lenarčič odkril obeležje v spomin na ustanovitev OZNE za oblast 9. korpusa NOV in POS. (Foto: Janez Alič)

Gospodar jim je v bližini v Vrh nad Vratmi pokazal za silo primerno zaklonišče pod neko skrito skalo. Vendar pa se kurirjem kraj ni zdel dovolj varen, zato so se že čez nekaj dni preselili na Vrše. Bila je huda zima z mrazom in obilico snega, zato so se v glavnem zadrževali po kmečkih domačijah. Vzpostavili so redne zveze s karavla 7 v Mrzli Rupi in 9 v Grudnici.

Sredi januarja 1943 je bil iz Slovenkove čete poslan na karavlo 8 kot njen prvi komandir Mirko Murovec-Stjenko, Tesar pa je odpotoval na Tolminsko, kamor je bil poslan na politično delo. S seboj je kot osebnega spremljevalca odpeljal kurirja Lisjaka.

Februarja 1943 je komandir Stjenko karavlo preselil v naravno votlino v skalovju pod Vršami. Dostop vanjo je bil mogoč le z ene strani, v votlini pa je bilo prostora za celo četo. Lahko so celo zakurili in si pripravili toplo hrano, pa tudi sicer so se kar uspešno branili hudega mraza.

Počasi je karavla dobila

vse več kurirjev. V februarju 1943 so prišli borci Franc Rejec-Kuhar (a je bil še istega meseca spet premeščen na karavlo 7 v Mrzlo Rupo), dalje Dušan Nardin-Marko, Cveto Likar-Florjan, Cveto Kovačič-Bojan, Evgen Kogej-Lilko, Bruno Mrak in Danilo Eržen.

Tako sestavljena je karavla 8 delovala in bivala v votlini pod Vršami vse do 12. aprila 1943. Tega dne je močna karabinjska patrulja skupaj z vojniki iz kasarne v Dolenji Trebuši prestregla na poti in ujela pri posestniku Čarju v Čarjevem vrhu nad Dolenjo Trebušo kurirja Lilka. Čez dva dni, zgodaj zjutraj 14. aprila, so italijanski vojniki iz kasarn v Dolenji Trebuši in v Čepovanu ter karabinjerji s sledilnimi psi obkolili kurirsko votlino in vas Vrše. V trenutku napada so bili v votlini samo kurirji Jelen, Marko in Bojan. Vsi so se srečno rešili.

Seveda se je karavla morala seliti. Odsli so v Podkobilški gozd v Gorenji Trebuši, kjer je bila v bližini domačija kurirja Cveta Kovačiča-Bojana. Tokrat so taborili pod štorom. Kmalu zatem pa je prišlo do nove selitve, ker sta bila 9. maja 1943 v Kanomlji ujeta kurirja Franc Tušar-Jelen in Cveto Likar-Florjan. Zaradi varnosti so se kurirji takoj preselili v zaselek Krtove. Nastanili so se spet v naravni votlini v bližini Renkove bajte na Logu. Tam je potem karavla 8 oziroma kurirska reledna postaja P-7 po aprilu 1943 ostala in delovala vse do kapitulacije Italije 8. septembra 1943.

postaj s predznakom P, kar pomenilo pokrajino Primorsko. Kmalu pa so bile rimske številke odpravljene in je postaja kot P-7 delovala do konca vojne.

Pa kapitulaciji Italije se je P-7 preselila v gostilno k Ostrožniku, kjer je ostala do nemške ofenzive 29. septembra 43. Kurirji so se začasno umaknili v Razuzovše pod Rozazijo, po končani ofenzivi čez nekaj dni pa so se naselili na domačiji Šuničerja ob cesti, ki iz Gorenje Trebuše vodi na Vojsko. Spomladi 1944 so se spet selili v bolj oddaljen kraj, na domačijo kmeta Zelenka, kjer so ostali do avgusta 1944. Takrat so se preselili k sosedu Za rob, kjer so nato ostali do konca vojne in osvoboditve. Krajši čas, manj kot mesec dni, je postaja gostovala poleti 1944 tudi na kmetiji v Kovčejši.

Karavla P-7 je bila med vojno srednja kurirska postaja v sistemu relednih zvez Primorske. Bila je ena najmočnejših kurirskih postaj. Od svoje ustanovitve in vse do konca vojne je imela neposredno povezavo z vojaško-političnim vodstvom NOG Primorske. Med te organe so v tem času prištevili PK KPS, PNOO, 3. operativno cono »Alpsko«, Pokrajinsko tehniko KPS s tiskarno maja Julij 63 in Slovenijo in ciklostilno tehniko Jelenk, štab 9. korpusa NOV in POS, bolnico Pavlo, Štab 2. relednega sektorja, OZNA, VDV, tožilstvo, sodišče, komando NZ, šolo NZ za Primorsko in Gorenjsko, komando mesta Vojsko, goriško vojno področje. Razen tega je prek postaje P-7 tekla pošta tudi v vodstva številnih seminarjev in tečajev. Z vsemi temi organi in enotami so kurirji P-7 imeli neposredno zvezo – ob svojih rednih zvezah s kurirji

tve še kot karavla 8 in vse do osvoboditve imela le dva komandirja. To sta bila Mirko Murovec-Stjenko iz Gorenje Trebuše in Bruno Mrak iz Vrat pri Čepovanu. Franc Gruden z Vojskega je bil na karavli namestnik komandirja, Ivan Podobnik iz Nikove pri Idriji je bil politdelegat, kurir Ciril Lampe je na postaji skrbel za kulturno razvedrilo in stenski časopis. Kurirji so pri prirejanju družabnih srečanj in prireditve sodelovali z domačimi mladinci in imeli v ta namen tudi skupno dramsko sekcijo. Na srečanjih in prireditvah je bil posebno dobrodošel gost harmonikaš Jule Mohoričev iz Čekovnika, ki je s svojim mehom skrbel, da so mlade pete imele vedno dovolj vetra.

P-7 je imela tudi svojega stalnega intendanta. To je bil kurir Viktor Tratnik iz Čekovnika, ki je bil odgovoren samo za prehrano. Svoje delo je opravljal tako vestno in zanesljivo, da kurirji niso bili nikoli lačni. Aprila 1945 se je za hrano napotil celo na Gorisko, kjer so ga v Renčah zasačili Nemci s svojimi četničnimi podreptniki in končali njegovo življenje. Zena z dvema otrokoma je doma zamakala na njegovo vrnitev...

Kurirji s P-7 so bili v glavnem domačini iz okolice Gorenje Trebuše. Da so lahko v težavnih in nevarnih razmerah nacifašističnega divjanja ter pogostih ofenziv in hajk sploh vzdržali in delali, gre prav gotovo zahvala vsemu prebivalstvu tega območja. Ljudje so ne samo prehranjevali in oblačili svoje varovance, niso jih samo zdravili, marveč so jih tudi varovali pred presenečenji, bili njihovi obveščevalci, jih po potrebi skrivali in prikrivali pred sovražnikom, jih prali in krpali, pozimi toplo oblačili in obuvali. Pri tem niso delali nobenih razlik med kurirji, najsi je šlo za sorodnike ali sodele ali preprosto le za kurirja-borca, ki ga prej še nikoli v življenju niso videli. Vsi so bili tudi njihovi družinski člani...

Posebno nekatere družine so bile tesno povezane in sodelovale s kurirji. To so bili predvsem Grudničevi v Grudnici, Maraževčevi v Vratih, Kogojevi v Robu nad Vratmi, Murovčevi na Drnuku, Zefovi, Matevčevi in Zrcinovi v Krtoveh, pa Štefanucovi, Renkovi, Podkobilški, Pologarjevi v Malnu, Tišlerjevi v Logu, Ostrožnikovi, Šuničerja, Zelenkarijevi, Za robom, Čibejevi, Hodolinovi, Martinovi in Ernestovi v Rozaziji, Pod robom, Sedejkovi pri Čuku, Razuzovski, Cirilovi v Polanah, Požgajnarjevi v Kovčejši, Korenovski, Ličerjevi, na Prevejku, pri Kovaču, v Temniku na Slapu, Podkorito v Dolenji Trebuši in še kdo.

Da so bili kurirji P-7 vedno lepo in dostojno oblačeni in obuti, gre velika zahvala krojačem Petru v Logu, Cirilu v Planah in Nacetu v Brzinah ter čevljarjem na Ožgani peči, Francu Medvedu v Čertežu na Vojskem in še mnogim drugim. S perilom in pletenimi pa so kurirje oskrbovale domače šivilje in pletilje iz vsega okoliša Gorenje Trebuše.

Kako trdne vezi so se v 28 mesecih spletle med kurirji in domačini, govori tudi dejstvo, da se je po vojni kar pet pripadnikov karavle P-7 poročilo z dekleti iz Gorenje Trebuše. Pri zbiranju gradiva za ta sestavek so sodelovali nekdanji kurirji P-7 Franc Tušar, Mirko Eržen, Jakob Velikanec in Franc Gruden, pomagala jim je pri tem tudi Francka Kogoj s svojo mamo, največ truda pa je v to vložil kurir in komandir Franc Rejec-Kuhar iz Krtove.

Rastko Bradaskja

Postaja P-7 je od ustanovi-

SELE - VRHE

Po spominskih poteh

Marljivi člani Zveze rezervnih vojaških starešin iz Smartnega pri Slovenj Gradcu so letos že osmič organizirali pohod po poteh spominskih obeležij. Med pohodniki, ki so odšli na pot iz Smartnega pri Slovenj Gradcu, je bilo veliko članov zveze rezervnih vojaških starešin, borcev, gasilcev in mladine. Med pohodom so pohodniki obiskali spominska obeležja v Starem trgu in na Selah.

Pred Zageršnikovo kmetijo na Selah, kjer so 8. 4. 1945 izkpravili partizani Franc Mager, Ferdinand Oder, Franc Sadovnik in Jože Smolak, pa je bila osrednja prireditev, na kateri je v imenu občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV občine Slovenj Gradec spregovoril Janez Špolad. V kulturnem programu so sodelovali selški moški pevski zbor, ženski pevski zbor iz Smartnega pod vodstvom Janeza Koleriča in učenci osnovnih šol iz Smartnega in Sel.

F. JURAC

Slovesnost pred Zageršnikovo kmetijo na Selah

VOLČJI GRAD

»Jurišniki« 30. divizije

Dne 22. julija se bodo že petič zbrali jurišniki 30. divizije 9. Korpusa v Volčjem gradu na Krasu.

Tudi tokrat ne bo srečanje zaradi tega, ker je minilo leto dni od četrtega srečanja, pač pa bo ponovna »skromna« slovesnost in novi dogovori za prihodnja srečanja. Tokrat bodo »jurišniki« v »svojem domačem kraju«, kjer imajo domile, v Volčjem gradu razvili svoj prapor.

Sploh je dejavnost maloštevilnih živčih »jurišnikov« izredno pestra, čeprav se dobijo le enkrat na leto. Vse dogovore so izpolnili. Na prvem srečanju pred petimi leti so se dogovorili s Komenčani in prebivalci Volčjega gradu za domile in da bodo na hišo partizanske mamice Zofije Kosmina iz Volčjega gradu, od koder so borci jurišnega bataljona odšli v boje za Trst, vzdali spominsko ploščo. Zbrali so denar in skupaj z domačini vse dogovorjeno tudi uredili. Proslave, ki je bila ob drugem srečanju, ko so odkrivali spominsko ploščo in dobili domile pri krajevni skupnosti Komen, borci in vaščani Volčjega gradu ne bodo pozabili. Prsa »jurišnikov« je krasił znak pripadnika Jurišnega bataljona, domačini pa so z lepim kulturnim programom borce sprejeli za domačine.

Naslednje leto so po dogovoru borci sami skupaj z domačini vasi Slejki v Vipavski dolini zgradili spomenik 19. padlim tovarišem. Devetnajst kamnov v piramidnem spomeniku govori o hudih bojih jurišnega bataljona 24. februarja 1945. leta z Nemci. Tudi letos se bodo borci poklonili padlim tovarišem in obudili spomin skupaj z domačini na hude dneve bojov skoraj na pragu svobode.

Dne 22. julija, na dan vstaje, bo zjutraj zbor borcev Jurišnega bataljona v Komnu. Zborovanje bo pred združenim domom. Nato bodo odšli v Volčji grad, kjer bodo skupaj s prebivalci razvili prapor; Prapor Jurišnega bataljona 30. divizije. To bo še en trdnjši spomin na hude boje v tem delu Primorske.

SILVO MATELIČ

IDRIJSKE KRNIC

V spomin na vojne strahote

V krajevni skupnosti Idrijske Krnice se s svojim krajevnim praznikom spominjajo strašnih dogodkov med NOB. Najhuje je bilo v juniju 1944, ko je nemška soldatska požigala domačije, v njih pa so goreli tudi prebivalci.

Takrat so napadli tudi okrevališče bolnice Pavle, vendarje osebe prej odpeljalo vse okrevance. Višek grozodejstva pa je bil na domačiji pri Sedeju, kjer so dvema borcerma s sekro odsekali glave. Ko so v nedeljo, 12. junija, praznovali krajevni praznik, so odkrili spominsko ploščo (tudi na hiši pri Kendu, kjer so v marcu 1945. leta pobili štiri člane družine in požgali domačijo. Na slovesnosti je zbranim spregovoril Stane Breljih, predsednik skupščine občine Idrija, ki je v govoru obudil spomin na hude čase in pohvalil krajan, ki si zelo prizadevajo za napredek kraja.

V kulturnem programu so sodelovali mešani pevski zbor Krnice-Seberlje in oktet iz Otačez ter šolska in druga mladina.

JANEZ JERAM

KOSTRIVNICA POD BOČEM

Partizansko srečanje

Krajevna organizacija ZB Kostrivnica in Aktiv boških partizanov sta pripravila za 26. junij četrto srečanje aktivistov in kurirjev, ki so v letih 1944 in 1945 delovali na območju takratnega okraja Rogatec. Iz raznih krajev Slovenije so prišli nekdanji borci in aktivisti, z Boča in iz vasi pod njim pa so se zbrali številni domačini, pri katerih so bile v najtežjih dneh varne partizanske postojanke.

Dopoldne so se nekdanji borci in aktivisti pri spomeniku na kostrivniškem pokopališču poklonili 36 žrtvam okupatorskega nasilja. Nato so imeli v novi osnovni šoli posvetovanje, kjer so pregledali svoje dosedanje delo in sklenili, da bodo odslej prirejali taka tovariška srečanja vsako leto.

Popoldne je bila na prostoru pred šolo velika proslava krajevnega praznika. Slovesno je bila kostrivniška šola poimenovana po Otonu Kovarčiču, ki je bil v 1. svetovni vojni med uporniki na soški fronti, s katere je prešel na Krf in od tam na solunsko fronto. Od leta 1919 do 1941 je bil na šoli v Kostrivnici učitelj. Poleg rednega šolskega dela je uvedel leta 1928 kmečko nadaljevalno šolo, kjer je učil mladino in odrasle naprednega sadjarstva, vinogradništva, živinoreje in poljedelstva, hkrati pa je skrbel za redno izposojanje knjig iz šolske knjižnice in knjižnice šolskega društva Kostrivnica, vodil pevski zbor ter opozarjal ljudi na nevarnost napada Nemcev na Jugoslavijo. Pod vodstvom rezervnega majorja Otona Kovarčiča je vojaška enota pri Zidanem mostu s protitankovskimi topovi uničila nemška letala. Po razpadu jugoslovanske vojske se je Kovarčič vrnil v Kostrivnico, toda Nemci so njega in njegove takoj izgnali iz šole. Kljub svarilom domačinov se ni hotel umakniti, tako da so ga julija 1941 gestapovci aretirali in zaprli v celjske zapore, od tam pa odpeljali v Auschwitz, kjer je umrl 6. 3. 1942. Njegova hčerka Zlatka je nadaljevala očetov boj kot partizanka na Gorenjskem, Primorskem in Dolenjskem, kjer je dočakala svobodo.

Tajnik Aktiva boških partizanov Franc But-Branko je spregovoril še o tem, kako je od 1979. leta nastajala knjižica »Zapisi o osvobodilnem gibanju pod Bočem«. Po slovesnostih so ljudje z veseljem posegli po knjižici (146 strani, cena 200 din), ki prikazuje zelo nazorno, kako so se domačini, borci, aktivisti in kurirji na Boču in v krajih pod njim bojevali za svobodo.

DUŠAN SPINDLER

ŽIROVNICA

Slovesno predali prapore

V nedeljo, 19. junija, je Žirovnica gostila borce Gorenjskega odreda, ki so si za svoj praznik izbrali prav dan, ko so 27. junija 1942 v Mostah pri Žirovnici v izredno uspešni akciji požgali železniški in cestni most, krajevna skupnost Žirovnica pa se je odločila, da bo ta dan tudi njihov krajevni praznik. Uvod v praznovanje krajevnih skupnosti je bilo nedeljsko srečanje z borci Gorenjskega odreda v osnovni šoli v Žirovnici, ki je pred petimi leti prevzela tudi ime šole po Gorenjskem odredu.

Pester kulturni program so borcem Gorenjskega odreda in številnim krajanom pripravili pionirji žirovniške osnovne šole. Vrhunec slovesnosti pa je ta dan pomenila predaja praporov Gorenjskega odreda. Nekdanji komandant Gorenjskega odreda Franc Biček je namreč slovesno predal prapore Gorenjskega odreda osnovni šoli v Žirovnici, pohodnima enotama gimnazije Kranj in osnovne šole Franca Marna Vodice ter cerkljanskim tabornikom, ki bodo vsi nosili ime Gorenjskega odreda. Borcem Gorenjskega odreda pa so bile podeljene spominske listine s plaketo.

Poseben praznik je ta dan praznovala tudi osnovna šola Gorenjskega odreda v Žirovnici. Peto leto se njihova šola že imenuje po Gorenjskem odredu in 8. leto je tu že celodnevna šola. Pred zbranimi borci so podali rezultate 8-letnega dela. Nagradjeni so bili vsi učenci, ki so vseh osem razredov izdelali z odliko, vsi tisti, ki so se udeleževali v več interesnih dejavnostih; nagradjeni pa so bili tudi posamezni mentorji. Ta dan so učenci Gorenjskega odreda dobili v upravljanje tudi nov, moderen čebelnjak.

Lepo je bilo ono nedeljo v Žirovnici in borci Gorenjskega odreda so bili nadvse zadovoljni, kajti še enkrat so se prepričali, da njihova izročila resnično prehajajo na mlade.

DANICA DOLENC

Obvestila

Odbor skupnosti borcev 5. slovenskega partizanskega bataljona – 1. dolenskega bataljona pripravlja tisk knjige »Monografija bataljona«. Do sedaj je odboru že uspelo zbrati gradivo za skoraj 75 odstotkov knjige. Ta čas pripravljamo pisanje dela in organiziranosti po četih bataljona (Svobodanov Duletova in Crtova četa). Do sedaj smo že zbrali za to poglavje monografije precej gradiva. Da pa bi bila knjiga napisana popolnejše, prosimo vse borce bataljona in omenjenih čet, da dajo svoj prispevek, kjer na bodo obdelana zlasti tale vprašanja:

- lokacija logorovanja čete med 27. marcem in 9. majem 1942,
- življenje v posameznih četnih taboriščih; katere pesmi so borci najraje prepevali (partizanske, narodne),
- katere akcije proti okupatorju in domačim izdajalcem je izvajala četa – za posamezno akcijo, koliko borcev je sodelovalo in kdo je akcijo vodil,
- katere akcije proti okupatorju in domačim izdajalcem je izvajal četa – za posamezno akcijo, koliko borcev je sodelovalo in kdo je akcijo vodil,
- komandni kader čete: komandir, politkomisar, vodniki,
- posebni zanimivi dogodki med borci v taboriščih, na pohodih, v akcijah itd.,
- in vse drugo, kar je še ostalo nepozabljeno v spominu.

Prispevke pošljite najkasneje do 15. avgusta 1983 na naslov tajnika odbora skupnosti bataljona: Drago Suhi, 61000 Ljubljana, Streliška 1.

Odbor skupnosti borcev 1. slovenske brigade – 2. grupe odredov organizira v septembru 1983 dvoje pomembnih srečanj.

1. Dne 3. septembra 1983 bo na Černivcu slovesna otvoritev nove modernizirane ceste, Kamnik-Gornji grad in poimenovanje po Drugi grupi odredov.

2. Dne 11. septembra 1983 bo ob 9. uri srečanje borcev in mladine Kozjanskega z borci 1. slovenske brigade – 2. grupe odredov z veliko slovesnostjo v Podsredi ob občinskem prazniku občine Šmarje pri Jelšah v spomin pohoda Brežiške čete 1941. leta in prihoda ter bojev Kozjanskega bataljona 2. grupe odredov ter padlih tovarišev, skoraj cele čete v Podsredi.

Zelimo, da se teh slovesnosti borci 2. grupe odredov udeležijo v čimvečjem številu. To je naša dolžnost. Za brezplačen prevoz z avtobusi bo poskrbljeno. Borci naj sporočijo svoja imena skupnosti borcev 1. SB – 2. grupe odredov, Ljubljana, Ob Ljubljani 42, najkasneje do 15. avgusta 1983, z navedbo katere od obeh ali obeh slovesnosti se bodo udeležili, da bomo preskrbeli prevoz.

Točen čas odhoda avtobusov, pot in postajališča bomo na podlagi prijav objavili v zadnji številki TV-15 v mesecu avgustu. Na Kozjanskem bo za prehrano borcev preskrbljeno. Za borce 2. grupe odredov iz območne skupnosti borcev Celja bo preskrbel prevoz območni odbor skupnosti ter naj se za to prijavijo območnemu odboru v Celju.

Poizvedbe

Odbor 4. brigade VDV partizanskih kurirjev za južno Primorsko poizveduje za padlim kurirjem Rajkom. Rajko je bil spremljevalec komandanta Južnoprimorske rejeleje linije Mirka Muravca-Stjenka in je 12. aprila 1944 padel v bližini vasi Prelože v Brkinih v boju z Nemci.

Kdor ve karkoli o njem, prosimo, naj sporoči na naslov: Franc Rejec, Salara 24, 66000 Koper.

Šestega februarja 1942 je odšla iz Ljubljane na Gorenjsko prva skupina 12 prostovoljcev, posebno opremljenih za bojevanje v zimskem času na smučeh v gorskem svetu Gorenjske. Skupina je imela vodnika kurirja glavnega poveljstva Cveta Novaka. V Loško četo, ki je bila tedaj nastanjena na domačiji Jamnik – Sv. Barbara, 6,5 km jugozahodno od Skofje Loke, je skupina prišla 10. februarja. Loško četo in skupino 12 prostovoljcev – smučarjev je sovražnik 11. 3. 1942 v zgodnjih jutranjih urah močno napadel. Padlo je sedem borcev, od tega štirje iz Ljubljane.

Poizvedujemo, kdo so bili v skupini 12 Ljubljancev, kateri od njih so omenjenega dne padli pri Jamniku in kateri od njih so vojno preživeli ter bi lahko s svojimi izjavami prispevali k ohranitvi teh zgodovinskih dogodkov.

Vse, ki kaj vedo o tej skupini in dogodkih, prosimo, da to čimprej sporočijo na naslov: Občinski odbor ZB NOV Škofja Loka, Kidričeva 1.

Iščemo Mihaela CVETKOVA, ki je v februarju 1943 baje pobegnil iz celovških zaporov in se 14. februarja 1943 oglašil v hiši koroškega Slovenca Skribotha v Podlublju štev. 3 (Unterloibl) na Koroškem. Potem ko je pojedel prežganko in jih vprašal, koliko je do Ljubelja, jim je dal svojo fotografijo v spomin in obljubil, da se bo oglašil, če bo srečno prispel na Gorenjsko. Z Gorenjske je res prišlo njegovo pismo, v katerem jim sporoča, da je srečno prispel.

Iščemo tudi Jožeta SMREKARJA, ki ga je šofer Mirko Vagner iz Garešnice, ki je vozil tovornjak pri firmi Universale na koroški strani Ljubelja, prepeljal 1944. leta iz Celovca do Bajtiš (Waidisch) pod Selami na Koroškem. Smrekar je pobegnil iz celovških zaporov in nekdo ga je pripeljal k Vagnerju. Skril ga je v kotel za drva (tovornjak je bil na lesni plin) in ga tako prepeljal skozi nemško stražo na Dravskem mostu.

Če sta tovariša še živa, naj se oglasita na naslov: inž. Janko Tišler, Krize 8/b, 64294 KRIZE ali pa po telefonu: (064) 57-013, sicer pa prosimo vse tovariše, ki ju poznajo, da sporočijo na isti naslov vse, kar vedo o njiju.

Vabila

Vabimo borce in ostale občane Kozjanskega na proslavo dneva vstaje, ki bo skupaj z otvoritvijo tehnike Franceta Prešerna v Zajeselih nad Ložami na Bohorju 22. 7. 1983 ob 10. uri. Prihod je možen z motornimi vozili iz smeri Brestanica-Senovo-Ložce ali Planina pri Sevnici-planinska koča na Bohorju-Ložce.

ZB NOV Senovo

Odbor skupnosti bolnice Franja vabi ob 40-letnici ustanovitve bolnišnice Franja in 31. divizije vse ranjence, invalide, svojce umrlih v bolnišnici, osebe bolnišnice Franja in njenih oddelkov na proslavo, ki bo v nedeljo, 24. julija, pred osnovno šolo v Novakih.

Ob 11. uri bo odkritje spominske plošče 31. diviziji na zgradbi osnovne šole v Novakih in predstavitev knjige »Franja«. Ob 12. uri bo tovariško srečanje na parkirnem prostoru pred bolnišnico in ogled.

Odbor

Osnovna strelska organizacija Kajuh Mozirje bo dne 22. julija 1983 priredila drugo tradicionalno strelsko tekmovanje – posamezno z MK puško proste izbire, brez naprožila na strelišču v Mozirju od 7. do 19. ure.

Tekmovanje bo posvečeno dnevu vstaje slovenskega naroda. Tekmovanja se lahko udeleži vsak občan ali občanka ob izpolnitih 15. letih in starejši. Orožje, naboje in tarče preskrbi organizator, dovoljena je uporaba lastnega orožja. Za najboljše strelce bo več praktičnih nagrad, pokal, medalje in diplome.

Pripravljalni odbor

Odbor krajevnih organizacij ZB NOV Trebnje organizira za dan vstaje slovenskega naroda tovariško srečanje članov ZB NOV, ki bo v petek, dne 22. julija 1983, ob 15. uri pri Prosenik, Trebnje, Kidričeva 7 (Cvibljje). Na tovariško srečanje vabimo tudi ostale krajan, posebno pa mladino.

Odbor KO ZB NOV Trebnje

Odbor skupnosti borcev Tomšičeve brigade vabi borce brigade na proslavo 41-letnice ustanovitve brigade, ki bo v soboto, 16. julija 1983, ob 9. uri v vojašnici v Sentvidu nad Ljubljano.

Odbor za proučevanje zgodovine naprednega mladinskega gibanja v Sloveniji pripravlja monografijo o tečajih Višje skojevske šole pri PK SKOJ. Pri zbiranju gradiva in podatkov smo naleteli na težave, ker nimamo sedanjih naslovov in priimkov tečajnikov.

Zato pozivamo vse udeležence skojevskih tečajev pri PK SKOJ za Slovenijo, da prijavijo svoje podatke (ime, naslov), oziroma sporočijo, če vedo za katerega udeleženca, pismeno ali telefonsko na naslov: Republiška konferenca ZSMS, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, tel. št. (061) 312-659, 312-381.

Krajevna skupnost Kokra praznuje krajevni praznik, 41. obletnico, ko so nacisti požgali domove, moške postrelili, jih zmetali v ogenj, ženske in otroke pa selili.

V spomin na ta dogodek bo v nedeljo, 17. julija, slovesna proslava ob 10. uri pred glavnim spomenikom. Nastopali bodo učenci osnovne šole, mladina, pevski zbor, pozdravnii nagovor bo imel predsednik ZB Kokra, slavnostni pa bo častni krajan dr. Avguštin Lah.

Organizatorji vabijo vse krajan, svojce padlih in partizane, ki so se zadrževali na tem območju, da se udeležijo proslave.

Odbor skupnosti borcev Dolomitskega odreda NOV in POS vabi vse borce odreda, da se udeležijo srečanja in proslave ob 40-letnici ustanovitve 9. korpusa, ki bo 11. septembra 1983 v Novi Gorici.

Odbor prosi borce, da svojo udeležbo prijavijo do 23. julija 1983 občinskemu odboru ZBZB NOV v svoji občini ali na naslov: Odbor Dolomitskega odreda NOV in POS (ZBZB), Trg prekomorskih brigad 1, 61000 Ljubljana.

Vsem prijavljenim bo prevoz zagotovljen z avtobusi, in sicer: Ljubljana (Trg osvoboditve – pred Univerzo) ob 7. uri; Vrhnika ob 7.22; Dolenji Logatec ob 7.37; Gorenji Logatec ob 7.43; Grčarevec ob 7.49; Planina ob 8.03; Postojna ob 8.19; Hrače ob 8.27; Hrubevje ob 8.33; Razdrto ob 8.44; Podnanos ob 8.54; Vipava ob 9. in Ajdovščina ob 9.10.

Odbor

Popravka

Zvesto srce in delovno ročico...

V sestavku z gornjim naslovom v 25. številki TV-15 smo pomotoma Mihaelu in Mariji Brovc pripisali petdeset let skupnega življenja, v resnici pa skupaj podpirata vse vogale v hiši že šestdeset let. Bralcem, predvsem pa diamantnoporočencema se za njihovo pomoto opravičujemo!

Obisk pesnice Vide Brestove in tovariša Marka Kocjana

V isti številki TV-15 je prišlo do še ene napake, in sicer na mladinski strani, kjer so učenci iz Osnovne šole Danile Kumar v Ljubljani v sestavku s zgornjim naslovom zamešali imeni dr. Lunačka in Francija Lunačka. Z Markom Kocjanom in tovarišico Vido Brestovo je namreč sodeloval Franci Lunaček, učitelj na Mirni, ne pa dr. Lunaček; ta je bil namreč organizator partizanske sanitete.

Ž. D.

Franc Šegove

Aprila je v Titovem Velenju umrl Franc Šegove. Rodil se je pred 59. leti v Mali Sobotici pri Čakovcu. Komaj 18-letnega so ga mobilizirali Nemci, vendar se je že septembra 1944. leta pridružil partizanom. Bojeval se je v Šerčerjevi brigadi in jurisnem bataljonu, marca 1945. leta je bil dodeljen 4. operativni coni. Odlikovan je bil z redom za hrabrost.

Minka Belina

Takoj po okupaciji naše domovine sta se oba z možem vključila v ilegalno delo in njihov dom je postal zbirališče aktivistov in partizanov. Mož je padel kot talec, vse tri otroke so opeljali, njo pa zaprli in odpeljali v Auchwitz. Za svoje plemenito delo je prejela najvišje odlikovanje, spomenico 1941.

Ana Šabec

Januarja smo se v Slavini pri Prestranku poslovili od Ane Šabec, rojene 1897. leta na Uncu pri Rakeku, matere padlega partizana. Bila je skromna in zavedna kmečka žena, svoje otroke je vzgajala v naprednem duhu.

Viktor Šubert

Od tovariša Viktorja Šuberta smo se borci NOV terena komandanta Staneta 1 v Ljubljani poslovili junija lani. Rodil se je 1903. leta v Ljubljani. Od leta 1941 je začel aktivno in organizirano sodelovati z OF.

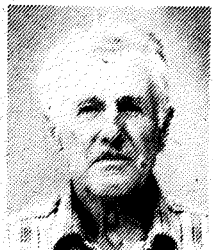
Nežka Lovšin

Nežka Lovšin se je rodila pred 79 leti v Dvorski vasi. Po razpadu stare Jugoslavije sta se oba z možem opredelila za NOG. Moža so aretirali in odpeljali v taborišče, kjer je umrl. Ostala je sama z majhnimi otroki in postala aktivistka. Leta 1944 je bila aretirana in zaprta v Ljubljani. Bolnim partizanom je pomagala drugim pa dajala zaščito in hrano. Bila je odlikovana z medaljo zaslug za narod in medaljo za hrabrost.

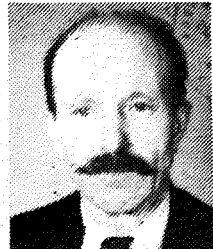
Katarina Berlec

V Spitaliču smo se januarja poslovili od Katarine Berlec. Rodila se je pred 91. leti v Češnjicah v Tušinski dolini. Med NOB je bila vsa družina izseljena, dom pa so požgali. Mlajši sin je padel kot borec NOB.

Franc Trbovšek

V Novi Štifti pri Gornjem gradu smo se februarja poslovili od Franca Trbovška, rojenega 1910. leta. V začetku 1944. leta je vstopil med borce NOV. Prejel je medaljo zaslug za narod.

Franc Petrič

Od Franca Petriča smo se poslovili februarja. Rodil se je pred 78 leti. Od 1942. leta je delal za NOV. Pri njegovi hiši je bilo 1945. leta okrajno zborovanje AFZ za konjiški okraj.

Štefan Susman

V Borovnici smo se marca poslovili od Stefana Susmana iz Laz. Rodil se je 1930. leta. Med NOB je preživel vse strahote kot otrok, saj so mu umorili očeta.

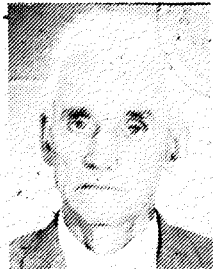
Pepca Tič

Marca smo se na ljubljanskih Zalah poslovili od Pepce Tič, rojene Urbanija 1919. leta v Vačah. V začetku 1942. leta je aktivno in organizirano sodelovala z OF na terenu, kjer je delovala Zaslavski odred. Bila je obveščevalka.

Peter Lož

Avgusta lani smo se borci iz Podgorice in Sentjakoba ter krajani poslovili od Petra Loža. Od septembra 1953 je bil v partizanski bolnišnici 7. korpusa. Prejel je dve odlikovanji.

Fortunat Kumer-Nande

V Podkrajju pri Velenju smo se maja poslovili od borca za severno mejo, aktivista in borca NOV Fortunata Kumerja-Nande. Rodil se je 1984. leta v Topolšici. Bil je nosilec Maistrove spomenice.

Stanislav Jelševar

Januarja je v Čemšeniku umrl upokojeni vojaški vojni invalid Stanislav Jelševar. Bojeval se je v Gubčevi brigadi, kjer je bil ranjen. Bil je dvakrat odlikovan.

Andrej Vidic

Krajevna organizacija ZB NOV Ledine je izgubila enega svojih najstarejših članov, 86-letnega Andreja Vidica. Bil je invalid iz prve svetovne vojne. Med NOB je sodeloval v raznih enotah. Po vojni se je vključil v obnovo domovine. Prejel je več priznanj in odlikovanj.

Ivan Kec

Na pokopališču v Dragi pri Loškem potoku smo se aprila poslovili od Ivana Keca, rojenega 1921. leta v Starem kotu. Okupator jim je zažgal dom in jih odpeljal v koncentracijska taborišča na Rab in v Gonars. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se vključil v NOB. Bil je borec Notranjskega odreda, Šerčerjeve brigade in 14. divizije. Po vojni je bil v oficirski šoli v Beogradu.

Marija Kolenc

V Žireh smo se februarja poslovili od Marije Kolenc, rojene pred 82. leti v Delnicah pri Poljanah. Skupaj s svojimi otroki je sodelovala z NOB. Najstarejši sin je padel kot borec Ljubljanske brigade.

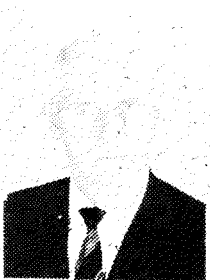
Marija Kopač

Marca je umrla partizanska mati Marija Kopač, rojena 1895. leta v Novi vasi pri Žireh. V NOB je imela dva sinova. Skupaj s hčerko aktivistko je bila aktivna sodelavka NOG od 1942. leta. Pokopali smo jo na žirovskem pokopališču.

Ivan Dolenc

Maja smo se na tržiškem pokopališču poslovili od Ivana Dolenca. Ze 1941. leta se je povezal s prvimi aktivisti in borci na tržiškem terenu in je aktivno delal za OF. Zbiral je orožje, srelo, hrano, obleko in sanitetni material za partizane. V NOV je imel dva sina in hčerko. Bil je dvakrat odlikovan.

Gašper Kržič

Maja smo se v Borovnici poslovili od Gašperja Kržiča iz Brega pri Borovnici. Rodil se je skoraj pred 90. leti na Pakem. Po zasedbi naše domovine se je takoj priključil NOG. Zbiral je hrano in drugi material za partizane. Avgusta 1942. leta je bil aretiran in zaprt v Trevisu. Po vrnitvi se je ponovno vključil v delo NOV. Prejel je odlikovanje.

Rozalija Rihtarič

V Podkrajju smo se poslovili od aktivistke Rozalije Rihtarič-Zalke.

Janko Dolenc

Februarja je umrl Janko Dolenc, rojen pred 81. leti v Žireh. Vojna leta je preživel v vojnem ujetništvu, po vojni pa je kot gradbeni strokovnjak sodeloval na mnogih gradbiščih po Jugoslaviji.

Jože Bajželj

Decembra lani je v 77 letu umrl Jože Bajželj, rojen 1907. leta. Od 1942. leta pa do 1944. je organizirano deloval v NOB na terenu, nato pa je vstopil v NOV. Bil je član gospodarske komisije za Seško dolino, borec Prešernove brigade in sanitetnega ekonomata pri 9. korpusu.

Valentin Pintar

V 85. letu je umrl Valentin Pintar iz Zelenikov. Bil je borec za severno mejo, med NOB pa je aktivno sodeloval z NOB. Leta 1944 je vstopil v NOV in bil borec Vojkove brigade.

Ivan Repenšek

V Topolšici je marca umrl borec Gubčeve brigade Ivan Repenšek, rojen 1927. leta v Novi Štifti pri Gornjem gradu. Komaj 17-leten se je vključil med partizane. Bil je kurir pri glavnem štabu Slovenije. Prejel je medaljo za hrabrost. Za delo v povojni graditvi je prejel red dela s srebrnim vencem.

Terezija Pačnik

Od Terezije Pačnik, rojene 1900. leta, smo se poslovili v Podkrajju. Bila je aktivistka NOB.

PRAVNI SVETOVALEC

A. R. Z. Ali in kateri civilni invalidi vojne so oproščeni plačila cestne pristojbine za osebni avtomobil?

Odgovor: Cestne pristojbine za cestna motorna vozila so oproščeni tudi civilni invalidi vojne s 60-odstotno ali večjo okvaro spodnjih okončin v smislu določb družbenega dogovora o seznamu telesnih okvar.

S. G. V. Preživljate brata, ki je popolnoma in trajno nezmožen za delo. Ali bi bil po vaši smrti upravičen do družinske pokojnine za vami?

Odgovor: Ker pravite, da je brat popolnoma in trajno nezmožen za delo, bi imel, čeprav je ta nezmožnost za delo nastopila, ko je bil star že 32 let, pravico do družinske pokojnine za vami ob pogoju, da ste ga preživljali do svoje smrti.

A. R. K. Nameravate se znova poročiti in se preseliti k svojemu bodočemu možu. Ali bo vaša hčerka lahko ostala v stanovanju, ki je družbena last in katerega imetnik stanovanjske pravice ste?

Odgovor: Vaša hčerka, ki živi kot souporabnica z vami v družbenem stanovanju, katerega imetnik stanovanjske pravice ste, bo tudi potem, ko se boste preselili k bodočemu možu in boste trajno prenehali uporabljati stanovanje, obdržala pravico do uporabe tega stanovanja in bo postala nova imetnica stanovanjske pravice.

R. T. V. Že lani ste izpolnjevali pogoje za priznanje dodatka za borce, vendar te pravice niste uveljavili. Od kdaj vam gre ta pravica glede na to, ker ste zahtevo vložili šele maja letos?

Odgovor: Pravica do dodatka za borce vam bi šla od dneva, ko ste izpolnili pogoje za uveljavitev te pravice, če bi vložili zahtevo v treh mesecih od dneva izpolnitve pogojev. Ker tega niste storili v navedenem roku, vam bo priznana pravica do dodatka za borce od prvega naslednjega meseca po vložitvi zahteve in za tri mesece nazaj.

J. Z. K. Ste vojaški invalid III. skupine ter prejimate tudi ortopedski dodatek. Radi bi vedeli, koliko znaša letos osebna invalidnina vojaških invalidov III. skupine in ortopedski dodatek za prvo stopnjo?

Odgovor: Od 1. 1. 1983 dalje znaša osebna invalidnina vojaškega invalida III. skupine - 10.422,- din, ortopedski dodatek za prvo stopnjo pa - 5.499 din na mesec.

R. S. V. Kako se odpove podstanovalska pogodba, sklenjena za nedoločen čas?

Odgovor: Imetnik stanovanjske pravice oziroma imetnik pravice do uporabe stanovanja lahko odpove podstanovalsko pogodbo, sklenjeno za nedoločen čas neposredno, ustno ali pisмено po pošti, lahko pa tudi prek sodišča, ki pa samo posreduje pisмено odpoved podstanovalcu.

S. P. K. Preživljate brata, ki je v starosti 29 let zaradi posledic prometne nesreče postal trajno in popolnoma nezmožen za delo. Ali bi bil po vaši smrti upravičen do družinske pokojnine za vami?

Odgovor: Čeprav je brat po dopolnitvi starosti, do katere je otrokom zagotovljena pravica do družinske pokojnine, postal trajno in popolnoma nezmožen za delo, bi bil po vaši smrti upravičen do družinske pokojnine za vami, če bi ga do svoje smrti preživljali in če ne bi imel svojih dohodkov, ki bi mu zadoščali za preživljanje.

R. O. Z. Pri delu ste se ponesrečili ter izgubili palec in kazalec na levi roki. Ali in do kolikšne invalidnine ste upravičeni?

Odgovor: Po seznamu telesnih okvar predstavlja izguba palca in kazalca na eni roki 40-odstotno telesno okvaro. Ker je ta 40-odstotna telesna okvara (telesna okvara 7. stopnje) pri vas posledica nesreče pri delu, ste upravičeni do invalidnine, in sicer v mesečnem znesku 551 dinarjev.

RASTKO BRADAŠKJA:

Častno izpolnjena naloga

Po padcu fašizma 26. julija 1943 je že vse kazalo na skorajšnji vojaški zlom Italije, posebno t. ker so se medtem že tudi zavezniški izkrcali na Siciliji in začeli zasedati južno Italijo. V pričakovanju tega poloma je s Tolminskega prišlo v bližino P-14 za Podrago tudi vojaško-politično vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja za Primorsko, skupaj z zavezniško vojaško misijo, ki je bila pri njem. Vsi skupaj so se nastanili kar v kurirskem taborišču, v skritem kraju Gorjanci. S prihodom vodstva je šla po gobe vsa konspiracija, prej tako skrite steze so kmalu postale skoraj javne poti, čeprav so kurirji še tako opozarjali na nevarno okolico. K sreči je bil pred vrati 8. september in z njim kapitulacija Italije.

Veselo novico o zlomu Italije sta proti večeru prinesli iz Podrage v partizansko taborišče kurirki Rada Žgur-Jasna in Lojzka Vidrih-Eva. Veselje je bilo nepopisno. Italijanska posadka je iz Podrage takoj zbežala v Vipavo in tako pomnožila število Italijanov v trgu. Zgodaj zjutraj naslednjega dne so se kurirji skupaj z vodstvom primorske vstaje odpravili v Podrago, kjer so jih prebivalci pristrčno sprejeli in navdušeno pozdravili ter pred hišo rojaka in komandirja rejele postaje Antona Semenica-Medveda na priložnostnem mitingu z mnogo solzami v očeh izpričali svojo privrženost in zvestobo boju za svobodo in svojim partizanskim borbem.

Tako se je končalo obdobje italijanske fašistične okupacije, ki je zasedala hude rane Primorcem že med obema vojnama, posebno pa še med NOB po letu 1941 in vse do svojega zloma. Toda do prave svobode je, bilo še daleč. Začenjal se je še huji in še bolj zagrižen boj z daleč močnejšim sovražnikom – z Nemci in z vsemi njihovimi pomagači, ki so jih nabrali po vsej Evropi. Med njimi je bilo še veliko italijanskih fašistov in cela vrsta jugoslovanskih izdajalcev.

Nemci v prvem trenutku niso imeli dovolj vojaških in policijskih sil, da bi lahko takoj zasedli vsaj večje postojanke razpadle italijanske vojske in sedeže fašistične oblasti. Na Primorskem je imela v rokah pobudo partizanska vojska, ki je takoj po kapitulaciji Italije silovito narasla. Bilo je tudi dovolj orožja, žal pa skoraj nobenih vojaških kadrov s količaja bojnih izkušenj. Zato je v tistem času vsak malo starejši partizanski borec z nekaj izkušnjami postal vodnik, komandir čete ali celo komandant bataljona, mnoge pa je potreba vrgla še na višje položaje, ki so jih najposobnejši celo ohranili tudi pozneje.

Zal je ta neizkušnost olajšala Nemcem izvedbo velike ofenzive proti koncu septembra in prve dni oktobra 1943. Najprej so prebili goriško fronto, kjer se je nekaj časa partizanska vojska skoraj samih novincev še kar uspešno upirala maloštevilnim nemškim in fašističnim enotam. Bila je to prava epopeja nemočnega odpora in junaštva pred navalom ogromne vojaške premoči najelitnejših nemških vojaških in policijskih enot, ki so nato od 26. septembra do prvih dni oktobra 1943 preplavile vso Primorsko in potisnile partizane v defenzivo na Tolminsko in Bovško, odkoder je nato začelo vojaško-politično vodstvo primorske vstaje vestno in vztrajno znova postavljati na noge in organizirati med nemško ofenzivo razbite partizanske enote. Vztrajno in zagnano delo je kmalu obrodilo sadove – 30. in 31. divizijo in končno 20. decembra 1943 še 19. korpus NOV in PO Slovenije. Ni bilo več sovražne moči na svetu, ki bi bila takrat lahko zaustavila primorsko ljudstvo in njegovo partizansko vojsko na njegovi slavni borbeni poti do svobode.

★ ★ ★

Nemška ofenziva je hudo posegla tudi med dotedanje kurirje rejele postaje P-14. Na Predmeji nad Ajdovščino je 4. oktobra 1943 padel kurir Mario Počkar-Štefan, kurir Karlo Škapin pa je bil huje ranjen. Zadelo ju je nemška topovska granata na Otlici, ko sta se vracala v karavlo, s katere sta odnesla pošto za Pokrajinski komite KPS na Tolminsko.

Po nemški ofenzivi se je karavla P-14 naselila v bližini Razgurov in se mnogokrat zadrževala tudi kar v vasi. Njena posadka je bila okrepljena in je štela okrog 12 do 14 kurirjev. Menjale so se tudi njihove naloge v skladu s spremenjenimi razmerami na terenu. Tako niso več hodili na P-4. Sprva so dobili novo zvezo s P-5 na Predmeji, nato pa je bila tudi ta preusmerjena na karavlo P-5a v okolico Budanj na drugi strani Vipavske doline. Imeli so tudi novo zvezo z Goriško, in sicer z rejele postajo P-12 v Renčah, s katero so vzdrževali zvezo prek javke v zaselku Svino. Nova je bila tudi zveza s ciklostilno tehniko Javornik, ki je bila ustanovljena decembra 1943. Pravzaprav je bila to na pobudo okrožnega komiteja KPS za Vipavsko dolino obnovljena tehnika za ajdovsko okrožje. Delala je v neki baraki v skritem gozdnem kotičku blizu Stjaka. Njen vodja je bil znani primorski prvoborec in aktivist Andrej Kumar-Stric Marko iz Goriških Brd. Tehnika je kurirje precej zaposlovala in tudi obremenjevala, saj so vanjo prinašali rokopise, papir in barvo, odnašali pa prav tako cele nahrbtnike natisnjene literature. Prvi teden februarja 1944 se je tehnika Javornik preselila iz bližine Stjaka v vas Gabrje, v hišo blizu cerkve, kjer so zanjo uredili primerno skrit prostor. Marca pa se je morala že spet seliti. Odšla je v vas Goče, kjer je nato ostala do poletja tistega leta. Delovala je v hiši Ferjančičevih. Junija je tudi spremenila naziv in je poslej delala pod oznako G-36. Proti koncu julija so se znova selili, in sicer v zaselek Tabor pri Erzelju. Tam so si proti koncu avgusta zgradili tudi bunker, ki pa ga potem niso uporabljali, ker so se tam okoli pogosto zadrževale partizanske enote. Vanj so se vselili in v njem delali le nekaj časa, v septembru, nato pa so morali zaradi vlage in nezdrugega okolja zgraditi boljšega. Proti koncu leta 1944 so se spet sklenili seliti v varnejši kraj. Tehnika je marca 1945 prenehala z delom, ker so četniki in Nemci nekaj njenih članov ubili in nekaj ujeli, čeprav same tehnike niso odkrili. Kurirji s P-14 so ji bili vse čas zvesto ob strani tudi pri njenih selitvah in so tudi med najhujšimi sovražnimi hajkami s tehniko vzdrževali zvezo.

Najtežavnejšo zvezo so kurirji P-14 vzdrževali s P-5a pri Budanjah. Da so prišli do te rejele postaje, so morali bresti reko Vipavo in prečkati glavno cesto med Potojino in Gorico. Vipavo so bredli na skritem kraju blizu Slapa pri Vipavi, kjer so zvezo s Predmejo vzdrževali že kurirji karavle 2 pod komandirjem Medvedom. Na tistem mestu je bila v reki potopljena debela pletena žična vrv, pritrjena na obeh bregovih. Pri prehodu reke so jo kurirji potegnili iz vode in ob njej prebredli deročo Vipavo, po uporabi pa so jo spet potopili pod vodo in je tako sovražnik ni nikoli odkril.

Seveda so kurirji s P-14 še vedno in do konca vojne vzdrževali redno zvezo tudi s P-13 na Krasu prek javke pri Ponikvah ter seveda tudi s tremi glavnimi kurirkami v civilnih kurirskih centrih v Podragi, na Stjaku in na Vrabčah.

Kurirji so večkrat sodelovali z drugimi partizani, posebno z borci Kosovelove brigade pri raznih akcijah in napadih na Nemce in njihove pomagače. Tako so 21. novembra 1943 pričakali nemški osebni avto pri Jakovci, ga razbili, ubili višjega nemškega oficirja in ujeli policijskega agenta v civilu, medtem ko je uspelo ranjenemu SS kapetanu od tam uiti. Toda to mu ni rešilo življenja, ker so ga prestregli aktivisti in člani Narodne zaščite pod Stjakom in ga poslali na pot brez vrnitve. Aktivisti in drugi krajanji Vrabč pa so medtem tako dobro zabirali vse sledove spopada in skrili tudi avtomobil, da so Nemci prihodnje dni in kar ves mesec zaman vohljali za svojimi izginulimi gestapovci.

★ ★ ★

Po kapitulaciji Italije so rejele kurirsko postajo doletele številne kadrovske spremembe in premiki. Dotedanji komandir Alfred Nabergoj-Skala je bil takoj po zlomu Italije poklican na delo v pivško okrožje, za njim pa je postal komandir P-14 Ivan Jeleričič-Tesar, ki je potem to zahtevno nalogo opravljal vse do osvoboditve maja 1945. Na postaji pa se je v vsem času njenega obstoja (vključno s kurirji karavle 2) zvrstilo kar 43 borcev-kurirjev NOV. Pet med njimi jih je padlo pri opravljanju kurirskih dolžnosti v sklopu P-14, osem jih je padlo po odhodu s P-14 v drugih enotah NOV in na političnem delu, kot je to bil primer s komandirjem Alfredom Nabergojem-Skalo, ki je padel v spopadu z Nemci in njihovimi pomagači leta 1944 na Pivki. Osem kurirjev je umrlo že po vojni, eden med njimi pa se je ustrašil nevarnosti in vsakodnevnega tveganja življenja pri opravljanju kurirskih dolžnosti in je po nekaj mesecih partizanstva leta 1944 ušel domov, kjer so ga domači skrivali do konca vojne. Živih je ta trenutek še 22 kurirjev nekdanje rejele postaje P-14 in prebivajo širom po Sloveniji, eden je v Trstu, dva pa živita v daljni Avstraliji, kamor sta se odselila po vojni.

Razen že omenjenih padlih kurirjev Cvetana Spacapana-Cvetka in Marija Počkarja-Štefana so padli pri opravljanju svojih kurirskih dolžnosti še trije borci P-14. Najprej je v Poljanah na Vrheh padel pri srečanju z nemško patruljo 5. decembra 1943 domačin iz Podrage Stanislav Benčina-Stanko, ko se je vračal z javke na karavlo. Četrta žrtev svojega nevarnega partizanskega poklica je bil nato kurir Miroslav Mislej-Stojan iz Velikega polja. Na P-14 je prišel oktobra 1943 in kot star in izkušen partizan kmalu postal namestnik komandirja. Nemci so ga zalotili kot rekonvalescenta po huji bolezni v domači vasi Veliko polje 17. avgusta 1944. Se vsega šibkega so odpeljali na bližnji mostiček Trombin, ga tam pokončili z bodali in nato vrgli v grapo pod mostom. Zadnja žrtev pa je bil kurir Viktor Pečenko-Radivoj iz Preserja pri Novi Gorici, ki so ga Nemci na poti s karavle ujeli v hajki med Gočami in Mančami pri Vipavi.

Se nadaljuje

Do Jajca z avtobusom, nazaj pa peš – do 16. julija Jubilejni pohod AVNOJ '83

Druga julija letos se je začel 13. pohod mladih po poteh delegacije na 2. zasedanje AVNOJ. Letošnji pohod je jubilejni, zato je v celoti posvečen 40-letnici tega odločilnega dogodka v naši zgodovini.

Približno sto mladih se je zbralo pred domom JNA v Ljubljani, od delavcev, študentov, dijakov in celo osem

tretjič. Pravi da rad hodi skozi kraje v BiH, ki so mu ostali v spominu iz NOB, še raje pa se srečuje s tamkajšnjimi ljudmi. »Kraji so spremenili svojo podobo, dobrot tamkajšnjih ljudi in njihove navade pa so ostale,« je dejal Ivo. Med letošnjimi pohodniki sta tudi nekdanji borec Igor Križanovskij-Oleg in borec Prešernove brigade 9.

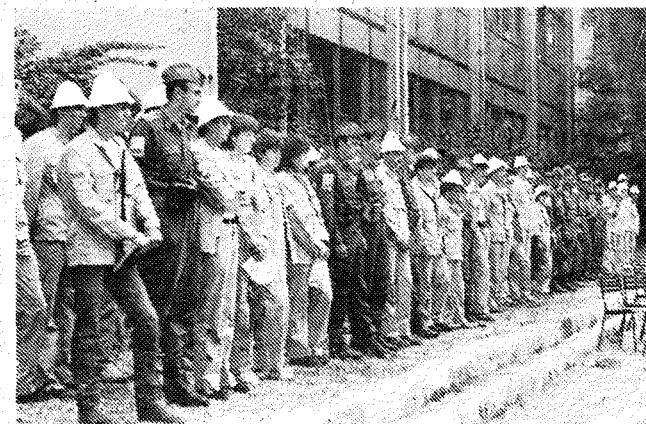

Alojz Plešec

krajša (Alojz je namreč invalid), imam vendarle še prve noge, in me kilometri ne ustrašijo,« se je pošalil.

»To je pohodna brigada, ki ima vse svoje,« je pojasnil Janez Janša z RK ZSMS, ki so ga zadolžili za komandanta pohoda, »od šotorov pa do kuhinje. Potrebujemo samo vodo. Pohod je kadrovski. Vsaka občinska konferenca izbira med najaktivnejšimi mladinci. Sicer pa je treba poudariti, da pohod ni le pohod, ampak tudi politična šola, neke vrste usposabljanje za nadaljnje delo v mladinski organizaciji, da je to družabna oblika življenja mladih in je prav zato med mladimi veliko zanimanje, na prvem mestu pa seveda pomeni ohranjanje in razvijati revolucionarne tradicije. Mi mladi tega ne razumemo samo na papirju in skozi pesem; prenašanje tradicij nam pomeni prenašanje izvirnih izročil revolucije v današnje življenje, izročil, kot je želja k boljšemu, lepšemu, k zmagi postavljenih ciljev.«

Z. D.

»Zasnova SLO in DS, ki jo dograjujemo od zmage revolucije naprej, predstavlja približevanje revolucionarni viziji oboroženega ljudstva, ki mora zagotoviti delavskemu razredu oblast nad njegovimi pridobitvami in neutralizirati delovanje notranjega ter zunanega sovražnika. V tej zasnovi imajo pomembno vlogo mladi. Zato je še kako pomembno njihovo usposabljanje, ne le v okviru z zakonom opredeljenih oblik, temveč tudi v okviru aktivnosti, ki temeljijo na interesih in prostovoljni osnovi. V ta okvir pa sodi tudi tradicionalni pohod po poteh slovenskih delegatov na 2. zasedanje AVNOJ. Na vas pa je, da boste z doživetji in svojo aktivnostjo dali pohodu mladostni pečat,« je med drugim dejal zbranim pohodnikom predsednik RK ZSMS Andrej Brvar.

pionirjev se jim je pridružilo, pa še borci in borke, ki so za teh štirinajst dni pohoda odložili s pleč težo svojih let. Albinca Hočevar-Mali je že vsakoletna pohodnica, tudi Tončko Vodnik poznajo ti, ki so bili že večkrat na tem pohodu, Ivo Cerin se je za pohod AVNOJ odločil

korpusa Alojz Plešec. »Zakaj sem se letos prvič odločil za pohod? Sam ne vem,« pravi Alojz! »Rad bi pač v teh svojih letih poskusil, če bo šlo tako kot včasih med partizani, ko smo morali toliko prehoditi. Pa v življenje mladih bi se rad poglobil. Čeprav je ena noga za kak centimeter

Pohod Po poteh domicilnih enot Notranjske

Petek, 1. julija, popoldne. Mladi Cerkničani upirajo pogled v nebo, iz katerega lije kot za stavo. V pohodniški opravi so in z vsem, kar se potrebujejo za tridnevni pohod Po poteh domicilnih enot Notranjske. Organizira ga občinska konferenca ZSMS Cerknica, že vrsto let, tako da je postal že kar tradicionalen. Letos je dvanajsti po vrsti. Udeležujejo se ga dijaki, študentje in tudi mladi delavci, pred spominski mi obeležji ob poti pa pohodnike pričakajo borci, ki spregovorijo o času, ko se je pletla zgodovina našega na-

zadnje se na pohodu usposabljaajo za delo v mladinski organizaciji. Kjerkoli se namreč ustavijo, organizirajo predavanja o SLO, pogovarjajo se o dekletih kot vojaških obveznicah, vedno pa steče tudi beseda o stvarih, ki mlade še kako zanimajo; o družbenoekonomskem položaju naše družbe, o brezposelnosti, ki v cerkniški občini sicer ni tako izrazita, pa še o vsem, kar čaka mladino v prihodnje. Vmes imajo tudi sestanke štaba, aktivna, pohodne konference, press center pa je zadolžen, da izideta dva biltena. Prvi je bolj nekak-

pohodom z njeno pomočjo iz grl mladih pohodnikov odmevajo borbene, narodne in brigadirske pesmi.

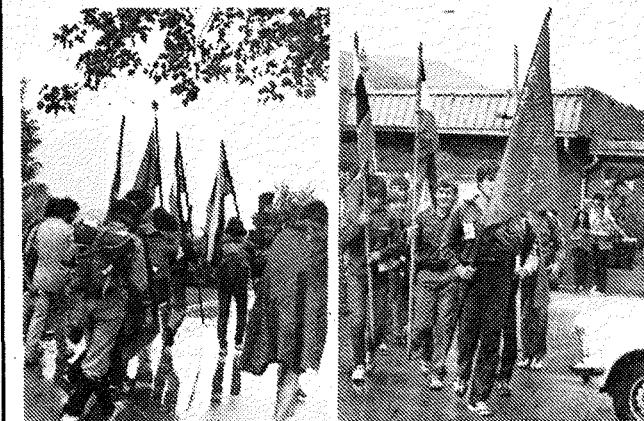
Pred osnovno šolo v Cerknici stojijo in se preštevajo med seboj. Ni jih ravno veliko, precej manj od števila 50 ali 60, kolikor se jih je prijavilo na OK ZSMS. Slabo vreme jih je zaustavilo. »Morda pa se nam pridruži še kdo na poti,« so izrazili upanje pohodniki.

Kod in kam? Iz Cerknice, čez Peščenek v Žerovnico, kjer jih po partizanskem mitingu sprejmejo domačini in jim ponudijo streho za čez noč, naslednjega dne pa naprej: Sv. Stefan, Sv. Ana, Lož, Stari trg, Ulaka, Markovec, kjer jih čaka športno popoldne, in spet naprej čez Jermendol do Babne police. Tam jih zvečer strne v krog taborni ogenj. Tretjega dne pohoda pa imajo načrtan cilj – slovesnost in veselico ob dnevu borca na Županovem laz.

Vzpodbudne besede pohodnikom na poti je spregovoril predsednik OK ZSMS Cerknica Dušan Kočevar, v imenu DPO in komiteja za SLO občine pa je Drago Frlan zaželel mladim, da bi zdravi in brez žuljev prispeli na Županov laz.

Cerkniška pohodna enota je z veliko dobre volje kljub kapljam dežja izpolnila svoje poslanstvo.

Živa Drole

rodnoosvobodilnega boja. Pohod predstavlja idejno-politično manifestacijo mladih ob dnevu borca, obenem pa je to eden izmed načinov, s katerim v cerkniški občini ohranjajo in razvijajo revolucionarno izročila in ne na-

šen priročnik o znakih, nazivih in činih, o življenju v naravi, o orientaciji, prvi pomoči, o bivanju in o zvestem sopotniku-fotoaparatu. S seboj na poti vzamejo tudi pesmarico, ki jo je pripravil press center, tako da med

Poslušali smo

Rada poslušam doživljaja borcev za svobodo. Zato sem se razveselila obvestila, da bo spet prišel k nam tovariš Anton Marković s Polja pri Izoli. O njem mi je že pripovedovala učenka iz 5. razreda.

Učenci četrtega razreda smo se zbrali v čitalnici. Bili smo nestrpni in klepetavi. Kar naenkrat pa smo utihnili, kajti zagledali smo nekoga v partizanski obleki, s torbo in z odlikovanji na prsih. Razredničarka nam je predstavila tovariša Jaka. Tako so mu pravili partizani.

Prisluhnili smo danes 76-letnemu Antonu, ki je živo obujal dogodke iz minule vojne. Njegov dom v Dobrovem so poznali partizanski kurirji, aktivisti in borci. Ujeli so ga, ko je zbiral denar, hrano za borce in mobiliziral mladince za vstop med partizane. Zaprli so ga v Vidmu leta 1942. Toda zaradi pomanjkanja doka-

zov ga je sodišče poslalo v internacijo v Kalabrijo. Po kapitulaciji Italije se je vrnil v rodno Dobrovo in se priključil borcem Briško-beneškega odre-

da. Kmalu je bil določen v komando mesta Kojško, nato je postal politični komisar za Kambreško. To nalogo je opravljal vse do osvoboditve. In v tistih časih, ko so Primorci na vse načine izražali svojo željo po priklju-

čitvi k matični domovini, je bil tudi on med njimi. Preden pa so Brda pripadala Jugoslaviji, je postal še šest mesecev zapora pod zavezniško oblastjo.

BOJANA TROŠT, 4. a
OŠ J. P. - V. Koper

Tovariš Anton Marković-Jaka pripoveduje v naši čitalnici, mi pa smo njegovo pripoved med poslušanjem tudi snemali na magnetofonski trak

S cvetjem k spomenikom junakom

Pred otroškimi vrtcem v Ilirski Bistrici je bilo izjemno živahno. Več kot 400 cicibanov planincev se je skupaj s svojimi mentorji, vzgojiteljicami in gosti zbralo na vsakoletnem srečanju iz vseh otroških vrtcev v občini. Preživeli so prijeten dan v igri in razvedrilu. Niso pa tudi takrat pozabili s cvetjem okrasiti spomenik Jožefi Maslo - materi junakinji, katere ime nosi osrednja varstvena ustanova v občini.

Mladinski odsek PD Ilirska Bistrica je samo v majskih planinskih aktivnostih vključil več kot poldrugitisoč mla-

dih, ki so v svojih pohodih v naravo in bližnje vrhove obiskali tudi mnoge pomnike NOB. Tako so obiskali spomenik padlim na Golcu na Učki, na Hribu svobode v Ilirski Bistrici, v Podgrajah, v Jelšanah, na Sviščakih pod Snežnikom in jih okrasili s cvetjem. Marsikje so jim domačini v živih pripovedih prikazali junaštva borcev, katerim v spomin stojijo včasih kar preskromna spominska obeležja. Posebno je mlade prevzela pripoved tovarišice Milke, aktivistke NOB iz

Na nagradnem izletu v Črni gori

Letošnje srečanje mladih zgodovinarjev je bilo v Novi Gorici. Pomerili smo se v znanju, komisija pa je pregledala tudi naše raziskovalne naloge. Raziskovalna naloga na temo MLADI PRI OBNOVI DOMOVINE, ki so jo obdelali člani našega zgodovinskega krožka, je dosegla prvo mesto. Ker so novogoriški mladi zgodovinarji že vsa leta zelo prizadevni in so se vedno uvrščali med najboljše v Sloveniji, smo bili letos nagrajeni z izletom v Črno goro. To sicer ni bil navaden izlet, saj smo se tam srečali z mladimi zgodovinarji iz cele Jugoslavije. Bilo je malce utrudljivo, a doživeli smo veliko lepega.

Zaliv Boka Kotorske spada po svoji lepoti in razkošju med najlepše dele ob našem Jadranu. Lovčen in polotoka Vrmac in Luštica zaokreža-

jo zaliv, da je videti kot jezero, ki je lepo brez primere. Med bogatim rastlinstvom domujejo zlasti hrast, jelka, bor, v njihovi soseščini pa se bohotijo palme, oranževci in drugo južno rastlinstvo. Vmes so posejana naselja, vasice, mesta.

Zob časa, vojna in potres so uničili precej kulturnih spomenikov iz najstarejše dobe, ilirske in grške ostanki, umetnine srednjega veka, renesanse in baroka. Domačini in širša naša skupnost pa si prizadevajo, da bi se obnovilo, kar se še da. Spomeniki so velike vrednosti.

V Kotoru so nas sprejeli gostitelji, učenci tamkajšnje šole. Tam je potekalo tudi tekmovanje in kulturno-zabavni program. Moja gostiteljica je bila Snježana Silič, prijazna deklica iz 7. razreda.

Podgraj o mladem 17-letnem partizanu domačinu Lojzetu Maljevcu, ki so ga tik pred koncem vojne ujeli Nemci in ga ustrelili s partizansko puško, v rokah, ki mu je niso mogli izpuliti.

Vojko Čeligoj

Borcem vse najlepše!

Naš krožek ima z borci veliko stikov: dopisujemo si, jih obiskujemo, oni nas obiščejo, hodimo na njihove sestanke, z njimi se srečujemo ob spominskih obeležjih. Njihovo življenje poznamo tudi iz pripovedovanj, iz knjig. Vse zelo spoštujemo, ker so se bojevali za našo svobodo. Spoštujem jih zaradi skromnosti. Mnogi so padli. Zdaj jim krasimo grobove. Prižigamo jim svečke, kot npr. našim 100 talcem.

Četrtega julija je dan borcev, nekdanjih in današnjih. Tudi danes se ljudje bojujejo za lepše in boljše življenje. Tem in onim iz vojnih dni želimo vsi mi mladi najlepše, najboljše, zlasti pa še zlato svobodo in mirno življenje.

NATALIJA BUKOPEK
dop. krožek COŠ Sranice

Hura, počitnice!

Sedaj so počitnice, ni se nam treba učiti, delamo in se veselimo. Cele počitnice se bomo samo igrali, pogledali bomo tudi knjige, ki smo jih dobili za naslednje šolsko leto in jih ovili. Doma bomo delali, nekateri bodo krenili v gore, na morje. V šoli Stranice že dolgo vabijo pionirje med počitnicami k dejavnostim. Tudi jaz prihajam v šolo k dopisniškemu krožku, pomagam čistiti grobove 100 talcev. Veliko časa bo še za potepanje po gozdovih, travnikih in drugod.

Počitnice pa minejo zelo hitro. Zdravih lic in spočiti se bomo vrnili na delo v šole, da se bomo pripravili za svoje poklice.

MARCO LAZNIK
dop. krožek Stranice

aplavzom. Zdelo se mi je, da so bili nad nami najbolj navdušeni. Smilila se mi je naša tovarišica, ki je trepetala za nas med poslušalci. V tistih dneh smo videli veliko lepega in zanimivega. Obiskali smo tudi Lovčen, kjer je pokopan črnogorski pesnik Njegoš. Na poti domov smo se poklonili velikanu naše revolucije tovarišu Titu in si ogledali muzej 25. maj. Tam so razstavljena vsa darila, ki jih je tov. Tito prejel od ljudi v domovini in od državnikov, po celem svetu. Posebno so nas zanimala štafetne palice vseh let, odkar mladina prenaša štafeto.

Naša tovarišica in tovariš z OŠ 9. korpus sta nam vso pot pripovedovala o zgodovinskih zanimivostih in skrbela za našo varnost.

Tovarišici se je verjetno odvalil težak kamen od srca, ko nas je spet izročila staršem.

TANJA ČERNE,
6. razred
OŠ Milojka Štrukelj
Nova Gorica

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Naš list za 20-letnico TV-15 Naš tovariš

Prijetno so nas presenetili osnovnošolci iz osnovne šole v Pesnici, ko so nam poslali svoje glasilo Naš list. Že na naslovnici smo med napisi 7 D, Pionirski list, Otrok in družina ter Pionir prebrali tudi TV-15 Naš tovariš. Že naslednja stran pa nam je povedala, da so učenci iz Pesnice to številko svojega glasila posvetili 20-letnici našega TV-15, glasila Zveze združenj borcev iz Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije, ki pa je hkrati tudi zelo priljubljeno branje literarno-dopisniškega krožka na osnovni šoli v Pesnici. S Pesničani že dolgo neprekinjeno sodelujemo, krožek pa deluje na šoli od leta 1965. Če prelistamo naše TV-15 iz tedna v teden nazaj, v marsikateri številki v kotičku, ki je namenjen mladini, naletimo na sestavek izpod peresa mladega Pesničana, pa naj bo to proza ali poezija. V omenjeni številki svojega Našega lista so pesniški osnovnošolci zbrali vse prispevke, ki so bili napisani v šol-

NAŠ LIST

OŠ KERENČIČEVH PESNICA

LETNIK XIII

ŠTEVILKA 1

skem letu 1981/82, objavljeni pa še med počitnicami in v začetku novega šolskega leta. Na prvo mesto so postavili svoje sestavke iz TV-15; kar petnajst smo jih našli. Tem sledijo njihovi prispevki, ki jih je objavilo drugo slovensko časopisje.

Pa še to bralec lahko izve iz te številke Našega lista, da je pionirski odred na osnovni šoli Kerenčičevih prejel na 14. srečanju pionirjev dopisnikov septembra lani v Ajdovščini priznanje od Zveze prijateljev mladine Slovenije, občinske Zveze prijateljev mladine Ajdovščine in mladinskih uredništev, da sta pedagoška akademija in marksistični center Univerze v Mariboru junija lani podelila Jasni Šac iz OŠ Pesnica nagrado za sodelovanje na republiškem literarnem natečaju »Dodajmo letom življenje«, ki je bil posvečen letu ostarelih in 2. zasedanju GS OZN in da so prejeli več nagrad za sodelovanje v mladinskem literarnem in likovnem natečaju Bogo Flander-Klusov Joža, ki ga je ob dnevu železničarjev 1982 razpisalo Železniško gospodarstvo Ljubljana.

Pesniškim vestnim poročevalcem in mladim ustvarjalcem lepe slovenske besede čestitamo za njihove uspehe, zahvaljujemo se za pozornost, ki so nam jo namenili ob našem jubileju in seveda - še vzklik za naše nadaljnje sodelovanje!

Pa še: hvala Ireni in Olgi iz Nove Gorice, ki sta se nas spomnili s počitniškimi pozdravi z jadranske obale, in prav tako hvala Nataši Ogrinc, ljubljanski petošolki, ki se nam je oglasila iz Umaga. Pravi, da je na morju zelo lepo, da ima prijetno družbo novih prijateljic, da pa že kar pogreša našo Ljubljano.

Drugi naši mladi dopisniki, živele počitnice! Pišite nam pa le. Mladinska stran v TV-15 čaka na vaše novice, razmišljanja, intervjuje. Času poletnih »kumaric« ne smemo dovoliti, da bo preveč kisel. Pa lepo se imejte!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Štirideset let od ustanovitve 8. korpusa NOVJ

Na nedavni tiskovni konferenci so člani pripravljalnega odbora za organizacijo proslave ob 40-letnici ustanovitve 9. korpusa NOVJ prikazali potek priprav nanjo. Poudarili so pomen 9. korpusa, ki je odigral svojo zgodovinsko vlogo tudi v vprašanju državnih mej na Primorskem. Deveti korpus, ki je bil ustanovljen 21. decembra 1943, je bil vse do zmage 1945, posebnega pomena tako v vojaškem kot v političnem pogledu, in to na občutljivem območju, na Primorskem, kjer so se soočali interesi velikih sil z novo Jugoslavijo, omeniti pa velja tudi sodelovanje te enote z zavezniki.

Proslava ustanovitve 9. korpusa, ki bo 11. septembra v Novi Gorici, bo pomenila vrhunec dvoletnih aktivnosti. Doslej so namreč že v številnih manjših krajih, kjer so se zadrževale posamezne enote 9. korpusa, odkrili spominska obeležja. Proslava v Novi Gorici bo namenjena utrjevanju vezi med borci in mlado generacijo. Pričakujejo približno 60.000 občanov, od blizu in daleč, med njimi kakih 10.000 nekdanjih borcev.

Ž. D.

Kresovi pred praznikom

Kot že petnajst let zapovrstjo je združenje borcev Janko Skvarča iz Celja s sodelovanjem nekaterih mladincev na večer pred praznikom dneva borca pripravilo že tradicionalno kresovanje v spomin na taborne ognje, ob katerih so partizani v hudih, pa tudi v veselih časih izražali svoje občutke in hrepenenja s partizansko pesmijo.

Tudi ob našem kresu že od 1968. leta vsako leto odmeva partizanske in narodne pesmi in tako se iz leta v leto oživlja izročilo partizanskih tabornih ognjev. Kot v od-

mev so, včasih več, včasih manj, zasvetili kresovi po obronkih hribov, ki obkrožajo lepo Sayinjsko dolino, ter po obronkih pohorskega predgorja. Letos pa smo se od našega kresa zaman ozirali po kresničkih, ki bi se odzvale našemu izzivu. Vsa dolina ob Savinji je počivala v nemi temi, le naš kres je pričal, da borci Aljažvega hriba, kljub težavam in ostarelosti še ne nameravajo opustiti tega lepega izročila, saj so mnogi od njih prav ob tabornih ognjih doživeli morda najlepše trenutke v času partizanstva.

Prav bi bilo, da bi se ta navada obdržala še naprej tudi v drugih krajih in organizacijah. Kresovi pred dnevom borca naj nam ostanejo kot spomin na naš boj, ki nam je prinesel svobodo, po kateri so naši predniki stoletja zaman hrepeneli. Ob kresovih sta tudi primerna prostor in čas za poživitev lepih melodij in besedil naših partizanskih pesmi, ki se jih v vsakdanjem življenju že tako poredkoma sliši, če pa že so, so ponarejene s sodobno pop glasbo in napevi, ki nam izvirno pesem naših borcev le odtujujejo. **Ferdo Širca**

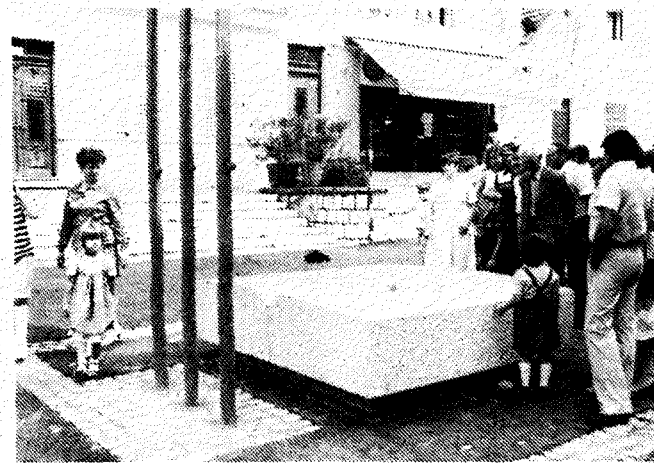
Spomenik heroju Vojku

Ob 40. obletnici smrti narodnega heroja Janka Premrla-Vojka, umrlj v noči iz 22. na 23. februar 1943, potem ko je bil ob napadu na italijansko posadko pri Idrijski Beli 15. februarja 1943 ranjen v trebuh, so v njegovem rojstnem kraju Podnanosu njemu in drugim žrtvam KS Podnanos odkrili spomenik. Veliki množici borcev z obeh strani meje, mladini, prebivalcem in pripadnikom JLA je spregovoril sekretar predsedstva CK ZKS Miha Rav-

nik. Orisal je junaško pot heroja Vojka do njegove prežgodnje smrti, ko je bil star komaj 23 let. Za narodnega heroja so ga razglasili 18. aprila 1944. leta. Spomenik Janku Premrlu-Vojku in padlim vaščanom krajevnosti Podnanos je delo akademskega kiparja Marka Pogačnika. Slovesnosti ob odkritju spomenika so se udeležili tudi borci Zgornjevipske čete, ki imajo domicil v ajdovski občini. **Janez Alič**

V spomin partizanskemu šolstvu

Spomenik partizanskemu šolstvu v Metliki bo še pozne rodove spominjal dni, ko se partizani niso bojevali samo s puško, bombo itd., ampak tudi s knjigo v roki. Na spomeniku piše: »Vojaško šolstvo NOV Slovenije je obsegalo oficirski šoli pri Glavnem štabu in 9. korpusu, šolo vojske državne varnosti, šolo narodne zaščite, podoficirsko šolo 7. in 9. korpusa in 4. operativne cone, ki so z vojaškim usposabljanjem starešin veliko prispevale k zmagi. Oficirsko šolo pri GS NOV in POS, ki je delovala v Metliki, Črnomlju in okolici, je končalo 2.964 borcev.«

Spomnili so se zgodovinskega 22. junija 1941

V krajevni skupnosti Prečna pri Novem mestu so letos prvič praznovali krajevni praznik, ki so ga posvetili zgodovinskemu sestanku 22. junija 1941, ko so se v gozdu pri Prečni zbrali tamkajšnji komunisti in aktivisti, vodil pa jih je Franček Saje. Na tem sestanku so bili revolucionarji seznanjeni s položajem ob napadu Nemčije na Sovjetsko zvezo, sprejet pa je bil tudi sklep,

da se takoj začne s sabotažnimi in drugimi akcijami. V noči od 22. na 23. junij so zato aktivisti prerežali telefonske žice v Kačjem ritu, ki so povezovale Novo mesto z Mirno pečjo.

Ob tej priložnosti so v krajevni skupnosti Prečna podelili številna priznanja in razglasili častne krajane.

S. D.

Urejen je dom Milenka Kneževiča

Ob letošnjem praznovanju dneva borca smo na Tolstem vrhu pri Špitaliču slovesno odprli pomembno spominsko obeležje iz NOB. Obnovljena je kmečka hišica, v kateri je 25. aprila 1945 umrl ranjeni komandant 13. SNOUB Mirka Bračiča Milenko Kneževič. V hiši je Muzej revolucije iz Celja uredil stalno razstavo o življenjski in bojni poti Milenka Kneževiča in brigadi, ki ji je bil komandant. Razstavljene so tudi slike kurirjev TV 7 S, ki je delovala v tem kraju, ter znanih aktivistov, ki so delovali na konjiškem območju.

K slovesnosti ob otvoritvi se je zbralo več kot 500 članov ZZB NOV in drugih občanov. Spregovoril jim je sekretar občinskega komiteja ZKS Avgust Špoljar, v kulturnem programu pa so sodelovali pevci zbora Adolf Tavčar iz Konjic in šolska mladina iz Špitaliča ter pihalni orkester iz Konjic. Med gosti so bili tudi Milenkovi soborci in rojaki iz Bosanske Dubice ter vojni tovariš general Janez Dolničar-Janušek in še več borcev Bračičeve tudi iz drugih občin.

Vaščani Tolstega vrha pa so bili nad vse veseli tudi novo urejene ceste skozi njihovo vas. Prvič so v vas pripeljali avtobusi in tako odprli možnost, da se tudi ti kraji turistično lepše razvijejo. Micka Ratejeva, ki je občini podarila hišico za pomemben spomenik, pa je bila vsa srečna, da se ji je ravno za njen 60. rojstni dan izpolnila vroča želja, da ta hiška postane pomemben in trajen spomenik iz NOB. Za prenovalo sredstva prispevali delovni ljudje in občani naše občine ter borci Bračičeve brigade. Zlasti si je za uspešno izvedbo te akcije mnogo prizadeval predsednik občinskega odbora ZZB NOV Slovenske Konjice Franc Pinter.

Julka Tajnikar

Žužemberk – dvakrat 13. julij

tv-15 naš TOVARIŠ

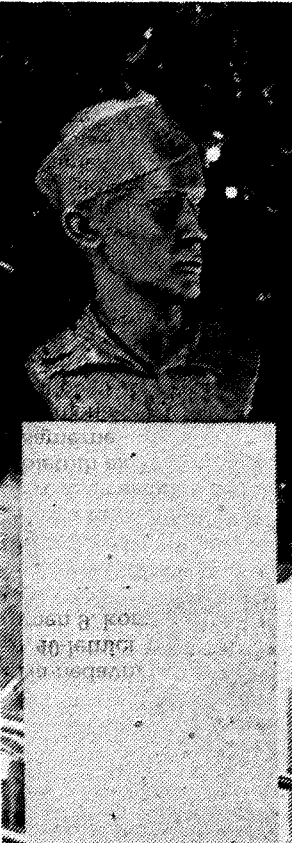
TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Odkrili so doprnski kip

V počastitev dneva borca in letošnjih pomembnih jubilejev iz NOB so na Mostu na Soči odkrili doprnski kip narodnemu heroju Dušanu Munihu-Darku. Slavnostni govornik ob tej priložnosti je bil sekretar medobčinskega sveta ZKS severno-primorskih občin Pavel Troha. V hotelu Soča pa je bil drugi zbor skupnosti borcev VOS OF za severno-primorsko. Ob tej priložnosti so podelili značke OF vsem vosovcem.

Janez Alič

Minulo nedeljo je bila v Suhi krajini slovesnost, na kateri so proslavili 13. julij 1942 in 13. julij 1943. Prebivalci krajevnosti Žužemberk praznujejo svoj praznik v počastitev spomina na 13. julij 1942, ko je poveljnik slovenske partizanske vojske Franc Leskošek-Luka ustanovil prvo komando mesta na Slovenskem in za komandanta mesta Žužemberk imenoval v bojih za severno mejo prekaljenega domaćina Franca Smrketa-Jošta. Člani Zveze šoferjev in avtomehanikov Slovenije pa imajo stanovski praznik v spomin na 13. julij 1943, ko so partizani pri napadu na Žužemberk prvič uporabili motorizacijo. Zbranim Suhokrajincem, članom ZŠAM, brigadirjem in pripadnikom JLA sta spregovorila sekretarka občinske konference ZKS Novo mesto Vilma Manček in predsednik skupščine ZZŠAM Slovenije Franc Vrtnjak. Ob koncu slovesnosti s pestrnim kulturnim programom so tako KS Žužemberk kot ZZŠAM podelili zaslužnim priznanja in spominske diplome.

Tekst in foto: STAS

Družba vse prenese

Tudi ta pregovor je treba popraviti, namreč, da papir vse prenese, že zato, ker tudi papirja primanjkuje. Ali se je morda umaknil, da bi mu še česa ne naložili? Prav je, če je prepustil to čast tistemu, ki zares vzdrži največ. To je pač družba ali družbena skupnost, kakor jo že hočemo imenovati. Vsaj doslej smo ji nalagali prav vse, od lastnih grehov do skrbi, kako bi naj izvozili iz najhujših stisk, ali kako bi vselej ukrenili najbolj posrečeno, edinozveličavno, da bi bila koza cela in volk sit. Zares smo presrečni, da imamo tako dobro in vsemogočno krušno mater, ki nam reže kruh.

Zadnje čase se čedalje pogosteje in glasneje nekateri pritožujejo, da to in ono ni prav, kar pomeni, da je vsega kriva, kajpak, družba. Tudi te vnebovpijoče krivice, da številni člani te družbe kruha sploh nimajo ali da si ga ne morejo zaslužiti. Govorimo o nezaposlenosti. Res, govorimo in papir to prenese (dokler ga je še kaj). Nekdo je nezaposlenim celo prišepnil ali pa so to nezaposleni sami dognali, da je pravzaprav preveč zaposlenih ljudi. To je precej nerodno, zakaj, če bi bili odvečni ljudje nezaposleni, se pravi zunaj delovnega razmerja, bi število vseh nezaposlenih neznanško naraslo. Komu izmed zdaj nezaposlenih bi s tem pomagali? Ali pa bi naj neka »rotirali«, tako da bi sedli na stolčke tistih »nezaposlenih« v delovnem razmerju vsaj nekateri zdaj dejansko nezaposleni nesrečni sinovi mačehe družbe? Morda pa je stvar bolj preprosta: gre predvsem za to, da se zgrajamo nad družbo, ki to dopušča, češ, ali smo družba koristnej, presitih in lačnih! Sicer pa je mogoče tudi pripomniti: Če že družba prenese, da redi toliko zajedalcev, zakaj bi ne prevzela na svoja ramena še nesrečnih nezaposlenih, namreč, da bi jih kratkotalno zaposlila, ne da bi si kdo delal skrb z vprašanjem, kaj naj sploh delajo! Ali je delo res tako pomembno? Če že nekako vzmimo kljub temu, da povprečno izkoristimo kakšno polovico delovnega časa za tako imenovano efektivno (dejansko) delo, zakaj bi ne žrtvovali še kakšne urice za tiste, ki zdaj čakajo na delo (pravzaprav na zaposlitev)?

Podobna razglabljanja je doslej papir še prenesel, zato pa bi se tudi družba ne smela pokazati šibkejša. Vznemirjenje med tistimi nezaposlenimi v delovnem razmerju, kjer lepo mirno vedrijo do pokojnine, zdaj še ni potrebno. Nasploh ne more nihče s prstom pokazati na kogarkoli, češ da je na plačilni listi (se pravi na seznamu rednih zaposlenih članov družbe, ki jim je dolžna (!) zagotavljati redne osebne dohodke), ne da bi bilo kdo ve kako jasno, kaj pravzaprav dela ali kdo vse dela namesto njega. Včasih res kdo zelo tiho zase robanti, da bi delovna organizacija imela mnogo večjo korist, če bi nekateri njeni koristari ostajali kar doma, da bi ne kvarili zraka v delovnih prostorih in ne porabljali elektrike, telefona itd. Toda, če družba vse to prenese, kaj vas vse to moti?!

efes